

**ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ

**Δημογραφικές εξελίξεις, ανεργία και κοινωνική ασφάλιση
στην Ελλάδα: Η περίπτωση του ΙΚΑ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μαρία Καρτασίδη

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:
Χ. Μπάγκαβος, Επίκουρος Καθηγητής, Επιβλέπων
Α. Μιχαλοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κ. Δημουλάς, Λέκτορας

Αθήνα, Ιούνιος 2012

Copyright © Μαρία Καρτασίδα, 2012.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

*Στην οικογένειά μου,
στους καθηγητές μου
και γενικά σε όλους όσους
πίστεψαν και πιστεύουν σε μένα*

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΙΚΑ: Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης

ΙΝΕ: Ινστιτούτο Εργασίας

ΓΣΕΕ: Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας

ΕΚΑΣ: Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων

ΕΤΑΜ: Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών

ΣΚΑ: Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης

ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού

ΓΓΚΑ: Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

ΝΔ: Νομοθετικό Διάταγμα

ΕΟΠΥΥ: Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας

ΝΠΔΔ: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κρίνεται σκόπιμο να εκφραστούν οι ειλικρινείς ευχαριστίες μου προς όλους όσους βοήθησαν τοιουτοτρόπως στην εκπόνηση αυτής της εργασίας.

Αρχικά, στον επιβλέποντα Επίκουρο Καθηγητή του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών κ. Χ. Μπάγκαβο, για την πολύτιμη καθοδήγηση του και τη στενή παρακολούθηση της εργασίας καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησής της.

Στον Καθηγητή του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών κ. Σ. Ρομπόλη για τις εύστοχες παρατηρήσεις του ως προς το περιεχόμενο της παρούσας εργασίας, για τις εποικοδομητικές συζητήσεις γύρω από τα θέματα της κοινωνικής ασφάλισης και του ΙΚΑ όπως επίσης για την πολύτιμη βοήθεια του στην χορήγηση των προϋπολογισμών του φορέα.

Στον Λέκτορα του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών κ. Κ. Δημούλα για τις εύστοχες παρατηρήσεις του.

Στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α. Μιχαλοπούλου του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών για τις εύστοχες παρατηρήσεις της.

Στον κ. Γ. Κολλιά και κ. Γ. Κρητικίδη, επιστημονικούς συνεργάτες του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, για την πολύτιμη βοήθεια τους στην χορήγηση των προϋπολογισμών του ΙΚΑ.

Στους συναδέλφους, απόφοιτους του μεταπτυχιακού προγράμματος Κ. Τσουρουλά και Γ. Λουκίδη όπως επίσης και στην μεταπτυχιακή φοιτήτρια Μ. Χριστοπούλου για τη βοήθειά τους σε κάποια διαδικαστικά θέματα της εργασίας.

Τέλος, στις ξαδέλφες μου Ν. Μουρατίδη, Α. Χριστοφορίδη όπως επίσης και στους φίλους μου Ε. Μαρκουλή, Α. Βιδάλη, Σ. Χούντα και Κ. Λιπίτκα για τη βοήθειά τους σε κάποια διαδικαστικά ζητήματα της εργασίας.

Χωρίς τη βοήθεια όλων των παραπάνω η συγγραφή της παρούσας εργασίας θα ήταν αναμφίβολα δυσκολότερη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	4
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	6
ΠΙΝΑΚΕΣ	7
ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ	8
ΓΡΑΦΗΜΜΑΤΑ	10
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Γήρανση πληθυσμού και κοινωνική ασφάλιση.....	15
1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί γήρανσης πληθυσμού και αίτια ύπαρξης του φαινομένου	15
1.1.1 Δημογραφική γήρανση	15
1.1.2 Τα αίτια ύπαρξης της δημογραφικής γήρανσης	16
1.2 Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα.....	18
1.2.1 Η ιστορική εξέλιξη της Κοινωνικής Ασφάλισης.....	19
1.2.2 Τα αίτια της μη ευρωστίας των ασφαλιστικών ταμείων	21
1.3 Δημογραφική γήρανση και βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Το έλλειμμα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια	28
2.1 Σενάρια για το παρελθόν	28
2.2 Σενάρια για το μέλλον	41
2.2.1 Σενάρια για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση	44
2.2.2 Σενάρια για το μέλλον με μηδενική μετανάστευση	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Το Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ)	57
3.1 Οι φάσεις μετεξέλιξης του ιδρύματος από το 1937 έως το 1985	58
3.2 Προβλήματα οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ	61
3.3 Το πιθανό έλλειμμα του Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ) σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια για το μέλλον	64
3.3.1 Τα διάφορα σενάρια του ελλείμματος του ΙΚΑ για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση	66
3.3.2 Τα διάφορα σενάρια του ελλείμματος του ΙΚΑ με μηδενική μετανάστευση	70
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	74
ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	79
ABSTRACT	92

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Συγκεντρωτικός Πίνακας για τα σενάρια του παρελθόντος	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1 όπου το φ, S, ο P15-64, ο P65+ και το Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το σ και u	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2 όπου το σ, φ, S, Σ και το u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+	34
ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3 όπου το φ, S, Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64, ο P65+, το σ και το u	34
ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4 όπου το φ, S, Σ, ο P15-64, ο P65+ και το σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, (επομένως και το α μεταβάλλεται)	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S1 όπου το φ είναι σταθερό και μεταβάλλονται u, σ, P15-64, P65+, S (κατά 1%) και το Σ	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S2 όπου το φ είναι σταθερό και μεταβάλλονται u, σ, P15-64, P65+, S (κατά 2%) και το Σ	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 5 όπου το φ, το u, το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+ και το σ ...	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 6 όπου ο αριθμός των ανέργων, το φ, το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+, το u και το σ	39
ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Η αναλογία του ελλείμματος 3 προς το έλλειμμα 5 και 6	39
ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Συγκεντρωτικός Πίνακας για τα σενάρια του μέλλοντος	42
ΠΙΝΑΚΑΣ 12 Οι προβολές με βάση τρεις δημογραφικούς παράγοντες	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Η προβολή του πληθυσμού 15 έως 64 και 65 και άνω ετών ανά πενταετία (σε εκατομμύρια) και ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων (σενάριο με μετανάστευση)	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1f ανά πενταετία, όπου το φ, S, σ, Σ και u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο με μετανάστευση)	45
ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2f ανά πενταετία, όπου ο αριθμός ανέργων, το φ, S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο με μετανάστευση)	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 16 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3f ανά πενταετία, όπου το φ, S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020 (σενάριο με μετανάστευση)	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4f ανά πενταετία, όπου το φ, S και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, σ μεταβάλλεται έως το 2035 και μεταβάλλονται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο με μετανάστευση)	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Σύγκριση σεναρίων 1f, 2f, 3f και 4f (σενάρια με μετανάστευση)	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 19 Η αναλογία του ελλείμματος 1 προς τα ελλείμματα 2, 3, και 4 (σενάρια με τη μετανάστευση)	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 20 Η προβολή του πληθυσμού 15 έως 64 και 65 και άνω ετών ανά πενταετία (σε εκατομμύρια) και ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων (σενάριο χωρίς τη μετανάστευση)	50

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1f ανά πενταετία, όπου το φ, S, σ, Σ και u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο χωρίς τη μετανάστευση)	51
ΠΙΝΑΚΑΣ 22 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2f ανά πενταετία, όπου ο αριθμός ανέργων, το φ, S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο χωρίς μετανάστευση)	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3f ανά πενταετία, όπου το φ, S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020 (σενάριο χωρίς μετανάστευση) ...	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 24 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4f ανά πενταετία, όπου το φ, S και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, σ μεταβάλλεται έως το 2035 και μεταβάλλονται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο χωρίς μετανάστευση)	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 25 Σύγκριση σεναρίων 1f, 2f, 3f και 4f (σενάρια χωρίς μετανάστευση)	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 26 Η αναλογία του ελλείμματος 1 προς τα ελλείμματα 2, 3, και 4 (σενάρια χωρίς τη μετανάστευση)	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 27 Η κατανομή των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων του ΙΚΑ	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 28 Ο πιθανός αριθμός των συνταξιούχων του ΙΚΑ με βάση τα σενάρια με και χωρίς τη μετανάστευση (σε εκατομμύρια)	65
ΠΙΝΑΚΑΣ 29 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μετανάστευση)	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 3f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μετανάστευση)	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 31 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 4f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μετανάστευση)	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 32 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μηδενική μετανάστευση)	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 33 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 3f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μηδενική μετανάστευση)	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 34 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 4f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μηδενική μετανάστευση)	73

ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Ο πληθυσμός των ηλικιακών ομάδων 15 έως 64 ετών και 65 και άνω (σε εκατομμύρια)	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1 όπου το φ, S, ο P15-64, ο P65+ και το Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το σ και u	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2 όπου το σ, φ, S, Σ και το u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3 όπου το φ, S, Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64, ο P65+, το σ και το u	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Το ποσοστό απασχόλησης με σταθερό το σ και μεταβολή του u	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4 όπου το φ, S, Σ, ο P15-64, ο P65+ και το σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, (επομένως και το α μεταβάλλεται)	82

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Η μέση αμοιβή των εργαζομένων (1% ετησίως) και η μέση σύνταξη ανά έτος	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S1 όπου το φ είναι σταθερό και μεταβάλλονται u, σ, P15-64, P65+, S (κατά 1%) και το Σ	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Η μέση αμοιβή των εργαζομένων (2% ετησίως) και η μέση σύνταξη ανά έτος	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S2 όπου το φ είναι σταθερό και μεταβάλλονται u, σ, P15-64, P65+, S (κατά 2%) και το Σ	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Το ποσοστό απασχόλησης με σταθερό το u και μεταβολή του σ	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 12 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 5 όπου το φ, το u, το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+ και το σ ...	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Το ποσοστό απασχόλησης και ποσοστό ανεργίας με σταθερό των αριθμό ανέργων και μεταβολή του σ και του P15-64	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 6 όπου ο αριθμός των ανέργων, το φ, το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+, το u και το σ	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 2f (με μετανάστευση)	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 16 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 3f (με μετανάστευση)	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας σύμφωνα με το σενάριο 4f (με μετανάστευση)	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 2f, (με μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 19 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 3f, (με μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 20 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 4f, (με μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 21 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 2f (χωρίς τη μετανάστευση)	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 22 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 3f (χωρίς τη μετανάστευση)	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας σύμφωνα με το σενάριο 4f (χωρίς μετανάστευση) ..	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 24 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 2f, (χωρίς τη μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 25 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 3f, (χωρίς τη μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 26 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 4f, (χωρίς τη μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 27 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 3f (με μετανάστευση) ..	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 28 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 4f (με μετανάστευση) ..	90

ΠΙΝΑΚΑΣ 29 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 3f (με μηδενική μετανάστευση)	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 4f (με μηδενική μετανάστευση)	91

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 Το ποσοστό απασχόλησης (α), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και το ποσοστό της ανεργίας (u) ανά έτος	31
ΓΡΑΦΗΜΑ 2 Ο πληθυσμός των ηλικιακών ομάδων 15 έως 64 ετών και 65 και άνω	32
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 Ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων	32
ΓΡΑΦΗΜΑ 4 Η κατανομή του εργατικού δυναμικού ανά έτος	32
ΓΡΑΦΗΜΑ 5 Ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους	35
ΓΡΑΦΗΜΑ 6 Η σύγκριση των ελλειμμάτων S1 και S2	38
ΓΡΑΦΗΜΑ 7 Σύγκριση σεναρίων 1, 2, 3, 4, 5 και 6	40
ΓΡΑΦΗΜΑ 8 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού (σε εκατομμύρια) με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P15-64, (σενάριο με μετανάστευση)	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 9 Η σύγκριση του λόγου των 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση τα σενάρια 1f,2f,3f και 4f (με μετανάστευση)	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 10 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P15-64, (σενάριο χωρίς μετανάστευση)	51
ΓΡΑΦΗΜΑ 11 Η σύγκριση του λόγου των 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση τα σενάρια 1f,2f,3f και 4f (χωρίς τη μετανάστευση)	54
ΓΡΑΦΗΜΑ 12 Ο λόγος των ασφαλισμένων προς τους συνταξιούχους	60
ΓΡΑΦΗΜΑ 13 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P15-64, (σενάριο με μετανάστευση)	66
ΓΡΑΦΗΜΑ 14 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P15-64, (σενάριο με μηδενική μετανάστευση)	70

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο το οποίο πραγματεύεται η παρούσα εργασία είναι η επίπτωση της ανεργίας και των δημογραφικών εξελίξεων, κυρίως του φαινομένου της γήρανσης, στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης του διανεμητικού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος της Ελλάδας. Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζονται προβλήματα στη σχέση ισορροπίας μεταξύ των εσόδων και των δαπανών του διανεμητικού συστήματος και συνεπώς, έντονοι προβληματισμοί γεννιούνται για τη βιωσιμότητά του.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη του ελλείμματος του διανεμητικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης της Ελλάδας με βάση διάφορα σενάρια για το παρελθόν και για το μέλλον και η εφαρμογή των σεναρίων του μέλλοντος στο βασικότερο ασφαλιστικό φορέα της χώρας, το Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ). Τα σενάρια για το μέλλον χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, σε σενάρια με μετανάστευση και σε σενάρια με μηδενική μετανάστευση.

Μεθοδολογικά, το προς μελέτη αντικείμενο ερευνάται μέσα από την επισκόπηση της ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, μέσα από την αναζήτηση στοιχείων από το διαδίκτυο και κυρίως μέσα από τη βάση δεδομένων της Eurostat και τους προϋπολογισμούς του ΙΚΑ.

Σύμφωνα με την παρούσα εργασία, συμπεραίνουμε πως το φαινόμενο της γήρανσης επιδρά αρνητικά στη βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος και πως η ελλειμματική πορεία του δεν μπορεί να ανατραπεί.

Λέξεις-κλειδιά:

Κοινωνική ασφάλιση, Απασχόληση, Ανεργία, Έλλειμμα, ΙΚΑ, Βιωσιμότητα, Γήρανση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βεβαιότητα για περαιτέρω διεύρυνση της γήρανσης του πληθυσμού, δηλαδή της αύξησης της αναλογίας των ηλικιωμένων ατόμων στο συνολικό πληθυσμό, τις επόμενες δεκαετίες στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνιστά μια σημαντική κοινωνικο-οικονομική πρόκληση ιδιαίτερα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. Η γήρανση αυτή οφείλεται στις δημογραφικές μεταβολές που προκλήθηκαν στα κράτη μέλη της Ε.Ε. κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, οι οποίες βέβαια διαφέρουν σε ένταση από κράτος σε κράτος. Στην Ελλάδα το φαινόμενο του baby-boom δεν ήταν τόσο έντονο όσο στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Παρόλα αυτά εμφανίζεται μείωση της γονιμότητας τα τελευταία χρόνια, συρρίκνωση του αριθμού των παραγωγικών ηλικιών και αύξηση των ηλικιωμένων ατόμων. Μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων που προκύπτουν από το φαινόμενο της γήρανσης, ξεχωρίζει η επίπτωση που συνδέεται με τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς η διαχρονική αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία συνταξιοδότησης (κυρίως 65 ετών και άνω) σε συνδυασμό με την συρρίκνωση του παραγωγικού πληθυσμού (ηλικίες 15 έως 64 ετών) επηρεάζει το ύψος των συνταξιοδοτικών δαπανών.

Οστόσο η γήρανση δεν πρέπει να θεωρείται ως άμεσος κίνδυνος που επηρεάζει τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από τη στιγμή που μπορούν να γίνουν εκτιμήσεις για τη μελλοντική σύνθεση των πληθυσμών και να γίνουν οι έγκαιρες προσαρμογές στο σύστημα ούτως ώστε να καταστεί οικονομικά βιώσιμο στο μέλλον.

Κρίνεται σκόπιμο όμως να τονιστεί πως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά μιας χώρας δεν επηρεάζουν μόνο το ασφαλιστικό σύστημα, αλλά έχουν επιπτώσεις σε ευρύτερους τομείς όπως την οικονομία μέσω της οποίας επανέρχεται και το ζήτημα του ασφαλιστικού συστήματος. Για παράδειγμα, όσο γερνάει ένας πληθυσμός αυξάνονται, υπό προϋποθέσεις, και οι δαπάνες στην υγεία, με αποτέλεσμα να χρειάζονται περισσότεροι πόροι για να καλυφθεί αυτή η ανάγκη.

Συνεπώς, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη του ελλείμματος της κοινωνικής ασφάλισης στο διανεμητικό σύστημα της Ελλάδας με βάση διάφορα σενάρια για το παρελθόν και για το μέλλον και η εφαρμογή των σεναρίων του μέλλοντος στο βασικότερο ασφαλιστικό φορέα της Ελλάδας, το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Πιο συγκεκριμένα, για την επίτευξη του σκοπού αυτού, στηριζόμενοι στη βασική σχέση ισορροπίας μεταξύ εσόδων και δαπανών του

διανεμητικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης της Ελλάδας διερευνούμε τις επιπτώσεις των διαφόρων μεταβλητών που επιδρούν στη σχέση αυτή, όπως το ποσοστό ανεργίας, απασχόλησης, εισφοράς, συμμετοχής στην αγορά εργασίας, η μέση αμοιβή των εργαζομένων, η μέση σύνταξη, ο πληθυσμός 15 έως 64 ετών και 65 και άνω ετών και ο αριθμός των ανέργων, στην εξέλιξη του ελλείμματος τόσο στο παρελθόν όσο και στο μέλλον. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην επίπτωση της ανεργίας στο κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Τα διάφορα σενάρια και οι υπολογισμοί στηρίζονται στα στοιχεία της Eurostat για τον πληθυσμό και την πιθανή εξέλιξη του με μετανάστευση και με μηδενική μετανάστευση, ώστε να δούμε πως το φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης σε συνδυασμό με τους παραπάνω δείκτες επιδρά αρνητικά στη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Πιο ειδικά, από τη βάση δεδομένων της Eurostat αντλήσαμε στατιστικά στοιχεία για την κατά ηλικία κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας από το 1983 έως το 2010, τον αριθμό των απασχολούμενων και των ανέργων των ίδιων ετών καθώς και δεδομένα με βάση τις εκτιμήσεις για την εξέλιξη του πληθυσμού αυτού από το 2010 μέχρι το 2050 λαμβάνοντας υπόψη τα σενάρια με μετανάστευση και με μηδενική μετανάστευση. Στηριζόμενοι στα στοιχεία αυτά, προχωρήσαμε σε υπολογισμούς για τον πιθανό αριθμό των απασχολούμενων, των ανέργων, το λόγο μεταξύ απασχολούμενων και συνταξιούχων, τα πιθανά μεγέθη του ποσοστού απασχόλησης, ανεργίας και συμμετοχής στην αγορά εργασίας στα διάφορα σενάρια.

Όσον αφορά την περίπτωση του ΙΚΑ, συλλέξαμε στοιχεία μέσω των προϋπολογισμών του φορέα των ετών 2008 έως 2012 για την κατανομή των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων. Τα στοιχεία αυτά μας χορηγήθηκαν από το Ινστιτούτο Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε (ΙΝΕ). Στηριζόμενοι στα στοιχεία αυτά και ανατρέχοντας στα στοιχεία της βάσης δεδομένων της Eurostat έγινε προσπάθεια να προβλέψουμε τον πιθανό αριθμό των συνταξιούχων του ΙΚΑ, τον πιθανό αριθμό των ανέργων και των απασχολούμενων του ΙΚΑ σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια για το μέλλον. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον μας εστιάζεται στο πως η ανεργία συμβάλλει στην εξέλιξη του ελλείμματος του φορέα και πιο συγκεκριμένα ποια η πορεία αυτής της εξέλιξης χωρίς την απασχόληση των ανέργων και ποια με την απασχόληση τους.

Για να εξετάσουμε αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για ισόρροπη εξέλιξη των οικονομικών ροών του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει κυρίως να

παρατηρήσουμε την πιθανή πορεία της απασχόλησης, η οποία αποτελεί το βασικό παράγοντα που προσδιορίζει τα έσοδα του συστήματος, και τον αριθμό των συνταξιούχων οι οποίοι αποτελούν το βασικό προσδιοριστικό παράγοντα των δαπανών.¹ Στην παρούσα εργασία, ως έσοδα αναφέρονται τα έσοδα που προκύπτουν από την πλευρά της απασχόλησης και ως δαπάνες αναφέρονται οι δαπάνες για την καταβολή των συντάξεων.

Η εργασία απαρτίζεται από τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας θα γίνει η εννοιολόγηση του φαινομένου της γήρανσης και θα αναλυθούν τα αίτια ύπαρξης της. Επιδιώκεται η παρουσίαση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης της Ελλάδας, θα αναφερθούν τα αίτια της μη ευρωστίας των ασφαλιστικών ταμείων και οι επιπτώσεις της γήρανσης στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, δίνοντας έμφαση στη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα διερευνήσουμε το έλλειμμα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια για το παρελθόν και για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις με τη μετανάστευση και εξελίξεις χωρίς αυτήν. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην περίπτωση του ΙΚΑ, στις φάσεις εξέλιξης του και στο πιθανό έλλειμμα του φορέα με βάση τα διάφορα σενάρια για το μέλλον.

¹Αθανασίου Λ., *Το κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα και η αναπτυξιακή διαδικασία στη Ελλάδα: Αλληλεπιδράσεις*, Αθήνα (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών) 2002, 35.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Γήρανση πληθυσμού και κοινωνική ασφάλιση

1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί γήρανσης πληθυσμού και αίτια ύπαρξης του φαινομένου

Πριν ξεκινήσουμε την ανάλυση των στοιχείων κρίνεται χρήσιμο να γίνει μια αποσαφήνιση των εννοιών και των δεικτών που θα χρησιμοποιηθούν στην παρούσα εργασία.

1.1.1 Δημογραφική γήρανση

Η δημογραφία ασχολείται κατά κύριο λόγο με τις δημογραφικές εξελίξεις του πληθυσμού, το μέγεθος του, την κατανομή του, την κίνηση του κ.τ.λ. Λέγοντας πληθυσμό στη δημογραφία εννοούμε το σύνολο των κατοίκων μιας περιοχής σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή ή περίοδο, συνεπώς το κοινό τους στοιχείο είναι η κατοίκηση στην ίδια περιοχή.² Για να επιτευχθεί η περιγραφή των πληθυσμών αυτών, η επιστήμη αυτή χρησιμοποιεί συγκεκριμένες μεθόδους, ασχολείται με την κατάρτιση δημογραφικών στατιστικών, την ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν από αυτές, την αναζήτηση των αιτιών και των συνεπειών των πληθυσμιακών μεταβολών και τη διαμόρφωση μέτρων δημογραφικής πολιτικής.³

Προς διευκόλυνση της μελέτης θα χρησιμοποιήσουμε δείκτες, όπως δείκτες οι οποίοι αναφέρονται στις δύο από τις τρεις βασικές ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού, δηλαδή τα άτομα των ώριμων ηλικιών (15 έως 64 ετών) και τους ηλικιωμένους (65 ετών και άνω), διότι η πρώτη ηλικιακή κατηγορία αποτελείται από άτομα που αργά ή γρήγορα θα εισέλθουν στην αγορά εργασίας και η δεύτερη συμπεριλαμβάνει τους συνταξιούχους. Την ηλικιακή κατηγορία 15 έως 64 ετών μπορεί να τη συναντήσουμε και με όρους όπως πληθυσμός σε ηλικία εργασίας ή εργάσιμης ηλικίας ή παραγωγικής.⁴

Ο όρος δημογραφική γήρανση, αναφέρεται στην αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων ατόμων στο συνολικό πληθυσμό, στη σταδιακή μετατόπιση της ηλικιακής

² Τσαούσης Δ., *Κοινωνική Δημογραφία*, Αθήνα (Gutenberg) 2006, 12-15.

³ Σιάμπος Γ., *Δημογραφία*, Αθήνα (Το Οικονομικό) 1986, 17.

⁴ Μπάγκαβος Χ., *Δημογραφικές Μεταβολές, Αγορά Εργασίας και Συντάξεις στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα (Gutenberg) 2003, 100-101.

πυραμίδας του πληθυσμού προς τις υψηλότερες ηλικίες.⁵ Η μετατόπιση αυτή επηρεάζεται από την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης εξαιτίας της μείωσης της θνησιμότητας, αλλά και από τη μείωση της γονιμότητας που συνεπάγεται με τη μείωση των γεννήσεων.⁶

Η πτώση της γεννητικότητας τα τελευταία χρόνια και η πιθανή διατήρησή της σε χαμηλά επίπεδα τα επόμενα χρόνια προμηνύει πως το μέλλον του ασφαλιστικού συστήματος θα είναι ζοφερό. *«Ενώ για τις προσεχείς δεκαετίες αυτοί που θα συνταξιοδοτούνται κάθε χρόνο θα εξακολουθήσουν να είναι περίπου όσοι ήταν και στο πρόσφατο παρελθόν και λίγο ακόμη περισσότεροι, -αφού πρόκειται για πολυπληθέστερες ομάδες πληθυσμού, που γεννήθηκαν παλαιότερα, όταν η γεννητικότητα ήταν ακόμη σχετικά υψηλή- αυτοί που θα εισέρχονται στο εργατικό δυναμικό, καθώς ενηλικιώνονται όσοι γεννήθηκαν στα χρόνια χαμηλής γεννητικότητας- μετά το 1980- και θα καταβάλλουν εισφορές, θα τείνουν σε πολύ σοβαρή μείωση».*⁷

Η δημογραφική γήρανση μπορεί να εκτιμηθεί με ποικίλους τρόπους. Την πιο κλασική μορφή μέτρησης του φαινομένου όμως αποτελεί ο δείκτης δημογραφικής γήρανσης, δηλαδή το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων στο συνολικό πληθυσμό. Είναι φανερό ότι η ταχύτητα εξέλιξης της δημογραφικής γήρανσης εκφράζεται από την αύξηση του δείκτη δημογραφικής γήρανσης, δηλαδή την αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό. Άλλοι τρόποι μέτρησης του φαινομένου είναι η χρησιμοποίηση δεικτών όπως η μέση ηλικία του πληθυσμού, ο λόγος μεταξύ ηλικιωμένων και νέων ατόμων σε έναν πληθυσμό, η διάμεση ηλικία ενός πληθυσμού καθώς και η σύγκριση της σχετικής αύξησης του αριθμού των ηλικιωμένων ατόμων με την αύξηση των υπόλοιπων βασικών ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού.⁸

1.1.2 Τα αίτια ύπαρξης της δημογραφικής γήρανσης

Κρίνεται σκόπιμο στην παρούσα φάση της εργασίας να γίνει μια αναφορά στα αίτια που προκαλούν την δημογραφική γήρανση ούτως ώστε να είναι ευκολότερη η κατανόηση των συνεπειών της στο κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα.

⁵ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 18, 102.

⁶ Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ., *Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του κράτους πρόνοιας*, Αθήνα (Gutenberg) 2009, 408-409.

⁷ Αθανασίου Λ., ο.π., 22.

⁸ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 102-103.

Η πιο σημαντική εξέλιξη στην ιστορία των πληθυσμών σημειώθηκε από την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης και από τον έλεγχο της γονιμότητας. Το προσδόκιμο επιβίωσης έφθασε σε πρωτόγνωρα υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ αντιθέτως η γονιμότητα, ύστερα από μια μικρή περίοδο ανάκαμψης, εμφάνισε απότομη μείωση, η οποία σταθεροποιήθηκε σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Οι μεταβολές αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό, δηλαδή τη διεύρυνση της δημογραφικής γήρανσης. Παρόλο που το φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης δεν είναι πρόσφατο για τους πληθυσμούς των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το κύριο ενδιαφέρον για τις μεταβολές στην κατά ηλικία δομή του πληθυσμού εστιάζεται στη βεβαιότητα για τη μη αναστρέψιμη αύξηση της δημογραφικής γήρανσης τα επόμενα έτη. Η βεβαιότητα αυτή συνδέεται με το γεγονός ότι η σημερινή κατά ηλικία δομή του πληθυσμού των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εμπεριέχει ένα δυναμικό αύξησης του αριθμού των ηλικιωμένων ατόμων στο μέλλον. Με το πέρασμα των χρόνων, οι γενιές που γεννήθηκαν κατά την μεταπολεμική περίοδο, η οποία χαρακτηριζόταν από την ανάκαμψη της γονιμότητας, γνωστή και ως περίοδος του baby-boom, θα εισέρχονται σταδιακά στις υψηλότερες ηλικίες, με αποτέλεσμα τη διαχρονική αύξηση του αριθμού των ατόμων σε ηλικία συνταξιοδότησης. Ένας ακόμη παράγοντας που οδηγεί σε αυτή την εξέλιξη είναι η συνεχής μείωση της θνησιμότητας, με συνέπεια οι ηλικιωμένοι τα επόμενα χρόνια να είναι περισσότεροι από τους σημερινούς, όχι μόνο διότι θα προέρχονται από πολυπληθέστερες γενιές αλλά και επειδή το προσδόκιμο επιβίωσης τους θα είναι πιο υψηλό από αυτό των σημερινών ηλικιωμένων. Ουσιαστικά η διεύρυνση της μακροβιότητας των ηλικιωμένων επηρεάζεται από την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης, η οποία πέρα από την μείωση της βρεφικής και της παιδικής θνησιμότητας συνδέεται όλο και πιο πολύ με τη μείωση της θνησιμότητας στις υψηλότερες ηλικίες. Έτσι, η μελλοντική αναπόφευκτη αύξηση του απόλυτου μεγέθους των ατόμων υψηλότερης ηλικίας και η μείωση της γονιμότητας που εμφανίστηκε μετά την περίοδο του baby-boom θα οδηγήσουν στη διεύρυνση του ποσοστού τους στο συνολικό πληθυσμό.⁹

Έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως η διεύρυνση της δημογραφικής γήρανσης δεν μπορεί να αποτραπεί, εφόσον η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων δεν μπορεί

⁹ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 18-19.

να αντισταθμιστεί από μια αύξηση των παραγωγικών ηλικιών, εξαιτίας της χαμηλής γονιμότητας. Όπως προαναφέρθηκε, η φύση των δημογραφικών μεταβολών είναι τέτοια, ώστε η οποιαδήποτε αναφορά στο μέλλον να συνδέεται με τις εξελίξεις που παρατηρήθηκαν κατά το παρελθόν. Επομένως, θα υπάρχουν διαφορές σε κάποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο ως προς την ένταση όσο και ως προς το χρονοδιάγραμμα της μελλοντικής διεύρυνσης της δημογραφικής γήρανσης, καθώς οι εξελίξεις οι οποίες παρατηρήθηκαν κατά το παρελθόν σχετικά με τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα αλλά και τη μετανάστευση ήταν ως ένα βαθμό διαφορετικές.¹⁰

1.2 Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γ.Γ.Κ.Α.), «*Το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης αποτελεί τον κύριο άξονα του Ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η λειτουργία του, όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα, επιδιώκει την κάλυψη των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, χορηγώντας παροχές και υπηρεσίες που αναπληρώνουν τη μείωση ή την απώλεια εισοδήματος από απασχόληση. Πρόκειται για ένα σύστημα κύριας και επικουρικής δημόσιας ασφάλισης, το οποίο λειτουργεί με βάση αυτόνομους ασφαλιστικούς φορείς. Οι φορείς αυτοί συγκροτούν τον πρώτο πυλώνα ασφάλισης στην Ελλάδα*».¹¹

Η μέριμνα της κοινωνικής ασφάλισης δεν αποτελεί ιδιωτική υπόθεση, αλλά υπόθεση του συνόλου, καθώς το κράτος καθίσταται υπεύθυνο για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. Το γεγονός αυτό ορίζει ως βασική αρχή της κοινωνικής ασφάλισης, την υποχρεωτικότητα, υπό την έννοια πως δημιουργείται μια υποχρεωτική κοινωνική προστασία των εργαζομένων, ανεξάρτητα από τυχόν αντίθετες απόψεις των ενδιαφερομένων.¹²

Στην Ελλάδα, κατά την τυπολογία του Ferrera, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης λειτουργεί σύμφωνα με το μοντέλο του Bismark, με συνέπεια οι ασφαλιστικές εισφορές των ενεργών ασφαλισμένων να μη κεφαλαιοποιούνται αλλά να διατίθενται απ' ευθείας

¹⁰ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 20.

¹¹ Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.ggka.gr/asfalistikokefi.htm>, (πρόσβαση στις 09/05/2012).

¹² Κρεμαλής Κ., *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, Αθήνα (Σάκκουλας) 1985, 198.

για την καταβολή των συντάξεων. Πιο αναλυτικά ο διανεμητικός χαρακτήρας του συνταξιοδοτικού συστήματος της Ελλάδας, εκφράζεται μέσα από την βασική αρχή, ότι οι ασφαλιστικοί φορείς εισπράττουν τα ασφάλιστρα των εργαζομένων και πληρώνουν τις συντάξεις των ηλικιωμένων. Έτσι, η αναλογία συνταξιούχων/ασφαλισμένων (δείκτης εξάρτησης συνταξιούχων) είναι καθοριστική για την οικονομική κατάσταση των ασφαλιστικών φορέων. Σε ένα τέτοιο σύστημα η οικονομική ισορροπία εξασφαλίζεται από την ισότητα του συνολικού μεγέθους των εισφορών και των δαπανών.¹³

Ένα καλά σχεδιασμένο, λειτουργικό και βιώσιμο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ) συνιστά μέσον παραγωγής, με την έννοια ότι βοηθάει στην οικονομική αποτελεσματικότητα και την οικονομική ανάπτυξη και συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή. Ένα αποτελεσματικό ΣΚΑ μπορεί να συμβάλλει με δύο τρόπους στο να προσεγγίσει τους αναπτυξιακούς στόχους: έμμεσα μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και άμεσα ενισχύοντας το αίσθημα συμμετοχής και ασφάλειας του πληθυσμού. Εγγυάται την ενεργό συμμετοχή του πληθυσμού αυτού στην διαδικασία ανάπτυξης και έτσι βελτιώνεται η παραγωγικότητα του οικονομικού συστήματος.¹⁴

1.2.1 Η ιστορική εξέλιξη της Κοινωνικής Ασφάλισης

Στην Ελλάδα η κοινωνική ασφάλιση πρωτοεμφανίστηκε ως θεσμός με το διάταγμα της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1836, με την ίδρυση αλληλοβοηθητικών ταμείων κατά κλάδους η οποία όμως τέθηκε σε λειτουργία το 1861 με τη σύσταση του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (ΝΑΤ) και την θέσπιση της ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων (Μετοχικό ταμείο). Στην συνέχεια το 1882 συστήθηκε ταμείο για τη περίθαλψη των εργαζομένων στα μεταλλεία σε περίπτωση ατυχημάτων. Παρατηρούμε ότι η αναγκαιότητα ίδρυσης αυτών των ασφαλιστικών ταμείων προέκυψε κυρίως, εξαιτίας των δυσμενών συνθηκών εργασίας και διαβίωσης των εργαζομένων καθώς και λόγω της διεύρυνσης της μισθωτής εργασίας. Η νομοθετική κατοχύρωση του θεσμού εξασφαλίστηκε το 1922 με την ψήφιση του Ν. 2868/1922 *«Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως των εργατών και ιδιωτικών υπαλλήλων»*, λόγω της ανεπαρκούς αντιμετώπισης των άθλιων συνθηκών

¹³ Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ., ο.π., 144-151, 331, 386.

¹⁴ Περιοδικό «Ενημέρωση» μηνιαία έκδοση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, τεύχος 83, Μάιος 2002, 11.

ζωής και εργασίας των εργαζομένων.¹⁵ Με βάση αυτό το νόμο ιδρύθηκαν τα ταμεία ασφάλισης των καπνεργατών, των τυπογράφων και των λιμενεργατών. Ο νόμος αυτός αποτέλεσε τη βάση για την ίδρυση κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου κλαδικών ασφαλιστικών ταμείων. Στο μεταξύ αυτές οι δυσμενείς συνθήκες οδήγησαν στην ψήφιση του Νόμου 5733/1932, ο οποίος ουδέποτε εφαρμόστηκε και αντί για αυτόν εφαρμόστηκε ο Νόμος 6296/1934 «περί ιδρύσεως του ιδρύματος κοινωνικών ασφαλίσεων».¹⁶ Αυτός ο νόμος άρχισε να εφαρμόζεται μια τριετία μετά, δηλαδή στις 19/12/1937. Στο διάστημα μεταξύ 1934 και 1937 προωθήθηκαν νομοθετικά μέτρα για την ίδρυση φορέων κύριας ασφάλισης, όπως του Ταμείου Ασφαλίσεως Εμπόρων (ΤΑΕ) και του Ταμείου Επαγγελματιών και Βιοτεχνών (ΤΕΒΕ), που άρχισαν όμως να λειτουργούν το 1940. Το 1935 καθιερώθηκε η υποχρεωτική ασφάλιση όλων των μισθωτών στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) όπου λειτούργησε την 1.1.1937, αλλά η χορήγηση παροχών ρυθμίστηκε το 1951 με τον Αναγκαστικό Νόμο 1846/51, ο οποίος με τις διαδοχικές του τροποποιήσεις συνθέτει και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο του φορέα.¹⁷

Σημαντικό βήμα στην επέκταση της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα αποτέλεσε η ίδρυση του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), ο οποίος κάλυψε σχεδόν το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού το 1961. Κατά την δεκαετία του 1980 το 90% του ασφαλιστικού πληθυσμού, παρά τις βελτιώσεις που παρατηρήθηκαν στους κλάδους της κοινωνικής ασφάλισης, συνεχίζει να καλύπτεται από το ΙΚΑ, ΤΕΒΕ, ΟΓΑ, δηλαδή τους τρεις μεγαλύτερους ασφαλιστικούς οργανισμούς.¹⁸ Την δεκαετία του 1990 προωθήθηκαν σημαντικές αλλαγές για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το 2002 με την έκδοση του Ν. 3029/2002 για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Οι παρεμβάσεις αυτές εστιάστηκαν σε οργανωτικά ζητήματα, σε θέματα χρηματοδότησης και χορήγησης των ασφαλιστικών παροχών με έμφαση στις συνταξιοδοτικές παροχές.

Όπως αναφέρει η Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων: «Η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους

¹⁵ Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.ggka.gr/asfalistikokefi.htm>, (πρόσβαση στις 09/05/2012).

¹⁶ Ρομπόλης Σ., *Κοινωνική Ασφάλιση: η διαρκής κρίση και οι προοπτικές*, Θεσσαλονίκη (Παρατηρητής), 19.

¹⁷ Γενική γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.ggka.gr/asfalistikokefi.htm>, (πρόσβαση στις 09/05/2012).

¹⁸ Ρομπόλης Σ., ο.π., 21.

εκσυγχρονισμού του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Συνδυάστηκε μάλιστα με εκτεταμένες παρεμβάσεις και στα άλλα συστήματα κοινωνικής κάλυψης στη χώρα μας, οι οποίες επιδιώκουν την αποκέντρωση του εθνικού συστήματος υγείας και την κατοχύρωση ενός σύγχρονου εθνικού συστήματος κοινωνικής φροντίδας».¹⁹

1.2.2 Τα αίτια της μη ευρωστίας των ασφαλιστικών ταμείων

Για το σημερινό οικονομικό αδιέξοδο των ασφαλιστικών ταμείων οι αιτίες είναι πάρα πολλές. Για την ευκολότερη κατανόησή τους σκόπιμο είναι να χωριστούν τα αίτια σε εξωγενή και ενδογενή.

Έτσι ως εξωγενή αίτια ορίζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της χώρας (όπως η γήρανση πληθυσμού, η υπογεννητικότητα, το προσδόκιμο επιβίωσης) αλλά και οικονομικής φύσης χαρακτηριστικά (όπως το δημόσιο χρέος, οι οικονομικές διακυμάνσεις, η ανεργία κ.λπ.).

Ως ενδογενή αίτια μπορούν να ειπωθούν ο κατακερματισμός του ασφαλιστικού συστήματος, οι αλόγιστες πολιτικές παρεμβάσεις, η έλλειψη ειδικού εξειδικευμένου προσωπικού, η έλλειψη προγραμματισμού, η εισφοροδιαφυγή, η έλλειψη τεχνολογικών μέσων όπως η το σύστημα μηχανογράφησης κ.α.

Θεωρείται σκόπιμο να αναλυθούν μερικά από τα ενδογενή αίτια για την καλή ροή της εργασίας. Έτσι διαχρονικά τα ασφαλιστικά ταμεία στην χώρα μας αντιμετωπίστηκαν από τις εκάστοτε κυβερνήσεις με άκρως ανορθολογικές διαθέσεις. Αυτή είναι μια γενική παραδοχή πλέον η οποία εξηγεί σε έναν βαθμό την σημερινή κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων. Εδώ και πολλές δεκαετίες τα ταμεία υποχρεώθηκαν από το κράτος να καταθέσουν τα αποθεματικά τους στην τράπεζα της Ελλάδος χωρίς όμως να εισπράξουν ανταποδοτικά τα επιτόκια που τους αναλογούσαν. Έτσι οι κυβερνήσεις μπορούσαν να ασκούν τις πολιτικές που ήθελαν ελεύθερα και χωρίς κόστος με τα λεφτά των εργαζομένων. Μιλώντας υποθετικά, αν τα ταμεία εισέπρατταν το επιτόκιο που αναλογούσε θα είχαν δημιουργήσει ένα αποθεματικό ικανό να χρηματοδοτήσουν τις δαπάνες τους με αποτέλεσμα να είναι βιώσιμα και ανθεκτικά στις εκάστοτε ιδιαιτερότητες και να μην χρειάζονται συνέχεια οικονομική

¹⁹ Γενική γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.ggka.gr/asfalistikokefl.htm>, (πρόσβαση στις 09/05/2012).

ενίσχυση από τον κρατικό προϋπολογισμό. Αυτός είναι ο κύριος λόγος μη ευρωστίας των ταμείων.

Δευτερευόντως, η ύπαρξη των χρόνιων παθογενειών που μαστίζουν το ελληνικό κράτος επηρέασε και έφθειρε τα ασφαλιστικά ταμεία. Έτσι το ανθρώπινο δυναμικό των ταμείων τις περισσότερες φορές υπήρξε κατώτερο των προσδοκιών, καθώς αποτελούνταν από άτομα τα οποία δεν γνώριζαν το αντικείμενο της κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικότερα στα ανώτερα ιεραρχικά κλιμάκια το φαινόμενο ήταν έντονο και με πολλές παρενέργειες στην λειτουργία των ταμείων.

Τέλος το φαινόμενο της εισφοροδιαφυγής στην Ελλάδα είχε και έχει, μέχρι σήμερα, λάβει τεράστιες διαστάσεις. Αυτό συμβαίνει γιατί παρουσιάζεται μεγάλος βαθμός ανασφάλιστης εργασίας σε συνδυασμό με την υπολειτουργία των ελεγκτικών μηχανισμών. Ειδικά σε ηλικιακές ομάδες όπως οι νέοι το φαινόμενο λαμβάνει εκρηκτικές διαστάσεις. Ακόμα στην εισφοροδιαφυγή μπορούν να προστεθούν και μεγάλος ο αριθμός επιχειρήσεων που παρουσιάζουν χρέη προς τα ασφαλιστικά ταμεία τα οποία και δεν αποπληρώνουν.²⁰

1.3 Δημογραφική γήρανση και βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος

Αφετηρία του προβληματισμού για το κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα αποτελεί η γήρανση του ελληνικού πληθυσμού η οποία οφείλεται κυρίως στην κάμψη της γεννητικότητας και στην αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης. Οι χρηματοοικονομικές ροές του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης επηρεάζονται από τις δημογραφικές εξελίξεις και τις εξελίξεις στον τομέα της απασχόλησης.²¹

Το βασικό χαρακτηριστικό ενός αναδιανεμητικού συνταξιοδοτικού συστήματος είναι η καταβολή των συντάξεων μέσω των εισφορών των εργαζομένων, των εργοδοτών και του κράτους. Οι τωρινοί εργαζόμενοι αποδέχονται τη συμμετοχή τους στις δαπάνες για τις συντάξεις των σημερινών συνταξιούχων υπό τον όρο πως οι μελλοντικοί εργαζόμενοι θα συμβάλλουν κι αυτοί με τη σειρά τους στην πληρωμή των δικών τους συντάξεων. Στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα αντιθέτως, κάθε άτομο

²⁰ Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ., ο.π., 364-375.

²¹ Αθανασίου Λ., ο.π., 11.

αποταμιεύει χρήματα κατά τη διάρκεια του ενεργού του βίου τα οποία θα τα λάβει ως σύνταξη μετά τη συνταξιοδότησή του.²²

Η γήρανση του πληθυσμού έχει επιπτώσεις και στα καφαιολογιοποιητικά και στα διανεμητικά συνταξιοδοτικά συστήματα. Οι λύσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών αυτού του φαινομένου πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στη λήψη μέτρων για την αύξηση της απασχόλησης.²³

Ειδικότερα στα συστήματα διανεμητικού τύπου, οι τρέχουσες συντάξεις εξοφλούνται από τις εισροές των τρεχουσών εισφορών των εν ενεργεία και όχι βάση των αποδόσεων της επενδυτικής αξιοποίησης των εισφορών που ήδη έχουν καταβάλλει κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους ζωής οι σημερινοί συνταξιούχοι. Επομένως, όσο μεγαθύνεται ο αριθμός των συνταξιούχων, γεγονός που σημαίνει πως επιδεινώνεται η σχέση ασφαλισμένοι προς συνταξιούχοι, τόσο πιο πολύ καθίσταται αναγκαίο να συμβάλλουν οι αποδόσεις των αποθεματικών του συστήματος για την εξόφληση των τρεχουσών συντάξεων.²⁴

Η βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από εποχή σε εποχή έχει διαφορετική μορφή λόγω των αλλαγών που επιτελούνται με το πέρασμα του χρόνου. Ενδεικτικά αναφέρεται πως, με βάση τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού και του συστήματος, την δεκαετία του 1970 ο δείκτης εξάρτησης συνταξιούχων ανερχόταν σε εισφορές 3-4 ενεργών ασφαλισμένων, προς έναν συνταξιούχο. Με την πάροδο των χρόνων οι μεταβολές της δημογραφικής γήρανσης αλλά και άλλα φαινόμενα όπως η διόγκωση της ανεργίας, οδήγησαν στην μεταβολή της παραπάνω σχέσης (ενεργών προς συνταξιούχους)²⁵. Οι δημογραφικές μεταβολές επηρεάζουν το μέγεθος των εισφορών και το μέγεθος των δαπανών. Όταν η αναλογία των νέων και των εργαζομένων είναι υψηλή σε σχέση με τους ηλικιωμένους και συνταξιοδοτούμενους, ο ασφαλιστικός φορέας είναι υγιής, ενώ όταν η σχέση είναι αντίστροφη, δηλαδή όταν λίγοι πληρώνουν εισφορές και πολλοί παίρνουν σύνταξη, τότε ο φορέας είναι προβληματικός. Η λειτουργία ενός συνταξιοδοτικού συστήματος με αναδιανεμητικό χαρακτήρα συναρτάται με δημογραφικούς, οικονομικούς και θεσμικούς παράγοντες, όπως ποσοστό απασχόλησης (α), ποσοστό εισφοράς (φ), ποσοστό συνταξιοδότησης (λ), δείκτης

²² Μπάγκαβος Χ., ο.π., 249-250.

²³ Περιοδικό «Ενημέρωση» μηνιαία έκδοση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, τεύχος 83, Μάιος 2002, 17.

²⁴ Ρομπόλης Σ., Ρωμανιάς Γ., Μαργιός Β., Χατζηβασιλόγλου Ι., *Αναλογιστική μελέτη ΙΚΑ ΕΤΑΜ*, Αθήνα (ΙΝΕ Μελέτες) 2007, 57.

²⁵ Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ., ο.π., 390-392.

στιγμιαίας αναπλήρωσης (β) και δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων (Δ) που στην παρούσα εργασία θα τον αναφέρουμε από δω και στο εξής ως δείκτης δημογραφικής εξάρτησης. Στην περίπτωση που υποθέσουμε ότι το ποσοστό συνταξιοδότησης είναι ίσο με 100% ($\lambda=1$) τότε η βασική σχέση της οικονομικής ισορροπίας του αναδιανεμητικού συνταξιοδοτικού συστήματος είναι:

$$\alpha \times \varphi = \beta \times \Delta.^{26}$$

Ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων εκφράζει το λόγο του πληθυσμού των 65 και άνω ετών (P_{65+}) προς τον πληθυσμό των 15 έως 64 ετών (P_{15-64}). Ο δείκτης στιγμιαίας αναπλήρωσης (β) ισούται με το λόγο της μέσης σύνταξης προς τη μέση αμοιβή των εργαζομένων.²⁷

Όλες οι χώρες της Ευρώπης αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξαιτίας της αύξησης του ποσοστού των συνταξιούχων ως προς τον πληθυσμό. Το συμβάν αυτό δημιουργεί σημαντικό οικονομικό δίλημμα μεταξύ της επάρκειας των συντάξεων και της δυνατότητας του δημοσίου συστήματος να συνεχίσει να τις παρέχει.

Οι δημογραφικοί παράγοντες ασκούν επίδραση στα ασφαλιστικά συστήματα και συχνά καθορίζουν τη συγκριτικά ευμενή ή μη θέση μεταξύ των κρατών μελών. Μια χώρα με υψηλό προσδόκιμο επιβίωσης εξασφαλίζει μια συγκριτικά δυσμενή θέση διότι αναπόφευκτα θα δαπανά συγκριτικά υψηλά ποσά για συντάξεις.²⁸

Οι βασικότερες μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για το μέλλον των οικονομικών ροών του συστήματος συμπίπτουν στο ότι δεν θα είναι οικονομικά βιώσιμο για πολύ ακόμα λόγω κυρίως του φαινομένου της γήρανσης ,που έχει ως επακόλουθο την αύξηση της αναλογίας των συνταξιούχων προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, και των αναποτελεσματικών ρυθμίσεων που οδηγούν σε διαρκή διόγκωση των δαπανών και συρρίκνωση των εσόδων. Σύμφωνα με τη μελέτη *Οικονομία και Συντάξεις* (Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, 1997) «ο πυρήνας του προβλήματος είναι απλός: Ο αριθμός αυτών που θα πληρώνουν εισφορές θα περιορίζεται, ενώ ο αριθμός των συνταξιούχων θα αυξάνεται. Στο πρόβλημα μπορεί να υπάρξουν τρεις αντιδράσεις μόνο. Αύξηση εισφορών

²⁶ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 251-253.

²⁷ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 101, 252.

²⁸ Ζερβού Φανή, «Η εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος», Εκθέσεις 58, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα 2009, 32.

*ή εσόδων, μείωση της μέσης σύνταξης και περιορισμός του αριθμού των δικαιούχων, ο οποίος κύρια αναφέρεται σε επιμήκυνση του εργασιακού βίου».*²⁹

Η μελέτη του ΟΑΣΑ για το ελληνικό κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα και τις προοπτικές του (OECD, The Problems and Prospects Faced by Pay As You Go Pension Systems: A Case Study for Greece, May 1999 και OECD, Economic Surveys, Greece, 1997) η οποία στηρίζεται στις δημογραφικές προβολές της Διεθνούς Τράπεζας κατέληξε στο συμπέρασμα πως ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης του ηλικιωμένου πληθυσμού συνεχώς θα αυξάνεται και το έλλειμμα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από 4,5% περίπου του ΑΕΠ το 1997, το 2050 εκτιμάται πως θα φτάσει στο 14%.³⁰

Η Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες κατέχει δυσμενή θέση, διότι οι συνταξιοδοτικές δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν και να φτάσουν το 2050 στο 25% του ΑΕΠ. Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα θεωρείται από τα πιο δαπανηρά.³¹

Τα έσοδα από εισφορές αυξάνουν όσο περισσότερο αυξάνεται η αποτελεσματικότητα του συστήματος. Η εισφοροδιαφυγή περιορίζεται όταν η αποτελεσματικότητα, δηλαδή η ικανότητα του ασφαλιστικού συστήματος να εισπράττει τις ασφαλιστικές και εργοδοτικές εισφορές, είναι μεγάλη.³²

Στο σημείο αυτό θα ήταν ορθό να παραθέσουμε την προσέγγιση η οποία υποστηρίζει πως κρίσιμος προσδιοριστικός παράγοντας για την πιθανή μελλοντική πορεία των ροών του συστήματος ασφάλισης δεν είναι μόνο τα δημογραφικά δεδομένα της φυσικής κίνησης ή και κάποιων αυτόνομων μεταναστευτικών ροών αλλά και τα οικονομικά δεδομένα που επικρατούν, δηλαδή ο ρυθμός ανόδου της οικονομίας, οι ανάγκες της σε εργατικό δυναμικό και η απασχόληση. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η εξέλιξη των οικονομικών του συστήματος ασφάλισης δεν επηρεάζεται μόνο από τις δημογραφικές εξελίξεις αλλά και από τη δυνατότητα της οικονομίας να δημιουργήσει θέσεις εργασίας και να αυξήσει την παραγωγή. Επομένως, ο πληθυσμός της χώρας, το εργατικό δυναμικό και η απασχόληση και σε μικρότερο βαθμό ο αριθμός των συνταξιούχων αποτελούν συνάρτηση των οικονομικών εξελίξεων κι όχι αυτόνομων δημογραφικών τάσεων. Η μετανάστευση, η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και το

²⁹ Αθανασίου Λ., ο.π., 19-20.

³⁰ Etudes Economiques de l' OECD, Grece, 1997, 97-99 στο Αθανασίου ο.π., 20.

³¹ Ζερβού Φ., ό.π., 35.

³² Ζερβού Φ., ό.π., 64.

ποσοστό ανεργίας θα μεταβάλλονται τόσο όσο χρειάζεται ώστε να εξυπηρετηθεί η ζήτηση εργασίας η οποία προσδιορίζεται από το ρυθμό της οικονομικής ανόδου και την αύξηση της παραγωγικότητας. Το κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα, με βάση την παραπάνω λογική, θα αντιμετώπιζε ή όχι οικονομικό πρόβλημα όχι μόνο εξαιτίας των δημογραφικών εξελίξεων αλλά κυρίως των οικονομικών εξελίξεων. Με βραδείς ρυθμούς οικονομικής ανόδου ή κάμψη της απασχόλησης θα μπορούσαν να προκληθούν σημαντικά προβλήματα οικονομικής βιωσιμότητας με την αύξηση της ανεργίας και την έξοδο των νέων στο εξωτερικό. *«Μια χώρα με δυσμενή πυραμίδα του αυτόχθονος πληθυσμού μπορεί να μην αντιμετωπίσει οικονομικό πρόβλημα κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος εξ αυτού του λόγου, αν ο ρυθμός οικονομικής ανόδου είναι τέτοιος, ώστε να αυξάνει η απασχόληση και να απορροφάται πληθυσμός από άλλες περιοχές».*³³

Η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να συμβάλλει στο να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της οικονομικής βιωσιμότητας λόγω της γήρανσης και των διαρθρωτικών αδυναμιών του συστήματος. Όσο μεγαλώνει το ΑΕΠ, τόσο μεγεθύνεται η παραγωγή στην κάθε χρονική στιγμή και τόσο υψηλότερο καθίσταται το συνολικό ποσό για συντάξεις, που εξασφαλίζεται από ένα συγκεκριμένο ποσοστό του ΑΕΠ. Η δυνατότητα να ανταποκριθούμε στις δαπάνες για συντάξεις είναι η ανάπτυξη διαμέσου της αύξησης της παραγωγικότητας, της απασχόλησης, των εισοδημάτων και των εισφορών, γι αυτό δεν πρέπει να υπονομεύεται η ανάπτυξη. Είναι χρήσιμο βέβαια να γίνουν σημαντικές βελτιώσεις στην αγορά εργασίας και επιπρόσθετα αναπτυξιακά μέτρα για να επιτύχουμε τους παραπάνω στόχους.³⁴

Οι παρατηρούμενες αλλαγές στη κατά ηλικία δομή του πληθυσμού της Ελλάδας και η διεύρυνση της δημογραφικής γήρανσης, καθιστούν ιδιαίτερα περιορισμένη τη δυνατότητα επέμβασης στα δημογραφικά χαρακτηριστικά προκειμένου να υπάρξει ισορροπία του συνταξιοδοτικού συστήματος. Για να αντισταθμιστεί η αύξηση του αριθμού των ατόμων σε ηλικία συνταξιοδότησης, πρέπει να αυξηθεί ο αριθμός των ατόμων σε ηλικία παραγωγής. Η αύξηση του αριθμού των ατόμων σε ηλικία εργασίας θα είχε ως αποτέλεσμα με τη πάροδο των χρόνων, μια επιπλέον αύξηση του αριθμού συνταξιούχων, η οποία θα απαιτούσε μια καινούργια αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, δηλαδή θα έπρεπε να υπάρχει ένα συνεχές baby-boom ή μια πολύ μεγάλη

³³ Αθανασίου Λ., ο.π., 25.

³⁴ Ζερβού Φ., ό.π., 142.

εισροή μεταναστών. Η δυσκολία μεταβολής του τωρινού δημογραφικού πλαισίου και η αναπόφευκτη διεύρυνση του δείκτη δημογραφικής εξάρτησης, μας οδηγούν στη θεώρηση των δημογραφικών μεταβολών ως δεδομένων και στην αναζήτηση των απαραίτητων προσαρμογών του συστήματος, προκειμένου να εξασφαλιστεί η μακροχρόνια ισορροπία του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Οι προοπτικές για βιώσιμο, επαρκές και ασφαλές συνταξιοδοτικό σύστημα απαιτούν να προσδοθεί σε αυτό ένας χαρακτήρας αναβάθμισης του ρόλου και της θέσης του στη λειτουργία του οικονομικού και κοινωνικού σχηματισμού, στην κατεύθυνση της οικονομικής βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας. Πρόβλημα αποτελεί το μέγεθος της απασχόλησης και η αναδιανομή του εισοδήματος γι αυτό και οι διάφορες αλλαγές που εφαρμόζονται από το 1990 κι έπειτα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. σε σχέση με τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων είναι περιορισμένες με αποτέλεσμα «λύσεις» όπως αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης και αλλαγής του τρόπου υπολογισμού της σύνταξης να οδηγούν σε αναποτελεσματικές διαδοχικές νομοθετικές παρεμβάσεις. Χαρακτηριστική είναι η ελληνική περίπτωση όπου παρά τις συνεχείς νομοθετικές παρεμβάσεις περιοριστικού χαρακτήρα των τελευταίων 20 ετών, δεν κατέστη δυνατό να αντιμετωπιστεί το διαρθρωτικό πρόβλημα του ΣΚΑ, το οποίο συνίσταται στην αποκατάσταση του αποθεματικού του κεφαλαίου που εξανεμίσθηκε, ιδιαίτερα τα τέσσερα τελευταία έτη, με διάφορους τρόπους από εξωασφαλιστικούς παράγοντες.³⁵

³⁵ ΙΝΕ, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση: ετήσια έκθεση 2011», 13 Εκθέσεις, 339, 342.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Το έλλειμμα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια

Έχοντας τη βασική σχέση της οικονομικής ισορροπίας του διανεμητικού συνταξιοδοτικού συστήματος ($\alpha \cdot \varphi = \beta \cdot \Delta$), αντικαθιστούμε το Δ και το β με το λόγο που εκφράζουν και το ποσοστό απασχόλησης με τη σχέση $\sigma(1-u)$, όπου σ το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας και u το ποσοστό ανεργίας. Προκύπτει η σχέση:

$$\sigma(1-u) \cdot \varphi \cdot S \cdot P15-64 = \Sigma \cdot P65+.$$

Το πρώτο μέλος της σχέσης αναφέρεται στα έσοδα και το δεύτερο στις δαπάνες. Το ποσοστό απασχόλησης προκύπτει από το λόγο του αριθμού των απασχολούμενων προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας και το ποσοστό ανεργίας ισούται με το λόγο του αριθμού των ανέργων προς το εργατικό δυναμικό.³⁶ Το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας ή στο εργατικό δυναμικό (σ) εκφράζει το λόγο του μεγέθους του εργατικού δυναμικού προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας (P15-64).³⁷ Ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας αποτελείται από τα άτομα ηλικίας 15 έως και 64 ετών διότι τα άτομα αυτών των ηλικιών αργά η γρήγορα θα εκδηλώσουν την επιθυμία να εργαστούν.³⁸ Ως εργατικό δυναμικό νοείται ο αριθμός των ατόμων που μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή είτε απασχολούνται είτε είναι άνεργοι. Αποτελεί υποσύνολο του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας.³⁹

2.1 Σενάρια για το παρελθόν

Στο σημείο αυτό θα δούμε την επίδραση των διάφορων μεταβλητών, όπως του ποσοστού απασχόλησης, ανεργίας και συμμετοχής στην αγορά εργασίας, της μέσης αμοιβής των εργαζομένων, της μέσης σύνταξης των συνταξιούχων και τον πληθυσμό ηλικίας 15 έως 64 και 65 και άνω ετών σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια για το παρελθόν όπως επίσης και το δείκτη δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων. Τα σενάρια που χρησιμοποιήσαμε παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα (Πινάκας 1).

³⁶ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 192.

³⁷ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 189, 212.

³⁸ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 101.

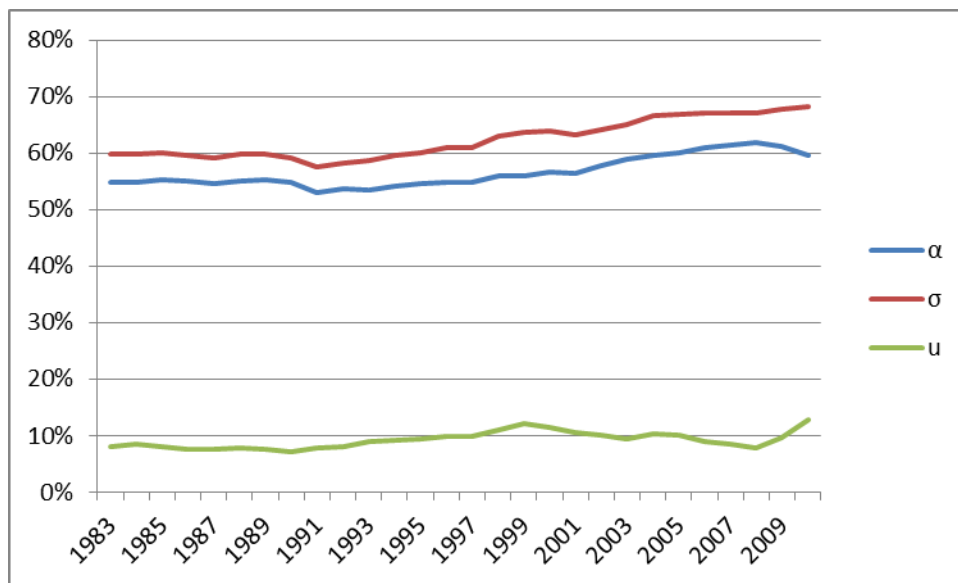
³⁹ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 187.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Συγκεντρωτικός Πίνακας για τα σενάρια του παρελθόντος

Σενάρια	Σταθερά	Μεταβαλλόμενα
Σενάριο 1	Ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή εργαζομένων (S), πληθυσμό (P15-64 και P65+) και μέση σύνταξη (Σ)	Ποσοστό ανεργίας (u) και ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ)
Σενάριο 2	Ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή εργαζομένων (S), ποσοστό ανεργίας (u), ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και μέση σύνταξη (Σ)	Πληθυσμός (P15-64 και P65+).
Σενάριο 3	Ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή εργαζομένων (S) και μέση σύνταξη (Σ)	Ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), ποσοστό ανεργίας (u) και πληθυσμός (P15-64 και P65+)
Σενάριο 4	Ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή εργαζομένων (S), μέση σύνταξη (Σ), πληθυσμός (P15-64 και P65+) και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ)	Ποσοστό ανεργίας (u)
Σενάριο S1	Ποσοστό εισφοράς (φ)	Μέση αμοιβή εργαζομένων (S) κατά 1% ετησίως, ποσοστό ανεργίας (u), ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), πληθυσμός (P15-64 και P 65+) και μέση σύνταξη (Σ)

Σενάριο S2	Ποσοστό εισφοράς (φ)	Μέση αμοιβή εργαζομένων (S) κατά 2% ετησίως, ποσοστό ανεργίας (u), ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), πληθυσμός (P15-64 και P 65+) και μέση σύνταξη (Σ)
Σενάριο 5	Ποσοστό εισφοράς (φ), ποσοστό ανεργίας (u), μέση αμοιβή εργαζομένων (S) και μέση σύνταξη (Σ)	Πληθυσμός (P15-64 και P65+) και ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ)
Σενάριο 6	Αριθμός ανέργων, ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή εργαζομένων (S) και μέση σύνταξη (Σ)	Ποσοστό ανεργίας (u), ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και ο πληθυσμός (P15-64 και P65+)

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 Το ποσοστό απασχόλησης (α), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και το ποσοστό της ανεργίας (u) ανά έτος

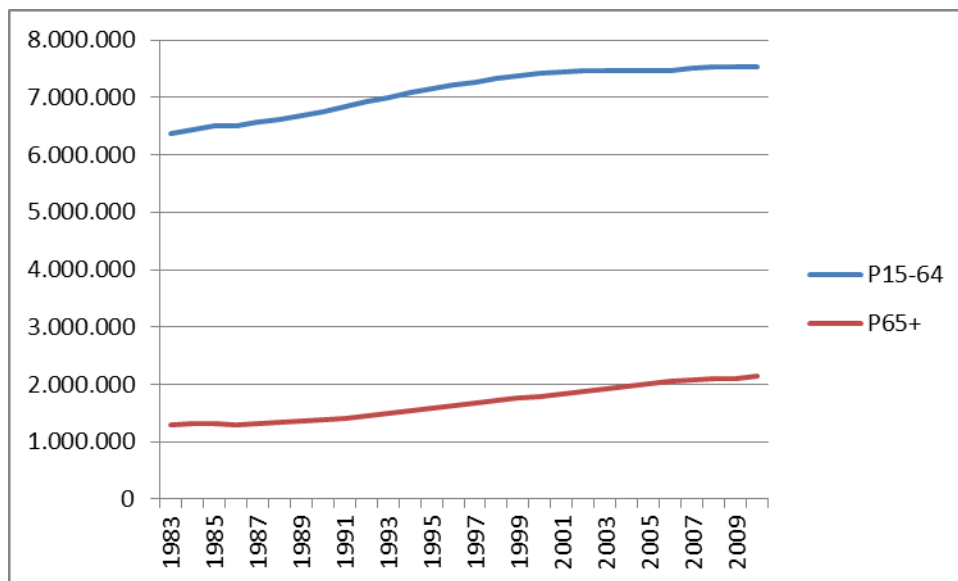

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Παρατηρώντας το Γράφημα 1 διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό απασχόλησης από το 2001 μέχρι το 2008 σταδιακά αυξάνεται και από εκεί κι ύστερα μειώνεται προσεγγίζοντας το 2010 το 59,6%, επίπεδο στο οποίο βρισκόταν το 2004. Για το ποσοστό συμμετοχής στη αγορά εργασίας παρατηρούμε ότι από το 2001 κι έπειτα συνεχώς αυξάνεται. Όσον αφορά το ποσοστό ανεργίας, διαπιστώνουμε ότι ενώ από το 2004 μειώνεται, από το 2009 αυξάνεται προσεγγίζοντας το 12,7% το 2010.

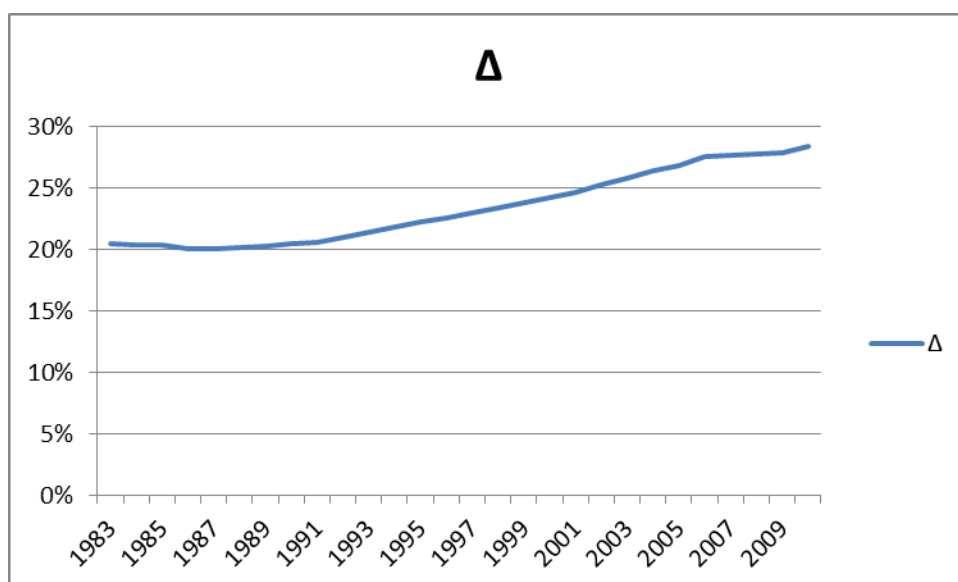
ΓΡΑΦΗΜΑ 2 Ο πληθυσμός των ηλικιακών ομάδων 15 έως 64 ετών και 65 και άνω

Πηγή: Πίνακας 1 Παραρτήματος.

Με βάση το Γράφημα 2 διαπιστώνουμε ότι πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω αυξάνεται με μεγαλύτερο ρυθμό από ότι ο πληθυσμός 15 έως 64 ετών. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το φαινόμενο της γήρανσης στο μέλλον συνεχώς θα επιδεινώνεται.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3 Ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων Πίνακα 1 Παραρτήματος.

Σύμφωνα με το Γράφημα 3 ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων συνεχώς αυξάνεται γεγονός που αποτυπώνει την ύπαρξη του φαινομένου της γήρανσης.

Στο σενάριο 1 διατηρήσαμε το ποσοστό εισφοράς (ϕ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), τον πληθυσμό μας (P_{15-64} και P_{65+}) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε το ποσοστό ανεργίας (u) και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ).⁴⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1 όπου το ϕ , S , ο P_{15-64} , ο P_{65+} και το Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το σ και u

1. Όλα σταθερά εκτός από σ και u							
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	737,31	732,36	728,12	756,05	802,87	795,51
Δαπάνες	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40
Έλλειμμα_1	0,00	3,91	-1,05	-5,29	22,65	69,47	62,10

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 2 Παραρτήματος.

Έχοντας σταθερές τις δαπάνες και μεταβάλλοντας το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και το ποσοστό ανεργίας (u), με σταθερό τον πληθυσμό, τη μέση σύνταξη, τη μέση αμοιβή των εργαζομένων και το ποσοστό εισφοράς (Σενάριο 1), με βάση τον Πίνακα 2, από το 2000 και ύστερα έχουμε πλεόνασμα κι όχι έλλειμμα.

Στο σενάριο 2 διατηρήσαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (ϕ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), το ποσοστό ανεργίας (u) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό μας (P_{15-64} και P_{65+}).⁴¹

⁴⁰ Για το ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας βλέπε Γράφημα 1.

⁴¹ Για τη μεταβολή του πληθυσμού βλέπε Γράφημα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2 όπου το σ, φ, S, Σ και το u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+

2. Όλα σταθερά εκτός από P15-64, P65+							
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	748,08	777,73	822,16	852,87	860,23	867,36
Δαπάνες	733,40	744,13	777,58	892,69	1010,04	1128,93	1204,75
Έλλειμμα_2	0,00	3,95	0,15	-70,53	-157,17	-268,70	-337,39

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 3 Παραρτήματος.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 3, μεταβάλλοντας μόνο τον πληθυσμό των 15 έως 64 ετών και 65 και άνω ετών και με όλα τα άλλα μεγέθη σταθερά, (Σενάριο 2), από το 1995 το έλλειμμα αυξάνεται συνεχώς. Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η εξέλιξη του πληθυσμού 15 έως 64 και 65 και άνω ετών καθώς και το φαινόμενο της γήρανσης επιδρούν αρνητικά στη βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος.

Στο σενάριο 3 διατηρήσαμε το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό ανεργίας (u) και τον πληθυσμό μας (P15-64 και P65+).⁴²

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3 όπου το φ, S, Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64, ο P65+, το σ και το u

3. Όλα σταθερά εκτός από σ, u, P15-64, P65+							
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	752,06	776,62	816,24	879,20	941,71	940,81
Δαπάνες	733,40	744,13	777,58	892,69	1010,04	1128,93	1204,75
Έλλειμμα_3	0,00	7,93	-0,96	-76,46	-130,83	-187,22	-263,95

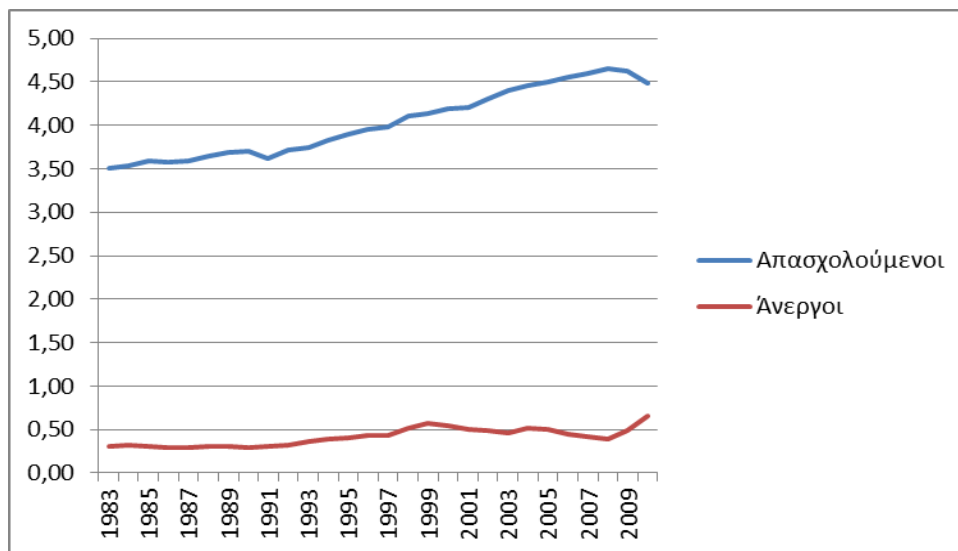
Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 4 Παραρτήματος.

Μεταβάλλοντας το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας και τον πληθυσμό 15 έως 64 ετών και 65 ετών και άνω, διαπιστώνουμε ότι το έλλειμμα, με βάση το σενάριο 3, από το 1990 κι έπειτα διογκώνεται (Πίνακας 4). Συνεπώς δεν αρκεί η μεταβολή μόνο των παραπάνω μεγεθών για να καταστεί βιώσιμο το

⁴² Για τη μεταβολή του πληθυσμού, του ποσοστού ανεργίας και του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας βλέπε Γράφημα1 και 2.

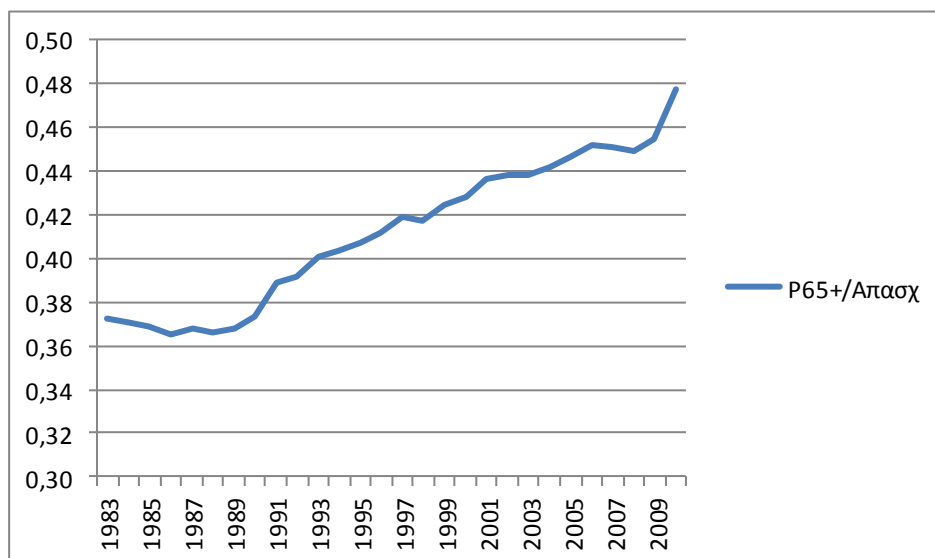
κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα αλλά απαιτείται η εξεύρεση νέων πόρων χρηματοδότησης.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4 Η κατανομή του εργατικού δυναμικού ανά έτος

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5 Ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Παρατηρώντας την εξέλιξη του αριθμού των απασχολούμενων και των ανέργων (Γράφημα 4), προκύπτει ότι από το 2008 κι έπειτα ο αριθμός των απασχολούμενων μειώνεται ενώ των ανέργων αυξάνεται. Ο λόγος του πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους συνεχώς αυξάνεται (Γράφημα 5).

Στο σενάριο 4 διατηρήσαμε το ποσοστό εισφοράς (ϕ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), τη μέση σύνταξη (Σ), τον πληθυσμό μας (P15-64 και P65+) και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) σταθερά και μεταβάλλαμε το ποσοστό ανεργίας (u).⁴³

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4 όπου το ϕ , S , Σ , ο P15-64, ο P65+ και το σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , (επομένως και το a μεταβάλλεται)

4. Όλα σταθερά εκτός από u (σταθερό σ, μεταβάλλεται το a)							
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	734,20	740,90	723,94	706,88	718,57	696,83
Δαπάνες	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40
Έλλειμμα_4	0,00	0,80	7,49	-9,46	-26,52	-14,83	-36,57

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 6 Παραρτήματος.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 5, έχοντας όλες τις μεταβλητές σταθερές και μεταβάλλοντας μόνο το ποσοστό ανεργίας έχουμε έλλειμμα από το 1995 και ύστερα.⁴⁴

Στο σενάριο S1 μεταβάλλαμε τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) κατά 1% ετησίως, μεταβάλλαμε το ποσοστό ανεργίας (u), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), τον πληθυσμό (P15-64 και P 65+) και τη μέση σύνταξη (Σ) και διατηρήσαμε σταθερό το ποσοστό εισφοράς (ϕ).⁴⁵

⁴³ Για τη μεταβολή του ποσοστού ανεργίας βλέπε Γράφημα 1, για τη μεταβολή του ποσοστού απασχόλησης βλέπε Πίνακα 5 Παραρτήματος.

⁴⁴ Αξίζει να σημειώσουμε πως βλέποντας τον Πίνακα 6 Παραρτήματος για το έτος 2008 παρατηρείται πλεόνασμα.

⁴⁵ Για τη μεταβολή της μέσης αμοιβής των εργαζομένων και της μέσης σύνταξης βλέπε Πίνακα 7 Παραρτήματος, για τα υπόλοιπα μεγέθη βλέπε Γράφημα 1 και 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S1 όπου το ϕ είναι σταθερό και μεταβάλλονται u , σ , P15-64, P65+, S (κατά 1%) και το Σ

	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	767,18	832,64	919,76	1041,24	1172,16	1230,77
Δαπάνες	733,40	759,09	833,67	1005,91	1196,19	1405,19	1576,07
Έλλειμμα_S_1	0,00	8,09	-1,03	-86,15	-154,95	-233,03	-345,30

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 8 Παραρτήματος.

Με βάση τον Πίνακα 6, έχοντας σταθερό μόνο το ποσοστό εισφοράς και μεταβάλλοντας το S κατά 1% ετησίως, το έλλειμμα από το 1990 συνεχώς αυξάνεται. Συνεπώς, η αύξηση της μέσης αμοιβής των εργαζομένων κατά 1% ετησίως δεν ανακόπτει την ελλειμματική πορεία του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος διότι η πίεση που δέχεται εξαιτίας της δημογραφικής γήρανσης και των άλλων προβλημάτων που αντιμετωπίζει είναι μεγάλη.

Στο σενάριο S2 μεταβάλλαμε τη μέση αμοιβή των εργαζομένων κατά 2% ετησίως, μεταβάλλαμε το ποσοστό ανεργίας (u), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), τον πληθυσμό (P15-64 και P 65+) και τη μέση σύνταξη (Σ) και διατηρήσαμε σταθερό το ποσοστό εισφοράς (ϕ).⁴⁶

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S2 όπου το ϕ είναι σταθερό και μεταβάλλονται u , σ , P15-64, P65+, S (κατά 2%) και το Σ

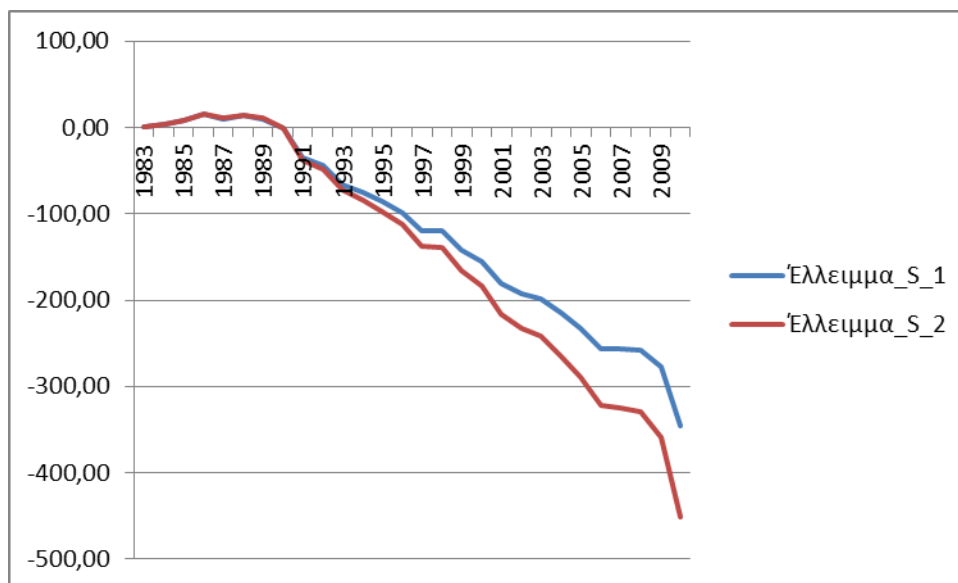
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	782,45	892,09	1035,19	1231,10	1455,86	1605,85
Δαπάνες	733,40	774,19	893,20	1132,15	1414,30	1745,30	2056,38
Έλλειμμα_S_2	0,00	8,25	-1,11	-96,97	-183,20	-289,43	-450,53

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 10 Παραρτήματος.

Με βάση τον Πίνακα 7, έχοντας σταθερό μόνο το ποσοστό εισφοράς και μεταβάλλοντας το S κατά 2% ετησίως, το έλλειμμα από το 1990 συνεχώς αυξάνεται.

⁴⁶ Για τη μεταβολή της μέσης αμοιβής των εργαζομένων και της μέσης σύνταξης βλέπε Πίνακα 9 Παραρτήματος, για τα υπόλοιπα μεγέθη βλέπε Γράφημα 1 και 2.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6 Η σύγκριση των ελλειμμάτων S1 και S2

Πηγή: Πίνακας 6 και Πίνακας 7. Για τα σενάρια βλέπε Πίνακα 1.

Το έλλειμμα είναι μεγαλύτερο στο σενάριο με την αύξηση της μέσης αμοιβής κατά 2% (Γράφημα 6). Επομένως αυξάνοντας τη μέση αμοιβή με σταθερό το ποσοστό εισφοράς δεν βοηθάμε στη μείωση του ελλείμματος.

Στο σενάριο 5 διατηρήσαμε το ποσοστό εισφοράς (ϕ), το ποσοστό ανεργίας (u), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) και τη μέση σύνταξη (Σ) και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό μας (P_{15-64} και P_{65+}) και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ).⁴⁷

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 5 όπου το ϕ , το u , το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P_{15-64} , P_{65+} και το σ

5. u σταθερό, S σταθερό και σ , P_{15-64} , P_{65+} μεταβλητά							
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	751,24	768,76	826,91	912,19	961,15	990,19
Δαπάνες	733,40	744,13	777,58	892,69	1010,04	1128,93	1204,75
Έλλειμμα_5	0,00	7,11	-8,82	-65,79	-97,84	-167,78	-214,57

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 12 Παραρτήματος.

⁴⁷ Για τη μεταβολή του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας και του πληθυσμού βλέπε Γράφημα 1 και 2. Για τη μεταβολή του ποσοστού απασχόλησης βλέπε Πίνακα 11 Παραρτήματος.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 8, μεταβάλλοντας τον πληθυσμό και το σ , από το 1990 το έλλειμμα αυξάνεται.⁴⁸

Στο σενάριο 6 ο αριθμός των ανέργων είναι σταθερός (310.000 άτομα), το ποσοστό εισφοράς (ϕ), η μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) και η μέση σύνταξη (Σ) είναι σταθερά ενώ το ποσοστό ανεργίας (u), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και ο πληθυσμός (P15-64 και P65+) είναι μεταβλητά.⁴⁹

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 6 όπου ο αριθμός των ανέργων, το ϕ , το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+, το u και το σ

6. Αριθμός ανέργων σταθερός, σ, P15-64, P65+και u μεταβλητά							
	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Έσοδα	733,40	752,82	771,90	835,19	928,03	981,32	1012,94
Δαπάνες	733,40	744,13	777,58	892,69	1010,04	1128,93	1204,75
Έλλειμμα_6	0,00	8,69	-5,69	-57,51	-82,00	-147,60	-191,82

Πηγή: Απόσπασμα Πίνακα 14 Παραρτήματος.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 9, με σταθερό αριθμό ανέργων και μεταβολή του πληθυσμού, του ποσοστού ανεργίας και συμμετοχής στην αγορά εργασίας, το έλλειμμα διογκώνεται από το 1991 έως το 1997, το 1998 μειώνεται κι έπειτα συνεχίζει να αυξάνεται.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Η αναλογία του ελλείμματος 3 προς το έλλειμμα 5 και 6

	2010
Έλλειμμα_3/Έλλειμμα_5	18,7%
Έλλειμμα_3/Έλλειμμα_6	27,3%

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

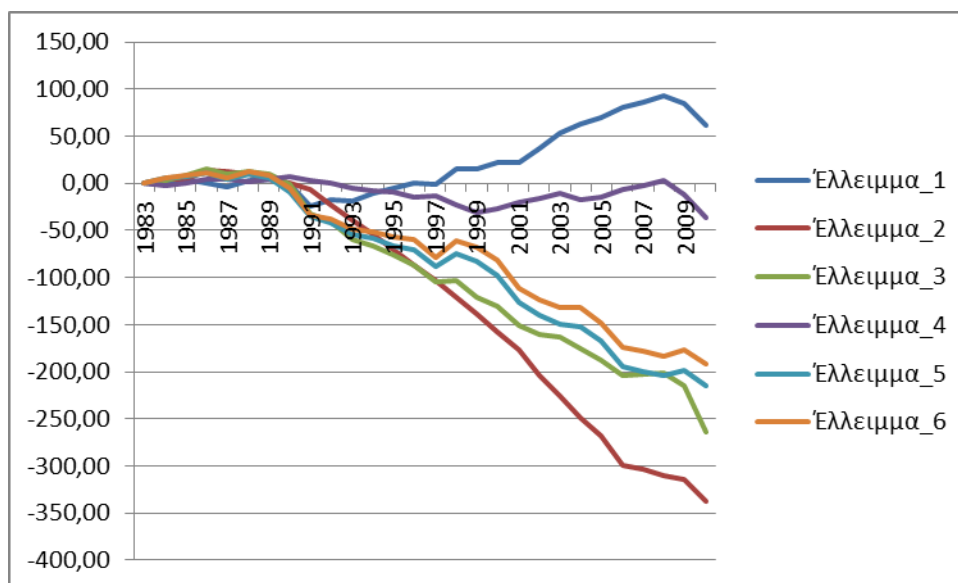
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

⁴⁸ Αξίζει να σημειώσουμε πως βλέποντας τον Πίνακα 12 του Παραρτήματος εντοπίζουμε μια μικρή μείωση στο έλλειμμα το 2009.

⁴⁹ Για τη μεταβολή του πληθυσμού βλέπε Γράφημα 2. Για τη μεταβολή του ποσοστού απασχόλησης και του ποσοστού ανεργίας βλέπε Πίνακα 13 Παραρτήματος.

Με σταθερό u το έλλειμμα το 2010 θα ήταν 18,7% χαμηλότερο. Με σταθερό αριθμό ανέργων το έλλειμμα το 2010 θα ήταν 27,3% χαμηλότερο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7 Σύγκριση σεναρίων 1, 2, 3, 4, 5 και 6

Πηγή: Πίνακες 2, 3, 4, 5, 8 και 9. Για τα σενάρια βλέπε Πίνακα 1.

Συνοψίζοντας τα διάφορα σενάρια, παρατηρούμε ότι, το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει με το σενάριο 1 όπου διατηρήσαμε το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), τον πληθυσμό (P_{15-64} και P_{65+}) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε το ποσοστό ανεργίας (u) και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ). Το μεγαλύτερο έλλειμμα δημιουργείται με το σενάριο 2 όπου διατηρήσαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), το ποσοστό ανεργίας (u) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό μας (P_{15-64} και P_{65+}). Στο σενάριο 3 όπου διατηρήσαμε το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό ανεργίας (u) και τον πληθυσμό μας (P_{15-64} και P_{65+}), το έλλειμμα είναι μικρότερο από το σενάριο 2 και μεγαλύτερο από τα υπόλοιπα. Στο σενάριο 4 όπου κρατήσαμε το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), τη μέση σύνταξη (Σ), τον πληθυσμό μας (P_{15-64} και P_{65+}) και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) σταθερά και μεταβάλλαμε το

ποσοστό ανεργίας (u), φαίνεται πως το έλλειμμα είναι μεγαλύτερο από το έλλειμμα 1 και μικρότερο από τα υπόλοιπα (Γράφημα 7).

Συνεπώς το μεγαλύτερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο 2 όπου όλα τα μεγέθη είναι σταθερά και μεταβάλλεται μόνο ο πληθυσμός ενώ το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο 1 όπου διατηρήσαμε σταθερό τον πληθυσμό, γεγονός που μας δείχνει ότι η δημογραφική γήρανση συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση του ελλείμματος.

2.2 Σενάρια για το μέλλον

Στο σημείο αυτό θα διερευνήσουμε την επίδραση των διάφορων μεταβλητών στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και στην εξέλιξη του ελλείμματος, σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια στο μέλλον. Τα σενάρια μας διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, σε σενάρια με μετανάστευση και σενάρια με μηδενική μετανάστευση διότι και οι προβολές του πληθυσμού της Eurostat χρησιμοποιούν αυτό το διαχωρισμό. Τα σενάρια που χρησιμοποιήσαμε και στις δύο περιπτώσεις παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα (Πινάκας 11).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Συγκεντρωτικός Πίνακας για τα σενάρια του μέλλοντος

Σενάρια	Σταθερά	Μεταβαλλόμενα
Σενάριο 1f	Ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή εργαζομένων (S), ποσοστό ανεργίας (u) και μέση σύνταξη (Σ)	Πληθυσμός (P15-64 και P65+)
Σενάριο 2f	Αριθμός ανέργων, μέση σύνταξη (Σ), ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), ποσοστό εισφοράς (φ) και μέση αμοιβή εργαζομένων (S)	Ποσοστό ανεργίας (u) και ο πληθυσμός (P15-64 και P65+)
Σενάριο 3f	Αριθμός ανέργων από το 2020 κι έπειτα, ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή (S), ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και η μέση σύνταξη (Σ)	Αριθμός ανέργων έως το 2020, ποσοστό ανεργίας (u) και ο πληθυσμός (P15-64 και P65+)
Σενάριο 4f	Αριθμός ανέργων από 2030 κι έπειτα, ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) από το 2035 κι έπειτα, ποσοστό εισφοράς (φ), μέση αμοιβή (S) και μέση σύνταξη (Σ)	Αριθμός ανέργων έως το 2030, ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) έως το 2035, ποσοστό ανεργίας (u) και ο πληθυσμός (P15-64 και P65+)

Οι προβολές του πληθυσμού αποτελούν σενάρια που στοχεύουν στο να αντλήσουμε πληροφορίες για το πιθανό μέγεθος του και τη διάρθρωση του. Μπορούμε να παρατηρήσουμε τα πιθανά σενάρια της μεταβολής του πληθυσμού μέσω των υποθέσεων για τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα και τη μετανάστευση. Σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. προβλέπεται ότι η μέση ηλικία του πληθυσμού θα αυξηθεί εξαιτίας της τωρινής διάρθρωσης του πληθυσμού, με το χαμηλό βαθμό γονιμότητας και τη συνεχιζόμενη αύξηση του αριθμού των επιζώντων στις μεγάλες ηλικίες.⁵⁰

⁵⁰ Giannakouris Konstantinos, Eurostat statistics in focus 72/2008, population and social conditions, «Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies», 1-2.

Για την πιθανή εξέλιξη του πληθυσμού χρησιμοποιήσαμε τις προβολές της βάσης δεδομένων της Eurostat, (από το 2010 έως το 2050 τα δεδομένα μας αποτελούν προβολές). Οι προβολές, παρά την αβεβαιότητα για τις μελλοντικές εξελίξεις, δείχνουν κατά προσέγγιση το πιθανό μέγεθος και τη σύνθεση του πληθυσμού στο μέλλον. Τα αποτελέσματα τους είναι πολύ χρήσιμα, διότι μας δίνουν τη δυνατότητα να προβλέψουμε τις δημογραφικές εξελίξεις των πληθυσμών.⁵¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 Οι προβολές με βάση τρεις δημογραφικούς παράγοντες

	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Καθαρή μετανάστευση	32.573	37.051	36.425	35.779	36.985	35.889	34.797	29.761
Γονιμότητα	1,54	1,55	1,56	1,57	1,58	1,59	1,61	1,62
Προσδόκιμο επιβίωσης (Άνδρες)	78,6	79,4	80,2	80,9	81,6	82,3	83,0	83,7
Προσδόκιμο επιβίωσης (Γυναίκες)	83,4	84,0	84,5	85,1	85,7	86,2	86,7	87,3

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

Από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 12) διαπιστώνεται ότι τις επόμενες δεκαετίες θα υπάρξει μια ελάχιστη αύξηση της γονιμότητας, το προσδόκιμο επιβίωσης και για τα δύο φύλα θα αυξηθεί, γεγονός που επιβεβαιώνει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Όσον αφορά την καθαρή μετανάστευση, από το 2015 έως το 2035 φαίνεται να υπάρχει μια αυξομείωση στο μεταναστευτικό πληθυσμό και από το 2035 κι έπειτα σταδιακή μείωση.

⁵¹ Σιάμπος Γ., ο.π., 389.

2.2.1 Σενάρια για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση

Σε αυτό το σημείο αναφερόμαστε στα διάφορα σενάρια για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Η προβολή του πληθυσμού 15 έως 64 και 65 και άνω ετών ανά πενταετία (σε εκατομμύρια) και ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων (σενάριο με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
P15-64	7,540	7,469	7,405	7,355	7,276	7,079	6,829	6,561	6,347
P65+	2,142	2,286	2,412	2,567	2,746	3,005	3,266	3,500	3,646
Δ	0,284	0,306	0,326	0,349	0,377	0,424	0,478	0,533	0,574

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Σύμφωνα με τον Πίνακα 13, ο πληθυσμός 15 έως 64 ετών, λαμβάνοντας υπόψη και τη μετανάστευση, συνεχώς θα μειώνεται σε αντίθεση με τον πληθυσμό 65 ετών και άνω που φαίνεται ότι θα αυξηθεί στο μέλλον. Ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων πρόκειται να αυξηθεί με την πάροδο των ετών.

Στο σενάριο 1f διατηρήσαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), το ποσοστό ανεργίας (u) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό (P15-64 και P65+).⁵²

⁵² Για τη μεταβολή του πληθυσμού βλέπε Πίνακα 13.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1f ανά πενταετία, όπου το φ, S, σ, Σ και u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο με μετανάστευση)

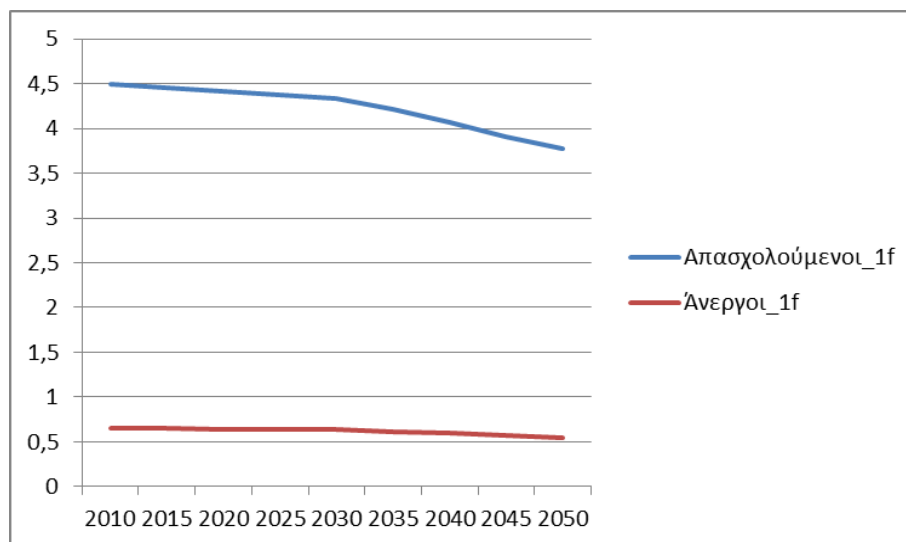
1f. Όλα σταθερά εκτός από P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδ.	1204,8	1193,5	1183,3	1175,2	1162,6	1131,1	1091,1	1048,4	1014,2
Δαπ.	1204,8	1285,8	1356,9	1444,1	1544,5	1690,1	1837,3	1968,9	2051,0
Έλλ. _1f	0,0	-92,3	-173,5	-268,8	-381,9	-559,0	-746,1	-920,5	-1036,8

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με βάση τον Πίνακα 14, μεταβάλλοντας μόνο τον πληθυσμό 15 έως 64 και 65 και άνω ετών και έχοντας τα υπόλοιπα μεγέθη σταθερά, παρατηρούμε ότι το έλλειμμα συνεχώς θα διογκώνεται. Η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού συμβάλλει αρνητικά στη βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος και η μετανάστευση δεν οδηγεί σε αποφυγή αυτού του γεγονότος.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού (σε εκατομμύρια) με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P15-64, (σενάριο με μετανάστευση)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Σύμφωνα με το Γράφημα 8, στο σενάριο 1f λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση, με μεταβολή του πληθυσμού και τα υπόλοιπα μεγέθη σταθερά, ο αριθμός των

απασχολούμενων και των ανέργων συνεχώς θα μειώνεται. Φαίνεται πως ο ρυθμός μείωσης του αριθμού των απασχολούμενων θα είναι μεγαλύτερος από ότι των ανέργων.

Στο σενάριο 2f ο αριθμός των ανέργων, η μέση σύνταξη (Σ) το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (φ) και η μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) παραμένουν σταθερά ενώ μεταβάλλονται το ποσοστό ανεργίας (u) και ο P15-64 και P65+. Για τους υπολογισμούς χρησιμοποιήσαμε τον αριθμό των ανέργων του 2010 που φτάνει τα 654.000 άτομα.⁵³

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2f ανά πενταετία, όπου ο αριθμός ανέργων, το φ , S , σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο με μετανάστευση)

2f. Αριθμός ανέργων σταθερός, σ σταθερό, μεταβάλλονται P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδ.	1204,8	1191,8	1180,2	1170,9	1156,5	1120,4	1074,6	1025,6	986,5
Δαπ.	1204,8	1285,8	1356,9	1444,1	1544,5	1690,1	1837,3	1968,9	2051,0
Έλλ. _2f	0,0	-93,9	-176,7	-273,1	-388,0	-569,7	-762,7	-943,3	-1064,5

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με σταθερό αριθμό ανέργων και μεταβολή του πληθυσμού της παραγωγικής ηλικίας και της ηλικιακής κατηγορίας των 65 ετών και άνω, λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση, παρατηρούμε ότι το έλλειμμα θα εξακολουθεί να υπάρχει και μάλιστα θα αυξάνεται (Πίνακας 15).

Στο σενάριο 3f, για τους υπολογισμούς μας μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων έως το 2020 κι από εκεί κι έπειτα τον σταθεροποιήσαμε. Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2010 έχουμε 654.000 άτομα,⁵⁴ το έτος 2015 550.000 άνεργους και από το έτος 2020 και μετά σταθεροποιήσαμε τον αριθμό των ανέργων στα 450.000 άτομα. Σε αυτό το σενάριο, το ποσοστό εισφοράς (φ), η μέση αμοιβή (S), το ποσοστό συμμετοχής στην

⁵³Για το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 15.

⁵⁴Ο υπολογισμός των ανέργων για το έτος 2010 προέκυψε με τον πολλαπλασιασμό του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας, του ποσοστού ανεργίας και του πληθυσμού 15 έως 64 ετών του έτους 2010. Για τον πληθυσμό 15 έως 64 ετών βλέπε Πίνακα 13, για το ποσοστό ανεργίας βλέπε Πίνακα 16 Παραρτήματος και για το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας βλέπε Γράφημα 1.

αγορά εργασίας (σ) και η μέση σύνταξη (Σ) είναι σταθερά ενώ μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας (u), ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020.⁵⁵

ΠΙΝΑΚΑΣ 16 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3f ανά πενταετία, όπου το φ , S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020 (σενάριο με μετανάστευση)

3f. Αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2020, σ σταθερό, μεταβάλλονται P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσο.	1204,8	1219,8	1235,0	1225,8	1211,3	1175,2	1129,4	1080,4	1041,3
Δαπ.	1204,8	1285,8	1356,9	1444,1	1544,5	1690,1	1837,3	1968,9	2051,0
Έλλ. _3f	0,0	-65,9	-121,8	-218,3	-333,2	-514,9	-707,9	-888,5	-1009,7

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Σύμφωνα με το σενάριο 3f, με τον αριθμό των ανέργων να μεταβάλλεται έως το 2020, το σ σταθερό, και μεταβολή του P15-64, P65+ το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος θα εξακολουθήσει να μεγαλώνει (Πίνακας 16).

Στο σενάριο 4f ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030 και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) μεταβάλλεται έως το 2035. Πιο συγκεκριμένα το 2010 έχουμε 654.000 άνεργους,⁵⁶ την επόμενη πενταετία 550.000, το 2020 και 2025 έχουμε σταθερό αριθμό 450.000 και από το 2030 έως το 2050 έχουμε σταθεροποιηθεί τους άνεργους (350.000). Το σ το μεταβάλλαμε κατά 0,024 ανά πενταετία μέχρι το 2035 όπου και το σταθεροποιήσαμε. Στο σενάριο αυτό το φ , S, και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός.⁵⁷

⁵⁵ Για το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 16.

⁵⁶ Ο υπολογισμός των ανέργων για το έτος 2010 προέκυψε με τον πολλαπλασιασμό του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας, του ποσοστού ανεργίας και του πληθυσμού 15 έως 64 ετών του έτους 2010. Για τον πληθυσμό 15 έως 64 ετών βλέπε Πίνακα 13, για το ποσοστό ανεργίας και για το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας βλέπε Πίνακα 17 Παραρτήματος.

⁵⁷ Για το ποσοστό ανεργίας, συμμετοχής στην αγορά εργασίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 17.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4f ανά πενταετία, όπου το ϕ , S και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , ο αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, σ μεταβάλλεται έως το 2035 και μεταβάλλονται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο με μετανάστευση)

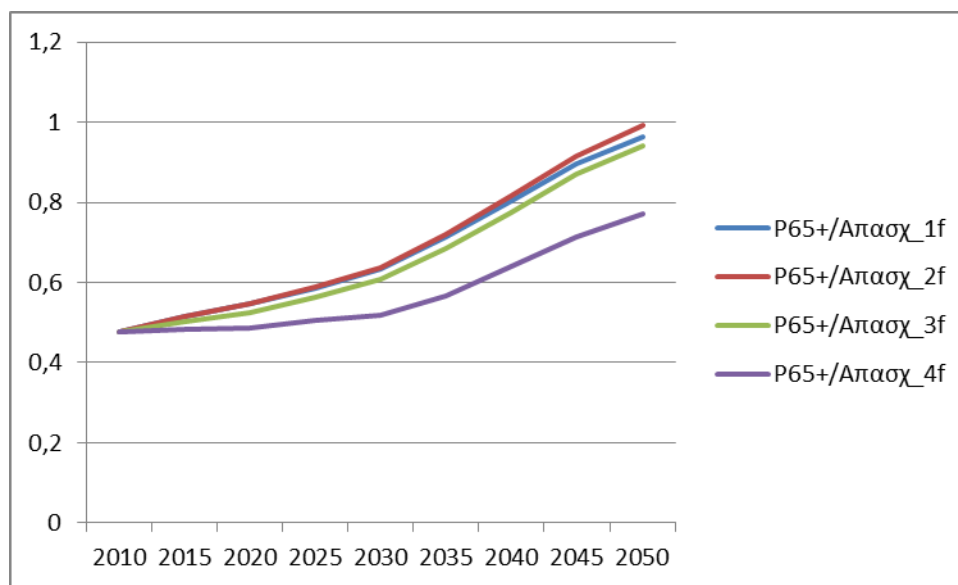
4f. Αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, σ μεταβάλλεται έως το 2035, μεταβάλλονται P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδ.	1204,8	1267,0	1328,5	1365,1	1421,9	1425,5	1371,8	1314,4	1268,5
Δαπ.	1204,8	1285,8	1356,9	1444,1	1544,5	1690,1	1837,3	1968,9	2051,0
Έλλ. _4f	0,0	-18,8	-28,3	-79,0	-122,6	-264,6	-465,4	-654,5	-782,5

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με βάση τον Πίνακα 17, με μεταβολή του αριθμού των ανέργων έως το 2030, μεταβολή του σ έως το 2035, και μεταβολή του P15-64, P65+ το έλλειμμα με την πάροδο των ετών φαίνεται πως θα διογκωθεί.

ΓΡΑΦΗΜΑ 9 Η σύγκριση του λόγου των 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση τα σενάρια 1f, 2f, 3f και 4f (με μετανάστευση)

Πηγή: Πίνακας 13 και Πίνακες 18, 19 και 20 Παραρτήματος.

Με βάση το Γράφημα 9, ο λόγος των 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους συνεχώς θα αυξάνεται και στα 4 σενάρια, μεγαλύτερη αύξηση φαίνεται να προκύπτει στο σενάριο 2 όπου ο αριθμός των ανέργων, το ϕ , S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , ο P15-64 και ο P65+ ενώ μικρότερη στο σενάριο 4 όπου το ϕ , S και

Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035 και μεταβάλλονται ο P15-64 και ο P65+.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Σύγκριση σεναρίων 1f, 2f, 3f και 4f (σενάρια με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έλλειμμα_1f	0,0	-92,3	-173,5	-268,8	-381,9	-559,0	-746,1	-920,5	-1036,8
Έλλειμμα_2f	0,0	-93,9	-176,7	-273,1	-388,0	-569,7	-762,7	-943,3	-1064,5
Έλλειμμα_3f	0,0	-65,9	-121,8	-218,3	-333,2	-514,9	-707,9	-888,5	-1009,7
Έλλειμμα_4f	0,0	-18,8	-28,3	-79,0	-122,6	-264,6	-465,4	-654,5	-782,5

Πηγή: Πίνακες 14, 15, 16 και 17. Για τα σενάρια βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 18, το μεγαλύτερο έλλειμμα για το μέλλον της κοινωνικής ασφάλισης προκύπτει με το σενάριο 2f όπου όλα τα μεγέθη μας ήταν σταθερά (αριθμός ανέργων σταθερός, σ σταθερό) και μεταβάλλαμε μόνο τον πληθυσμό και το ποσοστό ανεργίας. Το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει με το σενάριο 4f όπου ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035, μεταβάλλονται P15-64, P65+ και όλα τα υπόλοιπα μεγέθη παραμένουν σταθερά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19 Η αναλογία του ελλείμματος 1 προς τα ελλείμματα 2, 3, και 4 (σενάρια με τη μετανάστευση)

	2050
Έλλειμμα_1f/Έλλειμμα_2f	2,7%
Έλλειμμα_1f/Έλλειμμα_3f	2,6%
Έλλειμμα_1f/Έλλειμμα_4f	24,5%

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με σταθερό αριθμό ανέργων το έλλειμμα το 2050 θα είναι 2,7% υψηλότερο. Με μεταβλητό αριθμό ανέργων το έλλειμμα το 2050 θα είναι 2,6% χαμηλότερο. Με μεταβλητό αριθμό ανέργων και μεταβλητό σ το έλλειμμα το 2050 θα είναι 24,5% χαμηλότερο (Πίνακας 19).

Συνοψίζοντας, το μεγαλύτερο έλλειμμα για το μέλλον (με μετανάστευση) προκύπτει στο σενάριο όπου εκτός από τη μεταβολή του πληθυσμού μεταβάλλαμε και το ποσοστό ανεργίας, ενώ το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο όπου επιπλέον

μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων μέχρι το 2030 και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας μέχρι το 2035.

2.2.2 Σενάρια για το μέλλον με μηδενική μετανάστευση

Σε αυτό το σημείο αναφερόμαστε στα διάφορα σενάρια για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουμε μηδενική μετανάστευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 Η προβολή του πληθυσμού 15 έως 64 και 65 και άνω ετών ανά πενταετία (σε εκατομμύρια) και ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων (σενάριο χωρίς τη μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
P15-64	7,540	7,341	7,116	6,886	6,622	6,234	5,803	5,374	5,019
P65+	2,142	2,302	2,442	2,604	2,778	3,013	3,226	3,385	3,443
Δ	0,284	0,314	0,343	0,378	0,420	0,483	0,556	0,630	0,686

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Σύμφωνα με τον Πίνακα 20, ο πληθυσμός 15 έως 64 ετών, λαμβάνοντας υπόψη το σενάριο της μηδενικής μετανάστευσης, συνεχώς θα μειώνεται σε αντίθεση με τον πληθυσμό 65 ετών και άνω που φαίνεται πως θα αυξηθεί στο μέλλον. Ο δείκτης δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων πρόκειται να αυξηθεί με την πάροδο των ετών.

Στο σενάριο 1f διατηρήσαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), το ποσοστό ανεργίας (u) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό (P15-64 και P65+).⁵⁸

⁵⁸ Για τη μεταβολή του πληθυσμού βλέπε Πίνακα 20.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1f ανά πενταετία, όπου το ϕ , S, σ , Σ και μ είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο χωρίς τη μετανάστευση)

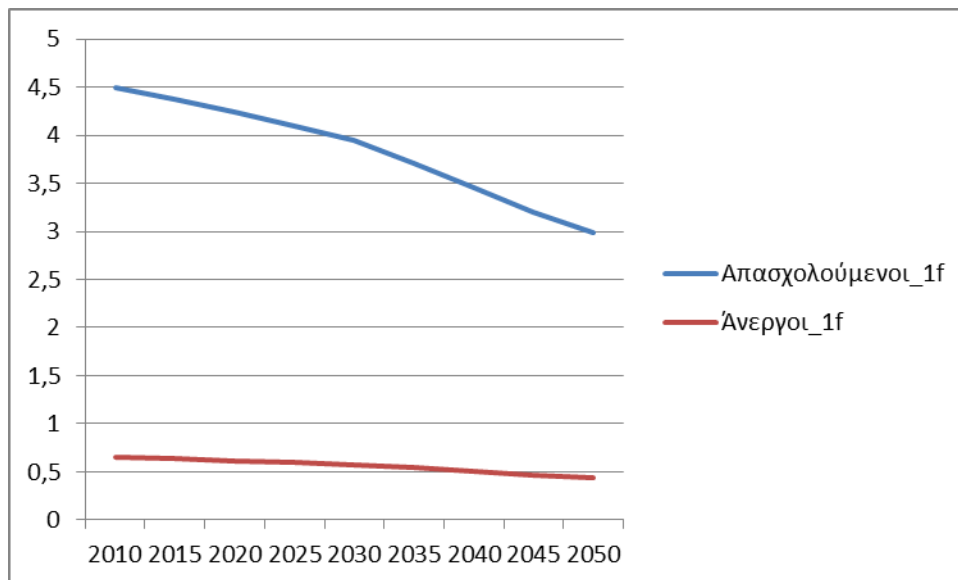
1f. Όλα σταθερά εκτός από P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσ.	1204,8	1173,0	1137,1	1100,3	1058,1	996,1	927,3	858,7	802,0
Δαπ.	1204,8	1295,0	1373,7	1464,8	1562,9	1695,1	1814,5	1904,2	1936,4
Έλλ. _1f	0,0	-122,0	-236,6	-364,5	-504,7	-699,0	-887,2	-1045,5	-1134,4

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με βάση τον Πίνακα 21, μεταβάλλοντας μόνο τον πληθυσμό 15 έως 64 και 65 και άνω ετών, με σταθερά τα άλλα μεγέθη, παρατηρούμε πως το έλλειμμα συνεχώς θα διογκώνεται. Η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού συμβάλλει αρνητικά στη βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος και με μηδενική μετανάστευση το πρόβλημα γίνεται πιο οξύ.

ΓΡΑΦΗΜΑ 10 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το μ και μεταβολή του P15-64, (σενάριο χωρίς μετανάστευση)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Σύμφωνα με το Γράφημα 10, στο σενάριο 1f, λαμβάνοντας υπόψη τη μηδενική μετανάστευση, ο αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων συνεχώς θα μειώνεται. Ο ρυθμός μείωσης του αριθμού των απασχολούμενων θα είναι μεγαλύτερος από ότι των ανέργων. Συγκρίνοντας με το σενάριο με την μετανάστευση, (Γράφημα 8) παρατηρούμε ότι η μείωση του αριθμού των απασχολούμενων είναι μεγαλύτερη με τη μηδενική μετανάστευση.

Στο σενάριο 2f ο αριθμός των ανέργων, η μέση σύνταξη (Σ) το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (φ) και η μέση αμοιβή των εργαζομένων (S) παραμένουν σταθερά ενώ μεταβάλλονται το ποσοστό ανεργίας (u) και ο P15-64 και P65+. Για τους υπολογισμούς χρησιμοποιήσαμε τον αριθμό των ανέργων του 2010 που φτάνει τα 654.000 άτομα.⁵⁹

ΠΙΝΑΚΑΣ 22 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2f ανά πενταετία, όπου ο αριθμός ανέργων, το φ , S , σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο χωρίς μετανάστευση)

2f. Αριθμός ανέργων σταθερός, σ σταθερό, μεταβάλλονται P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσ.	1204,8	1168,4	1127,2	1085,1	1036,8	965,7	886,8	808,3	743,3
Δαπ.	1204,8	1295,0	1373,7	1464,8	1562,9	1695,1	1814,5	1904,2	1936,4
Έλλ. _2f	0,0	-126,6	-246,4	-379,7	-526,1	-729,4	-927,7	-1095,9	-1193,1

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με σταθερό αριθμό ανέργων και μεταβολή του πληθυσμού της παραγωγικής ηλικίας και της ηλικιακής κατηγορίας των 65 ετών και άνω, λαμβάνοντας υπόψη τη μηδενική μετανάστευση, παρατηρούμε πως το έλλειμμα θα εξακολουθεί να υπάρχει και μάλιστα θα αυξάνεται (Πίνακας 22).

Στο σενάριο 3f, για τους υπολογισμούς μας μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων έως το 2020 κι από εκεί κι έπειτα τον σταθεροποιήσαμε. Πιο συγκεκριμένα, για το έτος

⁵⁹Για το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 21.

2010 έχουμε 654.000 άτομα,⁶⁰ το έτος 2015 550.000 άνεργους και από το έτος 2020 και μετά σταθεροποιήσαμε τον αριθμό των άνεργων στα 450.000 άτομα. Σε αυτό το σενάριο, το ποσοστό εισφοράς (φ), η μέση αμοιβή (S), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και η μέση σύνταξη (Σ) είναι σταθερά ενώ μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας (u), ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020.⁶¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3f ανά πενταετία, όπου το φ, S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020 (σενάριο χωρίς μετανάστευση)

3f. Αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2020, σ σταθερό, μεταβάλλονται P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσ.	1204,8	1196,4	1182,1	1139,9	1091,6	1020,5	941,6	863,1	798,1
Δαπ.	1204,8	1295,0	1373,7	1464,8	1562,9	1695,1	1814,5	1904,2	1936,4
Έλλ_3f	0,0	-98,6	-191,6	-324,9	-471,3	-674,6	-872,8	-1041,1	-1138,3

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Σύμφωνα με το σενάριο 3f, με τον αριθμό των ανέργων να μεταβάλλεται έως το 2020, το σ σταθερό και μεταβολή του P15-64, P65+ το έλλειμμα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος θα εξακολουθήσει να μεγαλώνει (Πίνακας 23).

Στο σενάριο 4f ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035. Πιο συγκεκριμένα το 2010 έχουμε 654.000 άνεργους,⁶² την επόμενη πενταετία 550.000, το 2020 και 2025 έχουμε σταθερό αριθμό 450.000 και από το 2030 έως το 2050 έχουμε σταθεροποιήσει τους άνεργους (350.000). Το σ το μεταβάλλαμε κατά 0,024 ανά πενταετία μέχρι το 2035 όπου και το σταθεροποιήσαμε. Στο σενάριο

⁶⁰Ο υπολογισμός των ανέργων για το έτος 2010 προέκυψε με τον πολλαπλασιασμό του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας, του ποσοστού ανεργίας και του πληθυσμού 15 έως 64 ετών του έτους 2010. Για τον πληθυσμό 15 έως 64 ετών βλέπε Πίνακα 20, για το ποσοστό ανεργίας βλέπε Πίνακα 22 Παραρτήματος και για το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας βλέπε Γράφημα 1.

⁶¹Για το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 22.

⁶²Ο υπολογισμός των ανέργων για το έτος 2010 προέκυψε με τον πολλαπλασιασμό του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας, του ποσοστού ανεργίας και του πληθυσμού 15 έως 64 ετών του έτους 2010. Για τον πληθυσμό 15 έως 64 ετών βλέπε Πίνακα 20, για το ποσοστό ανεργίας και για το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας βλέπε Πίνακα 23 Παραρτήματος.

αυτό το φ , S , και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός.⁶³

ΠΙΝΑΚΑΣ 24 Το πιθανό έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4f ανά πενταετία, όπου το φ , S και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u , ο αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, σ μεταβάλλεται έως το 2035 και μεταβάλλονται ο P15-64 και ο P65+ (σενάριο χωρίς μετανάστευση)

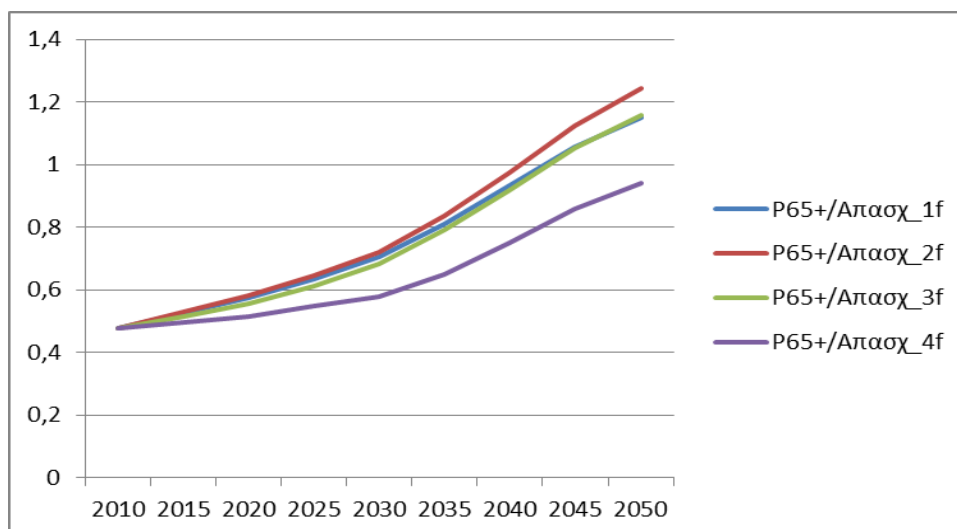
4f. Αριθμός ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, σ μεταβάλλεται έως το 2035, μεταβάλλονται P15-64, P65+									
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδ.	1204,8	1242,7	1271,9	1270,4	1285,7	1244,1	1151,7	1059,6	983,4
Δαπ.	1204,8	1295,0	1373,7	1464,8	1562,9	1695,1	1814,5	1904,2	1936,4
Έλλ. 4f	0,0	-52,2	-101,7	-194,4	-277,2	-451,0	-662,8	-844,6	-953,0

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με βάση τον Πίνακα 24, με μεταβολή του αριθμού των ανέργων έως το 2030, μεταβολή του σ έως το 2035, και μεταβολή του P15-64, P65+ το έλλειμμα με την πάροδο των ετών φαίνεται πως θα διογκωθεί.

ΓΡΑΦΗΜΑ 11 Η σύγκριση του λόγου των 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση τα σενάρια 1f, 2f, 3f και 4f (χωρίς τη μετανάστευση)

Πηγή: Πίνακας 20 και Πίνακες 24, 25 και 26 Παραρτήματος.

⁶³ Για το ποσοστό ανεργίας, συμμετοχής στην αγορά εργασίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 23.

Με βάση το Γράφημα 11, ο λόγος των 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους συνεχώς θα αυξάνεται και στα 4 σενάρια, μεγαλύτερη αύξηση φαίνεται να προκύπτει στο σενάριο 2 όπου ο αριθμός των ανέργων, το φ , S, σ και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο P15-64 και ο P65+ ενώ μικρότερη στο σενάριο 4 όπου το φ , S και Σ και είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035 και μεταβάλλονται ο P15-64 και ο P65+.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25 Σύγκριση σεναρίων 1f, 2f, 3f και 4f (σενάρια χωρίς μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έλ. _1f	0,0	-122,0	-236,6	-364,5	-504,7	-699,0	-887,2	-1045,5	-1134,4
Έλ. _2f	0,0	-126,6	-246,4	-379,7	-526,1	-729,4	-927,7	-1095,9	-1193,1
Έλ. _3f	0,0	-98,6	-191,6	-324,9	-471,3	-674,6	-872,8	-1041,1	-1138,3
Έλ. _4f	0,0	-52,2	-101,7	-194,4	-277,2	-451,0	-662,8	-844,6	-953,0

Πηγή: Πίνακες 21, 22, 23 και 24. Για τα σενάρια βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 25, το μεγαλύτερο έλλειμμα για το μέλλον της κοινωνικής ασφάλισης προκύπτει με το σενάριο 2f όπου όλα τα μεγέθη μας ήταν σταθερά (αριθμός ανέργων σταθερός, σ σταθερό) και μεταβάλλαμε μόνο τον πληθυσμό μας. Το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει με το σενάριο 4f όπου ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035, μεταβάλλονται P15-64, P65+ και όλα τα υπόλοιπα μεγέθη παραμένουν σταθερά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26 Η αναλογία του ελλείμματος 1 προς τα ελλείμματα 2, 3, και 4 (σενάρια χωρίς τη μετανάστευση)

	2050
Έλλειμμα_1f/Έλλειμμα_2f	5,2%
Έλλειμμα_1f/Έλλειμμα_3f	0,3%
Έλλειμμα_1f/Έλλειμμα_4f	16,0%

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με σταθερό αριθμό ανέργων το έλλειμμα το 2050 θα είναι κατά 5,2% υψηλότερο. Με μεταβλητό αριθμό ανέργων το έλλειμμα το 2050 θα είναι 0,3% υψηλότερο. Με

μεταβλητό αριθμό ανέργων και μεταβλητό σ το έλλειμμα το 2050 θα είναι 16,0% χαμηλότερο (Πίνακας 26).

Συνοψίζοντας, το μεγαλύτερο έλλειμμα για το μέλλον (με μηδενική μετανάστευση) προκύπτει στο σενάριο όπου εκτός από τη μεταβολή του πληθυσμού μεταβάλλαμε και το ποσοστό ανεργίας, ενώ το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο όπου επιπλέον μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων μέχρι το 2030 και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας μέχρι το 2035.

Συγκρίνοντας με το σενάριο με μετανάστευση παρατηρούμε ότι και στις δύο περιπτώσεις τα ίδια σενάρια εμφανίζονται με μεγαλύτερο και μικρότερο έλλειμμα, όμως στην περίπτωση της μηδενικής μετανάστευσης παρατηρώντας όλα τα σενάρια ένα προς ένα, τα έλλειμμα φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερα, γεγονός που σημαίνει πως η μετανάστευση δεν μπορεί να αποτρέψει το έλλειμμα μπορεί όμως να επιβραδύνει το ρυθμό αύξησής του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Το Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ)

Αμέσως μετά τη σύσταση του ελληνικού κράτους εμφανίστηκε ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης. Αρχικά βέβαια, ο αριθμός των ασφαλισμένων ήταν περιορισμένος. Το αποφασιστικό βήμα για την εξέλιξη του θεσμού έγινε με την σύσταση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων του οποίου ο σκοπός ήταν η κάλυψη των μέχρι τότε ανασφάλιστων μισθωτών.

Το ΙΚΑ έχει τρεις βασικούς κλάδους ασφάλισης: τον κλάδο συντάξεων, τον κλάδο παροχών ασθενείας και μητρότητας σε είδος και των κλάδο παροχών και μητρότητας σε χρήμα.⁶⁴ Με το Ν. 1358/83 εντάχθηκε στο ΙΚΑ το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (TEAM). Βασική πηγή χρηματοδότησης είναι η συγκέντρωση των εσόδων από τις εισφορές των εργαζομένων, των εργοδοτών καθώς και η κρατική επιχορήγηση.

⁶⁴ Με τις διατάξεις της παρ.1 του άρθρου 17 του Ν.3918/2011 «Διαρθρωτικές αλλαγές στο σύστημα υγείας και άλλες διατάξεις» συστάθηκε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) με την επωνυμία Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ) το οποίο τελεί υπό την εποπτεία των Υπουργείων Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Από την παρ.2 του ίδιου άρθρου και νόμου ορίζεται ότι στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. μεταφέρονται και εντάσσονται ως υπηρεσίες, αρμοδιότητες και προσωπικό ο Κλάδος Υγείας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με τις μονάδες υγείας του, το κέντρο διάγνωσης ιατρικής της εργασίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με το σύνολο του εξοπλισμού του. Από τις διατάξεις της παρ.1α' του άρθρου 18 του Ν.3918/2011 ορίζεται ως πρωταρχικός σκοπός του νεοσύστατου Ε.Ο.Π.Υ.Υ. η παροχή υπηρεσιών υγείας στους εν ενεργεία ασφαλισμένους, συνταξιούχους και τα προστατευόμενα μέλη των οικογενειών τους. Από τις διατάξεις της παρ.1.Β.α' του άρθρου 23 του Ν.3918/2011 ορίζεται ότι οι υφιστάμενες μονάδες των περιφερειακών υπηρεσιών υγείας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, οι υγειονομικές υπηρεσίες αυτού που δεν αποτελούν οργανικές μονάδες και λειτουργούν μέχρι την εφαρμογή του παρόντος ενταγμένες στις υπηρεσίες ασφάλισης, οι υπηρεσίες ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που ασκούν αρμοδιότητες σχετικές με παροχές ασθένειας σε είδος και λειτουργούν σε υπηρεσίες ασφάλισης, καθώς και οι περιφερειακές υπηρεσίες των λοιπών εντασσόμενων φορέων και κλάδων υγείας που ασκούν αρμοδιότητες σχετικές με παροχές ασθένειας σε είδος, με εξαίρεση τις υπηρεσίες νοσοκομειακής υποστήριξης που μεταφέρονται στο Ε.Σ.Υ., εντάσσονται στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. μετά από έκδοση κοινής Απόφασης των συναρμόδιων Υπουργών. Από τις διατάξεις της παρ.2 του άρθρου 30 του Ν.3918/2011 ορίζεται ότι οι παροχές ασθένειας σε χρήμα που προβλέπονται από τους κανονισμούς παροχών των εντασσόμενων στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. κλάδων ή φορέων υγείας των Ασφαλιστικών Οργανισμών εξακολουθούν να χορηγούνται από τους φορείς αυτούς. Ακολουθώντας, με την παρ.5 του άρθρου 72 του Ν.3984/2011 προστέθηκε μετά το άρθρο 19 του Ν.3918/2011, το άρθρο 19 Α, από την παρ.1^α του οποίου ορίζεται ότι: «Από την έναρξη λειτουργίας του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. συνιστάται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ λογαριασμός με την ονομασία Λογαριασμός Παροχών σε Χρήμα, με πλήρη λογιστική και οικονομική αυτοτέλεια και με σκοπό τη χορήγηση παροχών σε χρήμα στους ασφαλισμένους του Ιδρύματος και στους εφεξής εισερχόμενους στην ασφάλιση αυτού. Η χορήγηση των παροχών αυτών εξακολουθεί να διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού Παροχών Ασθένειας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του Α.Ν.1856/1951, οι οποίες παραμένουν σε ισχύ και μετά την ένταξη στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. του Κλάδου Ασθένειας του Ιδρύματος ως προς τις παροχές σε είδος και τροποποιούνται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ύστερα από πρόταση του Δ.Σ. του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, οι δε ασφαλισμένοι του Λογαριασμού εξυπηρετούνται από τις υγειονομικές επιτροπές του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.». Περιοδικό αναπηρία τώρα αυτονομία, άρθρο: Σύσταση Ε.Ο.Π.Υ.Υ., σύσταση λογαριασμού παροχών σε χρήμα στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κοινοποίηση σχετικών διατάξεων και παροχή οδηγιών, δημοσίευση στις 01/02/12 από τη Γενική Διευθύντρια Ασφαλιστικών Υπηρεσιών Χαρίκλεια Γδοντάκη, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.disabled.gr/lib/images/43098.pdf> (πρόσβαση στις 13/06/12).

Στο ΙΚΑ ασφαλίζονται οι εργαζόμενοι που παρέχουν εξαρτημένη εργασία. Οι εισφορές καταβάλλονται με την αγορά ενσήμων και την επικόλλησή τους στο βιβλιάριο των ασφαλισμένων. Ο υπολογισμός των εισφορών γίνεται με βάση το ασφάλιστρο που ισχύει σε κάθε περίπτωση και τις συνολικές αποδοχές των ασφαλισμένων.⁶⁵

«Υπάρχει ένα ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών που αντιστοιχεί στο εκάστοτε τεκμαρτό ημερομίσθιο της ανώτατης ασφαλιστικής κλάσης». Το ποσοστό του ασφάλιστρου διαφέρει ανάλογα με το είδος της επιχείρησης και τη φύση της εργασίας που παρέχει ο εργαζόμενος. *«Στο ΙΚΑ έχει ανατεθεί η ευθύνη συνείσπραξης και των εισφορών στους κλάδους ανεργίας, στράτευσης, οικογενειακών επιδομάτων (ΟΑΕΔ), Εργατικής Εστίας και Εργατικής Κατοικίας».* Στα «βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα» εφαρμόζονται ειδικές προστατευτικές διατάξεις όπως η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος νωρίτερα από το γενικά προβλεπόμενο όριο ηλικίας. Ο κατάλογος των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων είναι εξαιρετικά μεγάλος στη χώρα μας.⁶⁶

Το μεγαλύτερο μέρος των παροχών του ΙΚΑ έχει να κάνει με τις συντάξεις, το υπόλοιπο αφορά παροχές σε χρήμα όπως για παράδειγμα επίδομα ασθενείας, ατυχήματος, μητρότητας, κηδείας, και σε είδος όπως ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη.⁶⁷ Οι συντάξεις διακρίνονται σε τρία είδη: γήρατος, αναπηρίας και θανάτου.

3.1 Οι φάσεις μετεξέλιξης του ιδρύματος από το 1937 έως το 1985

Τέσσερις είναι οι φάσεις-σταθμοί της εξελικτικής πορείας του Ιδρύματος από το 1937 έως το 1985.

Πρώτη φάση: 1937-50. Την πρώτη δεκαπενταετία λειτουργίας του η χρηματοδότηση από ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών ήταν μέσα στα όρια αντοχής της οικονομίας, γεγονός που αποδίδεται στην προοδευτική εγκατάλειψη της έννοιας του κεφαλαιοποιητικού συστήματος και στην περιορισμένη έκταση των υποχρεώσεων του οργανισμού. Στις αρχές της λειτουργίας του λειτουργούσε με βάση της αρχές της ιδιωτικής ασφάλισης, δηλαδή οι ασφαλισμένοι κατέβαλλαν ανά έτη

⁶⁵ Προβόπουλος Γ, *Η κρίση στην κοινωνική ασφάλιση το πρόβλημα του ΙΚΑ*, Αθήνα (Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών) 1985, 24.

⁶⁶ Προβόπουλος Γ, *όπ., π.*, 25.

⁶⁷ Προβόπουλος Γ, *όπ., π.*, 29.

εισφορές οι οποίες λειτουργούσαν ως αποθεματικό κεφάλαιο που θα επέτρεπαν μεταγενέστερα τη χρηματοδότηση της σύνταξης τους. Αυτό αποτελεί και τη βάση του κεφαλαιοποιητικού συστήματος (reserve system). Με την πάροδο των ετών εγκαταλείφθηκε ο κεφαλαιοποιητικός χαρακτήρας του ΙΚΑ και υιοθετήθηκαν οι αρχές του διανεμητικού συστήματος (pay as you go). Στο σύστημα αυτό οι παροχές (συντάξεις) των ατόμων που έχουν αποσυρθεί από την εργασία χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των ήδη εργαζόμενων. Αναφερόμαστε επομένως σε μια αναδιανομή εισοδήματος μεταξύ των γενεών.⁶⁸

Δεύτερη φάση: 1951-59. Η φάση αυτή χαρακτηρίζεται από την ισχύ ενός νέου νομικού πλαισίου, του Ν. 1846/51. Επιδεικνύεται μεγαλύτερη ελαστικότητα ως προς τις προϋποθέσεις παροχών, καθιερώνεται σύστημα υπολογισμού των συντάξεων που ευνοεί τους δικαιούχους με χαμηλό εισόδημα, διευρύνονται ποσοτικά και ποιοτικά οι παροχές, κυρίως στον κλάδο ασθενείας σε είδος, και προβλέπεται η δυνατότητα αναπροσαρμογής των συντάξεων ύστερα από ουσιώδεις αλλαγές στα τιμαριθμικά δεδομένα. Με το Ν.Δ. 2698/53 καθιερώθηκαν τα κατώτατα όρια σύνταξης και αναπροσαρμόστηκε το ασφάλιστρο των κλάδων ασθενείας για τη χρηματοδότηση της αγοράς του υγειονομικού εξοπλισμού που ήταν αναγκαίος και την απόκτηση υποδομής. *«Παράλληλα αναγνωρίστηκε η ανάγκη της συμβολής του κράτους στη χρηματοδότηση του Ιδρύματος ως αποτέλεσμα της υιοθέτησης της αρχής της τριμερούς χρηματοδότησης (εργαζομένων, εργοδοτών και κράτους)».*⁶⁹

Τρίτη φάση: 1960-77. Κατά την περίοδο αυτή έχουμε επέκταση της ασφάλισης τόσο γεωγραφικά, σε νέες περιοχές, όσο και σε νέες οικονομικές δραστηριότητες. Με το Ν.Δ. 4104/60 προσαρμόζονται οι χρονικές προϋποθέσεις ως προς τον απαιτούμενο ελάχιστο χρόνο ασφάλισης για τη θεμελίωση του δικαιώματος συνταξιοδότησης. Με τον ίδιο νόμο καθιερώνεται σύστημα υπολογισμού των συντάξεων που χαρακτηριστικό του είναι η έντονη εσωτερική αλληλεγγύη προς όφελος των χαμηλόμισθων ασφαλισμένων.⁷⁰

Τέταρτη φάση: 1978-1985. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από δύο σημαντικά νομοθετήματα. Το Ν. 825/78 και το Ν. 1305/82. Οι παροχές βελτιώνονται και διαμορφώνεται ένα δυναμικό πλαίσιο που έχει να κάνει με τα έσοδα και τις παροχές.

⁶⁸ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 19.

⁶⁹ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 20.

⁷⁰ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 20.

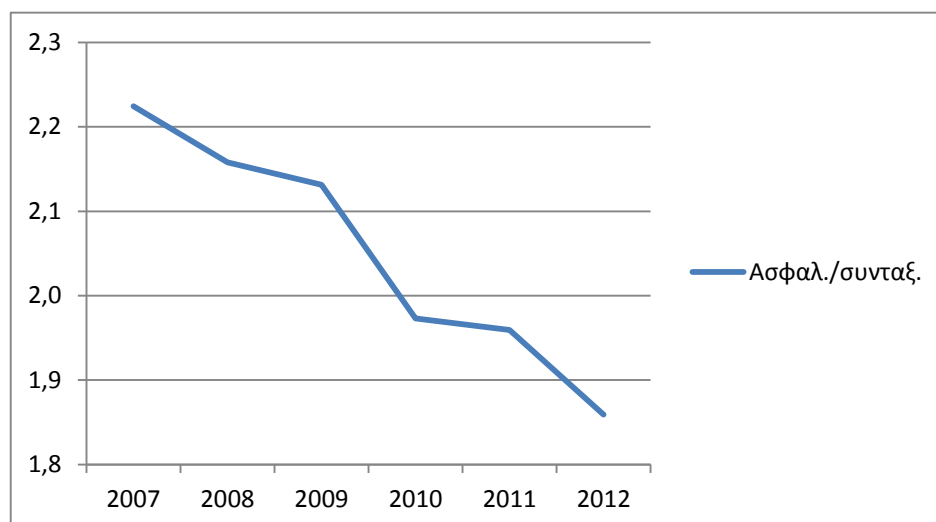
Πιο συγκεκριμένα καθιερώνεται διαδικασία αυτόματης αναπροσαρμογής των πόρων του Οργανισμού από εισφορές αλλά και των παροχών. Από το 1977 τα έξοδα αυξάνονται με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ελλείμματα και να τίθεται αναγκαία η προσφυγή σε δανεισμό. Άλλη καινοτομία που εισήχθη με το Ν. 825/78 αφορά τη μέθοδο για τον προσδιορισμό του συντάξιμου μισθού, την αναγνώριση συντάξιμου χρόνου εκ των υστέρων με εξαγορά και την επέκταση του μέτρου της 35ετίας και στον ιδιωτικό τομέα. Με το Ν. 1305/82 αναμορφώθηκε ο μηχανισμός αναπροσαρμογής των συντάξεων, εφόσον τα όρια μισθών και τα τεκμαρτά ημερομίσθια των ασφαλιστικών κλάσεων παρακολουθούν πλέον τον δείκτη τιμών καταναλωτή, και βελτιώθηκαν τα κατώτατα όρια συντάξεων.⁷¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 27 Η κατανομή των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων του ΙΚΑ

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ασφαλισμένοι	2.153.000	2.188.000	2.225.000	2.275.000	2.290.000	2.240.000
Συνταξιούχοι	968.000	1.014.000	1.044.000	1.153.000	1.168.730	1.204.904

Πηγή: Προϋπολογισμοί Ι.Κ.Α. ΕΤΑΜ ετών 2008, 2009, 2010 και 2012.

ΓΡΑΦΗΜΑ 12 Ο λόγος των ασφαλισμένων προς τους συνταξιούχους

Πηγή: Πίνακας 27.

⁷¹ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 21.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 27, ο αριθμός των ασφαλισμένων του ΙΚΑ από το 2007 έως το 2011 αυξάνεται και παρουσιάζει, λόγω της οικονομικής κρίσης και ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, μείωση το επόμενο έτος, ενώ ο αριθμός των συνταξιούχων συνεχώς αυξάνεται. Με βάση το Γράφημα 12, ο λόγος των ασφαλισμένων προς τους συνταξιούχους συνεχώς μειώνεται γεγονός που δείχνει ότι ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των συνταξιούχων είναι μεγαλύτερος από το ρυθμό αύξησης των ασφαλισμένων. Όλο και λιγότεροι ασφαλισμένοι αντιστοιχούν σε έναν συνταξιούχο.

3.2 Προβλήματα οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ

Προβλήματα έχουν ανακύψει τα τελευταία χρόνια στο χώρο της κοινωνικής ασφάλισης και ειδικότερα στον κυριότερο ασφαλιστικό φορέα της χώρας, το ΙΚΑ. Ο φορέας αυτός εδώ και αρκετά χρόνια έχει εισέλθει σε φάση οικονομικών ανισορροπιών με οξύτατα προβλήματα χρηματοδότησης. Η οικονομική βιωσιμότητα του Ιδρύματος ταλανίζεται. Η προβληματικότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος στην Ελλάδα είναι απότοκος όχι μόνο της οικονομικής ύφεσης αλλά και μιας σειράς διαρθρωτικών αδυναμιών.⁷²

Η κοινωνική ασφάλιση ως θεσμός εξελίσσεται διαρκώς υπό την επιρροή των συνεχιζόμενων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών. Αυτό δε σημαίνει πως αναθεωρούνται συνεχώς οι βασικές αρχές οργάνωσης και λειτουργίας της αλλά πως οι επιμέρους παράμετροι της, όπως για παράδειγμα η έκταση κάλυψης, οι όροι και προϋποθέσεις των παροχών, η διοίκηση και οργάνωση, υπόκεινται σε σταδιακή μεταβολή κάτω από το πρίσμα των νέων αντιλήψεων και αναγκών.⁷³

Οι νέες τάσεις στην κοινωνική ασφάλιση αποτελούν προϊόν της οικονομικής ύφεσης, της ανόδου του κόστους παροχής υπηρεσιών υγείας και της χειροτέρευσης των δημογραφικών δεδομένων που οδηγούν στην συνεχιζόμενη επιδείνωση της αναλογίας δικαιούχων προς ασφαλισμένους.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την επιβράδυνση των εσόδων και την άνοδο των παροχών. Μετά το 1977, επιδεινώνεται η οικονομική θέση του ΙΚΑ εξαιτίας της δυσαναλογίας μεταξύ

⁷² Προβόπουλος Γ, όπ., π., 7.

⁷³ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 11.

εσόδων και εξόδων. Ενώ στα έσοδα σημειώθηκε τάση σχετικής στασιμότητας, στα έξοδα παρουσιάστηκε υψηλή αύξηση.⁷⁴ Το 1982 έχουμε κορύφωση της κρίσης του ασφαλιστικού συστήματος όταν για πρώτη φορά δημιουργείται υψηλό έλλειμμα στο βασικότερο ασφαλιστικό φορέα, το ΙΚΑ. Εν συνεχεία, το έλλειμμα αυτό διογκώνεται παρά την ενσωμάτωση του πλεονασματικού TEAM.⁷⁵ Το Ίδρυμα για να καλύψει το χρηματοδοτικό του πρόβλημα αναγκάστηκε να δανείζεται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αξίζει να αναφέρουμε πως ήδη από το 1984 το χρέος του ΙΚΑ ξεπερνούσε τα 100 δις δρχ., χρέος που αντιπροσωπεύει τις υποχρεώσεις του προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα.⁷⁶

Έχοντας ως δεδομένα τα χρηματοδοτικά προβλήματα, την αβεβαιότητα των οικονομικών εξελίξεων και τις δυσοίονες δημογραφικές εξελίξεις ανακύπτει το πρόβλημα της εξασφάλισης της οικονομικής βιωσιμότητας του θεσμού.⁷⁷

Τα αίτια της ανισορροπίας μεταξύ της σχέσης εσόδων-εξόδων οφείλονται στην απότομη διόγκωση των παροχών, στους διάφορους λόγους υστέρησης των εσόδων και στους χειρισμούς της πολιτείας που φόρτωσαν με πολλαπλές οικονομικές ευθύνες το φορέα.⁷⁸

Με το Ν. 825/78 καθιερώθηκε για πρώτη φορά μηχανισμός αυτόματης αναπροσαρμογής των συντάξεων. Παρόλο που ο μηχανισμός αυτός αποτέλεσε αρχικά μέτρο θετικό στο να διασφαλιστεί η αγοραστική δύναμη των δικαιούχων, η πρόσδεση με το ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη φέρει τις ευθύνες για τη δημιουργία μέρους των χρηματοδοτικών προβλημάτων.⁷⁹

Τα αίτια της κρίσης του ασφαλιστικού φορέα κατατάσσονται σε εξωγενή και ενδογενή. Στα ενδογενή συμπεριλαμβάνεται η εισφοροδιαφυγή, δηλαδή η μη καταβολή των οφειλόμενων εισφορών στο φορέα, η οποία το 1991 εκτιμάται πως έφτασε το ποσό των 155 δις. Η μη δήλωση εργαζομένων στο ΙΚΑ και η αποφυγή καταβολής εισφορών ειδικότερα σε περιόδους υψηλής ανεργίας. Το απαρχαιωμένο σύστημα είσπραξης των εσόδων το οποίο συμβάλλει και στην αύξηση της εισφοροδιαφυγής. Το βασικότερο πρόβλημα είναι ο εντοπισμός στην εξακρίβωση της ασφαλιστέας ύλης, δηλαδή των

⁷⁴ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 37.

⁷⁵ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 12.

⁷⁶ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 40.

⁷⁷ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 13.

⁷⁸ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 41.

⁷⁹ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 41-42.

πραγματικών αποδοχών και της διάρκειας απασχόλησης, που είναι απόρροια της μειωμένης αποτελεσματικότητας του μηχανισμού επικόλλησης ενσήμων. Στα εξωγενή συμπεριλαμβάνονται ο λανθασμένος τρόπος χρησιμοποίησης των αποθεματικών του ασφαλιστικού φορέα. Τα αποθεματικά κατατίθενται στην Τράπεζα της Ελλάδας με επιτόκιο που αποφασίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και τον διοικητή της Τράπεζας. Μεγάλη εσόδων του ΙΚΑ προκύπτει λόγω της υποχρεωτικής κατάθεσης των διαθεσίμων τους στην Τράπεζα της Ελλάδας με πολύ χαμηλό επιτόκιο. Άλλος αιτιώδης παράγοντας είναι πως ενώ το επιτόκιο καταθέσεων των ασφαλιστικών φορέων ήταν πολύ χαμηλό την ίδια στιγμή ο δανεισμός από το τραπεζοπιστωτικό σύστημα επιτυγχανόταν με επιτόκιο της τάξεως του 32%-35%. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου ο φορέας μετατράπηκε σε φορέα άσκησης οικονομικής πολιτικής με τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των βιοτεχνικών, βιομηχανικών, μεταλλευτικών επιχειρήσεων, των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, των επαρχιακών εφημερίδων, των εξαγωγικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων επισκευής πλοίων. Άλλες αιτίες αύξησης των δαπανών είναι οι αυξήσεις στα κατώτερα όρια των συντάξεων του ΙΚΑ στα έτη 1981-1982, η αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση και την ασφάλιση, η μείωση των ελάχιστων προϋποθέσεων για σύνταξη και η αλόγιστη επέκταση των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγεμάτων. Αξίζει να πούμε πως τα παραπάνω αίτια που δημιούργησαν πρόβλημα ρευστότητας πιθανότατα να μην το είχαν δημιουργήσει αν αξιοποιούνταν αποτελεσματικά τα αποθεματικά και ο δανεισμός γινόταν με καλύτερους όρους.⁸⁰

Η πολιτεία έχει επιφορτίσει το Ίδρυμα με ποικίλες οικονομικές υποχρεώσεις το περιεχόμενο τον οποίον εμπίπτει στη σφαίρα της κυβερνητικής οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.⁸¹

Το χρέος του δημοσίου στο ΙΚΑ το 1984 ανερχόταν στα 55 δισεκατομμύρια δρχ. Το ΙΚΑ λόγω της μη εξόφλησης της κρατικής οφειλής αναγκάστηκε κατά καιρούς να δανείζεται με υψηλό επιτόκιο.⁸²

Η συνεχιζόμενη διόγκωση των δανειακών υποχρεώσεων του φορέα μας οδηγεί σε προβληματισμό για τη μελλοντική πορεία του και τη βιωσιμότητά του. Για τη βελτίωση

⁸⁰ Πετρούλιας Π., Ρομπόλης Σ., Ξυδέας Ε., Χλέτσος Μ., *Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα: η περίπτωση του ΙΚΑ*, Αθήνα (ΙΝΕ Μελέτες) 1993, 46-52.

⁸¹ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 51.

⁸² Προβόπουλος Γ, όπ., π., 54.

της οικονομικής του κατάστασης απαιτείται η άμεση τακτοποίηση των συσσωρευμένων οφειλών του κράτους. Η άμεση τακτοποίηση των εκκρεμοτήτων του παρελθόντος αποτελεί ένα σημαντικό βήμα βραχυπρόθεσμα, δεν εξασφαλίζει όμως την ολοκληρωτική αντιμετώπιση του προβλήματος. Σύντομα θα δημιουργηθεί έντονα η ανάγκη για ενίσχυση των εσόδων και συγκράτηση των εξόδων.⁸³

Στην περίπτωση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, αλλά και γενικότερα του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης κρίνεται προβληματική η απόδοση των αποθεματικών και των επενδύσεων του φορέα. Σε αναλύσεις της Γ.Σ.Ε.Ε. αναφέρεται ότι κατασπαταλούνται με την ευθύνη της ελληνικής πολιτείας τα αποθεματικά του συστήματος με αποτέλεσμα να δημιουργείται αδυναμία στην συμβολή των τρεχουσών αναγκών χρηματοδότησης των ωφελούμενων ασφαλιστικών παροχών. Συνεπώς, η έλλειψη των δυνατοτήτων του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και πιο ειδικά του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ οφείλει να καλυφθεί από τις ασφαλιστικές εισφορές των ασφαλισμένων και των εργοδοτών και από τη συμμετοχή του κράτους.⁸⁴

3.3 Το πιθανό έλλειμμα του Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ) σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια για το μέλλον

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε το πιθανό έλλειμμα του ΙΚΑ στηριζόμενοι σε διάφορα σενάρια για το μέλλον. Στα σενάρια για το μέλλον πραγματοποιήσαμε ένα διαχωρισμό μεταξύ των σεναρίων με μετανάστευση και των σεναρίων με μηδενική μετανάστευση για να δούμε πως συμβάλλει η μετανάστευση στη μείωση ή μη του ελλείμματος.

Αξίζει να σημειώσουμε πως στα διάφορα σενάρια για το μελλοντικό έλλειμμα του ΙΚΑ οι υπολογισμοί μας δείχνουν ότι το έτος 2010 έχουμε πλεόνασμα ενώ από τον προϋπολογισμό του ΙΚΑ του ίδιου έτους διαπιστώνουμε ότι έχουμε έλλειμμα (ύψος ελλείμματος: -1.101.049).⁸⁵ Αυτό συμβαίνει διότι στην παρούσα εργασία έχουμε λάβει υπόψη μόνο τα έσοδα που προκύπτουν από την πλευρά της απασχόλησης όπως επίσης και μόνο τις δαπάνες που έχουν να κάνουν με τις συντάξεις κι αυτό γιατί μας ενδιαφέρει η επίπτωση της απασχόλησης και της ανεργίας στην εξέλιξη του

⁸³ Προβόπουλος Γ, όπ., π., 59.

⁸⁴ Ρομπόλης Σ., Ρωμανιάς Γ., Μαργιός Β., Χατζηβασιλόγλου Ι., ο.π., 53.

⁸⁵ Σύμφωνα με τον συνοπτικό προϋπολογισμό του ΙΚΑ 2008-2010 (σελίδα Α-4 Προϋπολογισμού ΙΚΑ ΕΤΑΜ έτους 2010), τα συνολικά έσοδα για το 2010 ανέρχονται στα 16.825.641 και οι συνολικές δαπάνες 17.926.690.

ελλείμματος και όχι το ακριβές μέγεθος του ελλείμματος ως απόλυτη τιμή. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζουμε πως η απασχόληση και η ανεργία συμβάλλουν στην αύξηση ή μείωση του ελλείμματος. Μας απασχολεί η πιθανή εξέλιξή του διαχρονικά. Στον συνοπτικό προϋπολογισμό του ΙΚΑ στα έσοδα συγκαταλέγονται και η κρατική επιχορήγηση, η εισφορά του κράτους για τους νεοεισερχόμενους και η επιχορήγησης Ε.Κ.Α.Σ, και στις δαπάνες συγκαταλέγονται οι δαπάνες για παροχές σε είδος, χρήμα και οι δαπάνες διοίκησης. Για αυτό προκύπτει και η διαφοροποίηση μεταξύ των υπολογισμών μας και του προϋπολογισμού.

Στην παρούσα εργασία ως δαπάνες του ΙΚΑ αναφερόμαστε στις δαπάνες για την καταβολή των συντάξεων, και ως έσοδα του ΙΚΑ αναφερόμαστε στα έσοδα που καταβάλλει ο εργαζόμενος στο φορέα μέσω ενός μέρους του μισθού του. Επιπλέον, θα εξετάσουμε τα πιθανά έσοδα που θα είχε ο φορέας αν οι άνεργοι γίνονταν απασχολούμενοι και θα ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ. Στους παρακάτω υπολογισμούς (για τα σενάρια με τη μετανάστευση και με μηδενική μετανάστευση), λάβαμε υπόψη ότι τα ετήσια έσοδα του ΙΚΑ από τις εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών είναι 5.000 ανά άτομο και η μέση σύνταξη 600 ευρώ μηνιαίως. Συνεπώς σε ετήσια βάση 7.200 ευρώ δαπανάται για τη σύνταξη κάθε συνταξιούχου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28 Ο πιθανός αριθμός των συνταξιούχων του ΙΚΑ με βάση τα σενάρια με και χωρίς τη μετανάστευση (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Συνταξ. ΙΚΑ (με μετανάστ.)	1,15	1,23	1,30	1,38	1,48	1,62	1,76	1,88	1,96
Συνταξ. ΙΚΑ (χωρίς τη μετανάστ.)	1,15	1,24	1,31	1,40	1,50	1,62	1,74	1,82	1,85

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από τον Προϋπολογισμό Ι.Κ.Α.ΕΤΑΜ έτους 2010.

Για τον υπολογισμό των συνταξιούχων του ΙΚΑ εφαρμόσαμε την αύξηση (%) της ηλικιακής κατηγορίας 65 ετών και άνω όπως προκύπτει από τις προβολές της Eurostat στα σενάρια με μετανάστευση και μηδενική μετανάστευση.⁸⁶

⁸⁶ Ειδικότερα, για τον υπολογισμό των συνταξιούχων του ΙΚΑ του έτους 2015 πολλαπλασιάσαμε τον αριθμό τους το 2010 με τον λόγο του πληθυσμού ετών 65 και άνω του 2015 προς τον πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής κατηγορίας του 2010, με τον ίδιο τρόπο έγιναν και οι υπολογισμοί για τις επόμενες πενταετίες. Για την πρόβλεψη της εξέλιξης της ηλικιακής κατηγορίας 65 ετών και άνω ανατρέξαμε στους Πίνακες 13 (για το σενάριο με τη μετανάστευση) και Πίνακα 20 (για το σενάριο χωρίς τη μετανάστευση).

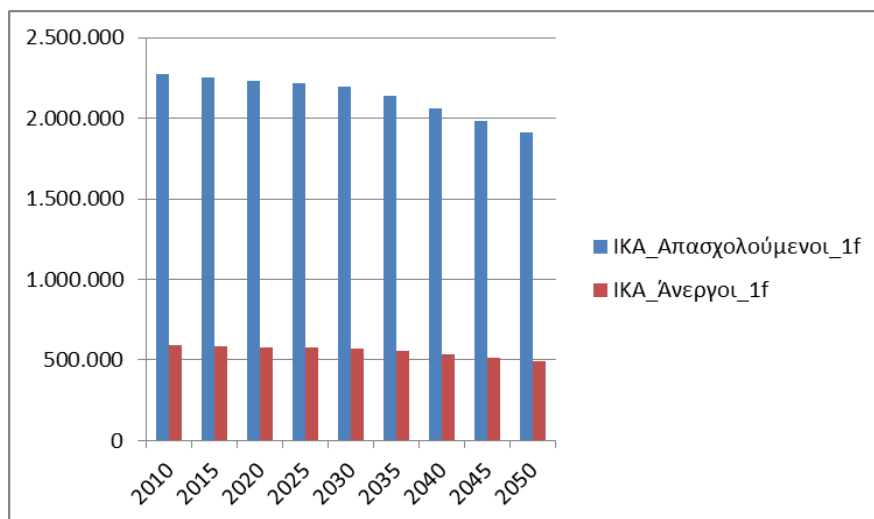
Σύμφωνα με τον Πίνακα 28, ο αριθμός των συνταξιούχων του ΙΚΑ και στα δύο σενάρια προβλέπεται ότι θα αυξηθεί. Συγκρίνοντας τα δύο σενάρια, έως το 2030 φαίνεται ότι ο αριθμός τους στο σενάριο χωρίς τη μετανάστευση είναι μεγαλύτερος ενώ από το 2040 κι έπειτα συμβαίνει το αντίθετο.

3.3.1 Τα διάφορα σενάρια του ελλείμματος του ΙΚΑ για το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη τη μετανάστευση

Από τα σενάρια που χρησιμοποιήσαμε σε παραπάνω κεφάλαιο για τον υπολογισμό του μελλοντικού ελλείμματος της κοινωνικής ασφάλισης, στην περίπτωση του ΙΚΑ επιλέξαμε τα σενάρια 1f, 3f και 4f (σενάρια με μετανάστευση).⁸⁷

Στο σενάριο 1f, κρατήσαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (φ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), το ποσοστό ανεργίας (u) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό (P_{15-64} και P_{65+}).⁸⁸

ΓΡΑΦΗΜΑ 13 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P_{15-64} , (σενάριο με μετανάστευση)

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

⁸⁷ Για τα σενάρια βλέπε Πίνακα 11.

⁸⁸ Για τη μεταβολή του πληθυσμού βλέπε Πίνακα 13.

Με βάση το Γράφημα 13, φαίνεται ότι ο αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων θα μειώνεται.⁸⁹

ΠΙΝΑΚΑΣ 29 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδα ΙΚΑ από απασχολ_1f	11,4	11,3	11,2	11,1	11,0	10,7	10,3	9,9	9,6
"Έσοδα" ΙΚΑ από ανεργ_1f	2,9	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8	2,7	2,6	2,5
Δαπάνες ΙΚΑ (Συνταξιούχοι)	8,3	8,9	9,3	10,0	10,6	11,6	12,7	13,6	14,1
Έλλειμμα_1f (χωρίς απασχόληση ανέργων)	3,1	2,4	1,8	1,1	0,3	-1,0	-2,4	-3,7	-4,6
Έλλειμμα με απασχόληση ανέργων_1f	6,0	5,3	4,7	4,0	3,2	1,8	0,3	-1,1	-2,1

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από Γράφημα 14. Για σενάριο 1f βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 29, με βάση το σενάριο 1f (με μετανάστευση), χωρίς την απασχόληση των ανέργων από το 2035 και έπειτα ξεκινάει η ελλειμματική του πορεία. Προσθέτοντας στα έσοδα από την απασχόληση τα πιθανά έσοδα που θα προέκυπταν αν οι άνεργοι εργάζονταν, προκύπτει ότι από το 2045 και ύστερα θα δημιουργηθεί έλλειμμα.

Στο σενάριο 3f, για τους υπολογισμούς μας μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων έως το 2020 κι από εκεί κι έπειτα τον σταθεροποιήσαμε. Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2010 έχουμε 654.000 άτομα, το έτος 2015 550.000 άνεργους και από το έτος 2020 και μετά σταθεροποιήσαμε τον αριθμό των ανέργων στα 450.000 άτομα. Σε αυτό το

⁸⁹Για τον υπολογισμό των απασχολούμενων του ΙΚΑ το 2015 πολλαπλασιάσαμε τον αριθμό τους το 2010 με το λόγο των απασχολούμενων του 2015 προς τους απασχολούμενους το 2010 (με βάση το σενάριο 1f με μετανάστευση). Για τον υπολογισμό των ανέργων του ΙΚΑ το 2010 πολλαπλασιάσαμε το 0,9 με τον αριθμό των ανέργων του ίδιου έτους όπως προκύπτει με το σενάριο 1f. Ο αριθμός 0,9 προκύπτει διότι όλοι οι άνεργοι δεν είναι απαραίτητως άνεργοι του ΙΚΑ επομένως υποθέτουμε πως το 90% των ανέργων (η συντριπτική τους πλειονότητα) είναι άνεργοι του ΙΚΑ. Με τον ίδιο τρόπο έγιναν και οι υπολογισμοί για τις επόμενες πενταετίες. Για την πρόβλεψη του αριθμού των απασχολούμενων και ανέργων σύμφωνα με το σενάριο 1f ανατρέξαμε στο Γράφημα 7.

σενάριο, το ποσοστό εισφοράς (φ), η μέση αμοιβή (S), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και η μέση σύνταξη (Σ) είναι σταθερά ενώ μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας (u), ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020.⁹⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 3f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδα ΙΚΑ από απασχολ_3f	11,4	11,5	11,7	11,6	11,4	11,1	10,7	10,2	9,8
"Έσοδα" ΙΚΑ από ανεργ_3f	2,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Δαπάνες ΙΚΑ (Συνταξιούχοι)	8,3	8,9	9,3	10,0	10,6	11,6	12,7	13,6	14,1
Έλλειμμα_3f (χωρίς απασχόληση ανέργων)	3,1	2,7	2,3	1,6	0,8	-0,5	-2,0	-3,4	-4,3
Έλλειμμα με απασχόληση ανέργων_3f	6,0	5,1	4,3	3,6	2,8	1,5	0,0	-1,3	-2,3

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από Πίνακα 27 Παραρτήματος. Για το σενάριο 3f βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 30, με βάση το σενάριο 3f (με μετανάστευση), χωρίς την απασχόληση των ανέργων, από το 2035 και έπειτα ξεκινάει η ελλειμματική του πορεία. Προσθέτοντας στα έσοδα από την απασχόληση τα πιθανά έσοδα που θα προέκυπταν αν οι άνεργοι εργάζονταν, προκύπτει πως από το 2045 και ύστερα θα δημιουργηθεί έλλειμμα.

Στο σενάριο 4f ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035. Πιο συγκεκριμένα το 2010 έχουμε 654.000 άνεργους, την επόμενη πενταετία 550.000, το 2020 και 2025 έχουμε σταθερό αριθμό 450.000 και από το 2030 έως το 2050 έχουμε σταθεροποιήσει τους άνεργους (350.000). Το σ το μεταβάλλαμε κατά 0,024 ανά πενταετία μέχρι το 2035 όπου και το σταθεροποιήσαμε.

⁹⁰Για το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 16.

Στο σενάριο αυτό το ϕ , S , και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός.⁹¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 31 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 4f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδα ΙΚΑ από απασχολ_4f	11,4	12,0	12,5	12,9	13,4	13,5	13,0	12,4	12,0
"Έσοδα" ΙΚΑ από ανεργ_4f	2,9	2,5	2,0	2,0	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Δαπάνες ΙΚΑ (Συνταξιούχοι)	8,3	8,9	9,3	10,0	10,6	11,6	12,7	13,6	14,1
Έλλειμμα _4f (χωρίς απασχόληση ανέργων)	3,1	3,1	3,2	2,9	2,8	1,8	0,3	-1,2	-2,2
Έλλειμμα με απασχόληση ανέργων_4f	6,0	5,6	5,2	5,0	4,4	3,4	1,9	0,4	-0,6

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από Πίνακα 28 Παραρτήματος. Για το σενάριο 4f βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 31, με βάση το σενάριο 4f (με μετανάστευση), χωρίς την απασχόληση των ανέργων, από το 2045 και έπειτα ξεκινάει η ελλειμματική του πορεία. Προσθέτοντας στα έσοδα από την απασχόληση τα πιθανά έσοδα που θα προέκυπταν αν οι άνεργοι εργάζονταν, προκύπτει πως το έτος 2050 θα δημιουργηθεί έλλειμμα.

Συνοψίζοντας, φαίνεται ότι από τα τρία σενάρια, χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους, το σενάριο 4f δημιουργεί το μικρότερο έλλειμμα και στις δύο περιπτώσεις (όπου ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το ϕ , S , και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός). Και στα τρία σενάρια, η απασχόληση των ανέργων βοηθά τον φορέα να επιβραδύνει την ελλειμματική του πορεία όχι όμως να την ανατρέψει.

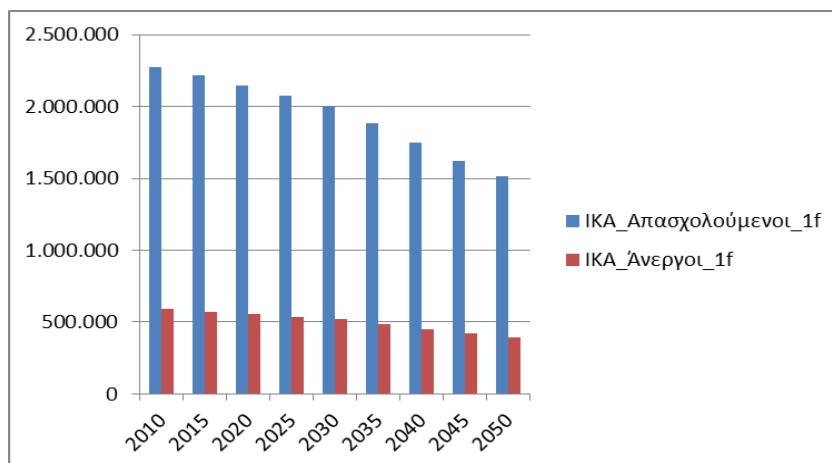
⁹¹ Για το ποσοστό ανεργίας, συμμετοχής στην αγορά εργασίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 17.

3.3.2 Τα διάφορα σενάρια του ελλείμματος του ΙΚΑ με μηδενική μετανάστευση

Από τα σενάρια που χρησιμοποιήσαμε σε παραπάνω κεφάλαιο για τον υπολογισμό του μελλοντικού ελλείμματος της κοινωνικής ασφάλισης, στην περίπτωση του ΙΚΑ επιλέξαμε τα σενάρια 1f, 3f και 4f (σενάρια με μηδενική μετανάστευση).⁹²

Στο σενάριο 1f, διατηρήσαμε το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ), το ποσοστό εισφοράς (ϕ), τη μέση αμοιβή των εργαζομένων (S), το ποσοστό ανεργίας (u) και τη μέση σύνταξη (Σ) σταθερά και μεταβάλλαμε τον πληθυσμό (P15-64 και P65+).⁹³

ΓΡΑΦΗΜΑ 14 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f, με σταθερά το σ και το u και μεταβολή του P15-64, (σενάριο με μηδενική μετανάστευση)

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

Με βάση το Γράφημα 14, φαίνεται πως ο αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων θα μειώνεται. Σε σύγκριση με το Γράφημα 14, στο σενάριο με μηδενική μετανάστευση ο αριθμός των απασχολούμενων του ΙΚΑ μειώνεται περισσότερο.⁹⁴

⁹² Για τα σενάρια βλέπε Πίνακα 11.

⁹³ Για τη μεταβολή του πληθυσμού βλέπε Πίνακα 20.

⁹⁴ Για τον υπολογισμό των απασχολούμενων του ΙΚΑ το 2015 πολλαπλασιάσαμε τον αριθμό τους το 2010 με το λόγο των απασχολούμενων του 2015 προς τους απασχολούμενους το 2010 (με βάση το σενάριο 1f με μηδενική μετανάστευση). Για τον υπολογισμό των ανέργων του ΙΚΑ το 2010 πολλαπλασιάσαμε το 0,9 με τον αριθμό των ανέργων του ίδιου έτους όπως προκύπτει με το σενάριο 1f. Ο αριθμός 0,9 προκύπτει διότι όλοι οι άνεργοι δεν είναι απαραίτητως άνεργοι του ΙΚΑ επομένως υποθέτουμε πως το 90% των ανέργων (η συντριπτική τους πλειονότητα) είναι άνεργοι του ΙΚΑ. Με τον ίδιο τρόπο έγιναν και οι υπολογισμοί για τις επόμενες πενταετίες. Για την πρόβλεψη του αριθμού των απασχολούμενων και ανέργων σύμφωνα με το σενάριο 1f ανατρέξαμε στο Γράφημα 8.

ΠΙΝΑΚΑΣ 32 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 1f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μηδενική μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδα ΙΚΑ από απασχολ_1f	11,4	11,1	10,7	10,4	10,0	9,4	8,8	8,1	7,6
"Έσοδα" ΙΚΑ από ανεργ_1f	2,9	2,9	2,8	2,7	2,6	2,4	2,3	2,1	2,0
Δαπάνες ΙΚΑ (Συνταξιούχοι)	8,3	8,9	9,5	10,1	10,8	11,7	12,5	13,1	13,3
Έλλειμμα_1f (χωρίς απασχόληση ανέργων)	3,1	2,2	1,3	0,3	-0,8	-2,3	-3,7	-5,0	-5,8
Έλλειμμα με απασχόληση ανέργων_1f	6,0	5,0	4,0	3,0	1,8	0,2	-1,5	-2,9	-3,8

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από Γράφημα 15. Για το σενάριο 1f βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 32, με βάση το σενάριο 1f (με μηδενική μετανάστευση), χωρίς την απασχόληση των ανέργων από το 2030 και έπειτα ξεκινάει η ελλειμματική του πορεία. Προσθέτοντας στα έσοδα από την απασχόληση τα πιθανά έσοδα που θα προέκυπταν αν οι άνεργοι εργάζονταν, προκύπτει πως από το 2040 και ύστερα θα δημιουργηθεί έλλειμμα.

Στο σενάριο 3f, για τους υπολογισμούς μας μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων έως το 2020 κι από εκεί κι έπειτα τον σταθεροποιήσαμε. Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2010 έχουμε 654.000 άτομα, το έτος 2015 550.000 άνεργους και από το έτος 2020 και μετά σταθεροποιήσαμε τον αριθμό των ανέργων στα 450.000 άτομα. Σε αυτό το σενάριο, το ποσοστό εισφοράς (φ), η μέση αμοιβή (S), το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σ) και η μέση σύνταξη (Σ) είναι σταθερά ενώ μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας (u), ο P15-64, ο P65+ και ο αριθμός των ανέργων έως το 2020.⁹⁵

⁹⁵Για το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 22.

ΠΙΝΑΚΑΣ 33 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 3f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μηδενική μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδα ΙΚΑ από απασχολ_3f	11,4	11,3	11,2	10,8	10,3	9,6	8,9	8,1	7,5
"Έσοδα" ΙΚΑ από ανεργ_3f	2,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Δαπάνες ΙΚΑ (Συνταξιούχοι)	8,3	8,9	9,5	10,1	10,8	11,7	12,5	13,1	13,3
Έλλειμμα_3f (χωρίς απασχόληση ανέργων)	3,1	2,4	1,7	0,7	-0,5	-2,0	-3,6	-5,0	-5,8
Έλλειμμα με απασχόληση ανέργων_3f	6,0	4,8	3,7	2,7	1,6	0,0	-1,6	-2,9	-3,8

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από Πίνακα 29 Παραρτήματος. Για το σενάριο 3f βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 33, με βάση το σενάριο 3f (με μηδενική μετανάστευση), χωρίς την απασχόληση των ανέργων, από το 2030 και έπειτα ξεκινάει η ελλειμματική του πορεία. Προσθέτοντας στα έσοδα από την απασχόληση τα πιθανά έσοδα που θα προέκυπταν αν οι άνεργοι εργάζονταν, προκύπτει πως από το 2040 και ύστερα θα δημιουργηθεί έλλειμμα.

Στο σενάριο 4f ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035. Πιο συγκεκριμένα το 2010 έχουμε 654.000 άνεργους, την επόμενη πενταετία 550.000, το 2020 και 2025 έχουμε σταθερό αριθμό 450.000 και από το 2030 έως το 2050 έχουμε σταθεροποιήσει τους άνεργους (350.000). Το σ το μεταβάλλαμε κατά 0,024 ανά πενταετία μέχρι το 2035 όπου και το σταθεροποιήσαμε. Στο σενάριο αυτό το φ, S, και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός.⁹⁶

⁹⁶ Για το ποσοστό ανεργίας, συμμετοχής στην αγορά εργασίας και απασχόλησης βλέπε Παράρτημα, Πίνακας 23.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34 Το έλλειμμα του ΙΚΑ με βάση το σενάριο 4f χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους (με μηδενική μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Έσοδα ΙΚΑ από απασχολ_ 4f	11,4	11,7	12,0	12,0	12,1	11,7	10,9	10,0	9,3
"Έσοδα" ΙΚΑ από ανεργ_ 4f	2,9	2,5	2,0	2,0	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Δαπάνες ΙΚΑ (Συνταξιούχοι)	8,3	8,9	9,5	10,1	10,8	11,7	12,5	13,1	13,3
Έλλειμμα _4f (χωρίς απασχόληση ανέργων)	3,1	2,8	2,5	1,9	1,4	0,1	-1,6	-3,1	-4,1
Έλλειμμα με απασχόληση ανέργων_ 4f	6,0	5,3	4,6	3,9	2,9	1,6	-0,1	-1,5	-2,5

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) και από Πίνακα 30 Παραρτήματος. Για το σενάριο 4f βλέπε Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 34, με βάση το σενάριο 4f (με μετανάστευση), χωρίς την απασχόληση των ανέργων, από το 2040 και έπειτα ξεκινάει η ελλειμματική του πορεία. Προσθέτοντας στα έσοδα από την απασχόληση τα πιθανά έσοδα που θα προέκυπταν αν οι άνεργοι εργάζονταν, προκύπτει πως από το 2040 και ύστερα θα δημιουργηθεί έλλειμμα, έλλειμμα μικρότερο από ότι χωρίς την απασχόληση τους.

Συνοψίζοντας, φαίνεται πως από τα τρία σενάρια, χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους, το σενάριο 4f δημιουργεί το μικρότερο έλλειμμα και στις δύο περιπτώσεις (όπου ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035, φ, S, και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός). Και στα τρία σενάρια, η απασχόληση των ανέργων βοηθά το φορέα να επιβραδύνει την ελλειμματική του πορεία όχι όμως να την ανατρέψει. Το παραπάνω ισχύει και στο σενάριο με τη μετανάστευση με τη διαφορά όμως ότι τα ελλείμματα στην περίπτωση της μηδενικής μετανάστευσης είναι μεγαλύτερα γεγονός που μας δείχνει ότι η μετανάστευση δεν ανατρέπει την ελλειμματική πορεία όμως συμβάλλει στην επιβράδυνσή της.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βασική επιδίωξη αυτής της εργασίας ήταν η μελέτη των πληθυσμιακών εξελίξεων και των προοπτικών στην Ελλάδα και η διερεύνηση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος και κατ' επέκταση του συνταξιοδοτικού της συστήματος καθώς και οι επιδράσεις του φαινομένου της δημογραφικής γήρανσης και της ανεργίας στο κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Για να το επιτύχουμε αυτό στηριχθήκαμε σε διάφορα σενάρια για το παρελθόν και το μέλλον. Το φαινόμενο της γήρανσης είναι ένα φαινόμενο το οποίο τις τελευταίες δεκαετίες επηρεάζει αρνητικά τις εξελίξεις στο ασφαλιστικό σύστημα όλων των ανεπτυγμένων χωρών και σε συνδυασμό με την ανεργία που ολοένα αυξάνεται, προκύπτουν βάσιμοι προβληματισμοί για τη βιωσιμότητα της κοινωνικής ασφάλισης.

Οι προβολές στο μέλλον στηρίχθηκαν κυρίως στις προβολές που υπάρχουν διαθέσιμες στην επιστημονική κοινότητα από την Eurostat. Οι προβολές αυτές ,μας δίνουν μια εικόνα για δημογραφικό τοπίο της Ελλάδας και μπορούν να αποτελέσουν έναν χρήσιμο οδηγό για τις κατάλληλες προσαρμογές που απαιτείται να γίνουν ούτως ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Ειδικότερα, για τα σενάρια του παρελθόντος, το μεγαλύτερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο 2 όπου όλα τα μεγέθη είναι σταθερά και μεταβάλλεται μόνο ο πληθυσμός ενώ το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο 1 όπου διατηρήσαμε σταθερό τον πληθυσμό, γεγονός που μας δείχνει ότι η δημογραφική γήρανση συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση του ελλείμματος. Για τα σενάρια του μέλλοντος με μετανάστευση και με μηδενική μετανάστευση, το μεγαλύτερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο όπου εκτός από τη μεταβολή του πληθυσμού μεταβάλλαμε και το ποσοστό ανεργίας, ενώ το μικρότερο έλλειμμα προκύπτει στο σενάριο όπου επιπλέον μεταβάλλαμε τον αριθμό των ανέργων μέχρι το 2030 και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας μέχρι το 2035. Και στις δύο περιπτώσεις τα ίδια σενάρια εμφανίζονται με μεγαλύτερο και μικρότερο έλλειμμα, όμως στην περίπτωση της μηδενικής μετανάστευσης παρατηρώντας όλα τα σενάρια ένα προς ένα, τα ελλείμματα φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερα, γεγονός που σημαίνει πως η μετανάστευση δεν μπορεί να αποτρέψει το έλλειμμα μπορεί όμως να επιβραδύνει το ρυθμό αύξησής του. Όσον αφορά τα σενάρια του ΙΚΑ, από τα τρία σενάρια, χωρίς την απασχόληση των ανέργων και με την απασχόληση τους, το σενάριο 4f δημιουργεί το μικρότερο έλλειμμα και στις δύο

περιπτώσεις (με μετανάστευση και με μηδενική μετανάστευση), (όπου ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται έως το 2030, το σ μεταβάλλεται έως το 2035, ϕ , S , και Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το ποσοστό ανεργίας και ο πληθυσμός). Και στα τρία σενάρια, η απασχόληση των ανέργων βοηθά τον φορέα να επιβραδύνει την ελλειμματική του πορεία όχι όμως να την ανατρέψει. Το παραπάνω ισχύει και στο σενάριο με τη μετανάστευση με τη διαφορά όμως ότι τα ελλείμματα στην περίπτωση της μηδενικής μετανάστευσης είναι μεγαλύτερα γεγονός που μας δείχνει ότι η μετανάστευση δεν ανατρέπει την ελλειμματική πορεία όμως συμβάλλει στην επιβράδυνσή της.

Συνεπώς έχοντας ως δεδομένο τη περαιτέρω διεύρυνση του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων, το σύστημα πρέπει να στραφεί και σε άλλους παράγοντες που θα επηρεάσουν την οικονομική του ισορροπία. Οι πολιτικές για τη μείωση των ελλειμμάτων δεν πρέπει να εστιάζονται αποκλειστικά στη γήρανση και τις επιπτώσεις της αλλά πρέπει να επικεντρώνονται και στους παράγοντες που αφορούν τη πλευρά των εσόδων, όπως η έξοδος από την οικονομική κρίση, η πάταξη της εισφοροδιαφυγής, η αξιοποίηση των αποθεματικών, η ορθολογική χρήση των περιουσιακών στοιχείων, των ταμείων. Λύσεις όπως η μείωση των συντάξεων θα οδηγήσουν σε περαιτέρω υποβάθμιση της συνταξιοδοτικής προστασίας χωρίς ταυτόχρονα να εξασφαλίζονται οι αναγκαίοι πόροι για την κάλυψη των ελλειμμάτων. Επιπλέον, μια ενδεχόμενη αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης δεν θα προσφέρει κάτι ουσιαστικό μιας και επιμηκύνεται η βιωσιμότητα του συστήματος για μερικούς μήνες μόνο. Όσον αφορά την αύξηση των εισφορών, οποιαδήποτε αύξηση των εισφορών θα αποδειχθεί αντιπαραγωγική και θα οδηγήσει σε δυσμενή αποτελέσματα ειδικά στην περίοδο της διεθνούς οικονομικής ύφεσης, που ολόκληρη η ανθρωπότητα βιώνει σήμερα.

Είναι ξεκάθαρο ότι η διατήρηση της οικονομικής ισορροπίας του συστήματος υπό το βάρος της αύξησης του δείκτη δημογραφικής εξάρτησης προϋποθέτει τουλάχιστον μια από τις παρακάτω μεταβολές: αύξηση του ποσοστού απασχόλησης που οδηγεί σε μεταβολή του αριθμού των ατόμων που καταβάλλουν τις εισφορές, διεύρυνση του ποσοστού εισφοράς, μείωση του ποσοστού συνταξιοδότησης διαμέσου της αλλαγής στην ηλικία συνταξιοδότησης και τέλος, συρρίκνωση του δείκτη στιγμιαίας αναπλήρωσης. Αν δεν γίνει καμία αλλαγή στις εισφορές, στα ποσοστά απασχόλησης και στο δείκτη στιγμιαίας αναπλήρωσης, από την αύξηση και μόνο του δείκτη

δημογραφικής εξάρτησης επιτυγχάνεται ανισορροπία μεταξύ των εσόδων και των εξόδων. Η διαφορά αυτή, δημιουργεί ελλείμματα, και εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ.⁹⁷

Όπως προκύπτει και από τις προβολές, η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα φαινόμενο που δεν μπορεί να ανατραπεί και η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος επηρεάζεται αρνητικά από το φαινόμενο αυτό. Οι δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα έχουν οδηγήσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα γεννητικότητας, με έντονο το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού, που συνοδεύεται από εξαιρετικά χαμηλή γονιμότητα, κάτω από τα επίπεδα αναπλήρωσης των γενεών. Έτσι η μείωση των γεννήσεων και η μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού θα έχουν ως αποτέλεσμα τη περαιτέρω διεύρυνση της γήρανσης. Όμως η δημογραφική επίπτωση στη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος δεν εντοπίζεται μόνο στη αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων, αλλά και στην σταδιακή μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Σε αυτό το φαινόμενο μπορούμε να παρατηρήσουμε και τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην δημογραφική γήρανση η οποία ναι μεν μπορεί να ανακουφίσει το σύστημα όμως από μόνη της δεν μπορεί να αποτρέψει τη γήρανση.

Ενώ οι δαπάνες θα αυξάνονται καθώς θα αυξάνεται ο αριθμός των συνταξιούχων, τα έσοδα θα μειώνονται ή δεν θα αυξάνονται ανάλογα, εφόσον ο αριθμός των απασχολούμενων θα μειώνεται ή δεν θα αυξάνει ανάλογα, με αποτέλεσμα να διογκώνεται το έλλειμμα.⁹⁸

Συνοψίζοντας, η δημογραφική επίπτωση στη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος δεν συνίσταται μόνο στην αναπόφευκτη αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων, αλλά και στη μείωση του εν δυνάμει εργατικού δυναμικού. Η εξέλιξη του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας τα επόμενα χρόνια γεννά μια κατάσταση στην οποία συνεχώς θα μειώνονται τα αποθέματα του εργατικού δυναμικού. Το δημογραφικό μπορεί να ανακουφιστεί κάπως με τη μετανάστευση. Ο ερχομός στην Ελλάδα, ξένων ή Ελλήνων της διασποράς σε ηλικίες εργασίας, ενδέχεται να βοηθήσει στην αλλαγή της αναλογίας των νέων προς τους ηλικιωμένους δεν μπορεί να ανατρέψει όμως το φαινόμενο αυτό.

⁹⁷ Μπάγκαβος Χ., ο.π., 253.

⁹⁸ Αθανασίου Λ., ο.π., 23

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

Α΄ Περιοδικά

Περιοδικό «Ενημέρωση» μηνιαία έκδοση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, τεύχος 83, Μάιος 2002.

Προϋπολογισμοί ΙΚΑ ΕΤΑΜ ετών 2008, 2009, 2010 και 2012.

Β΄ Εκθέσεις

ΙΝΕ, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση: ετήσια έκθεση 2011», 13 Εκθέσεις.

Γ΄ Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

Βάση στατιστικών δεδομένων της Eurostat:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (πρόσβαση στις 02/02/12).

Γενική γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.ggka.gr/asfalistikokefl.htm> (πρόσβαση στις 09/05/12).

Περιοδικό αναπηρία τώρα αυτονομία, άρθρο: Σύσταση Ε.Ο.Π.Υ.Υ., σύσταση λογαριασμού παροχών σε χρήμα στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κοινοποίηση σχετικών διατάξεων και παροχή οδηγιών, δημοσίευση στις 01/02/12 από τη Γενική Διευθύντρια Ασφαλιστικών Υπηρεσιών Χαρίκλεια Γδοντάκη, πληροφορίες από το διαδίκτυο: <http://www.disabled.gr/lib/images/43098.pdf> (πρόσβαση στις 13/06/12).

Δ΄ Νόμοι

Ν. 2868/1922

Ν. 5733/1932

Ν. 6296/1934

Ν. 1846/1951

Ν.Δ. 2698/1953

Ν.Δ. 4104/1960

Ν. 825/1978

Ν. 1305/1982

Ν. 1358/1983

Ν. 3029/2002

Ν. 3918/2011

Ν. 3984/2011

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασίου Λ., *Το κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα και η αναπτυξιακή διαδικασία στη Ελλάδα: Αλληλεπιδράσεις*, Αθήνα (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών) 2002.
- Ζερβού Φανή, «*Η εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος*», Εκθέσεις 58, Αθήνα (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών) 2009.
- Κρεμαλής Κ., *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, Αθήνα (Σάκκουλας) 1985.
- Μπάγκαβος Χ., *Δημογραφικές Μεταβολές, Αγορά Εργασίας και Συντάξεις στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα (Gutenberg) 2003.
- Πετρούλιας Π., Ρομπόλης Σ., Ξυδέας Ε., Χλέτσος Μ., *Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα: η περίπτωση του ΙΚΑ*, Αθήνα (ΙΝΕ Μελέτες) 1993.
- Προβόπουλος Γ., *Η κρίση στην κοινωνική ασφάλιση το πρόβλημα του ΙΚΑ*, Αθήνα (Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών) 1985.
- Ρομπόλης Σ., *Κοινωνική Ασφάλιση: η διαρκής κρίση και οι προοπτικές*, Θεσσαλονίκη (Παρατηρητής).
- Ρομπόλης Σ., Ρωμανιάς Γ., Μαργιός Β., Χατζηβασίλογλου Ι., *Αναλογιστική μελέτη ΙΚΑ ETAM*, Αθήνα (ΙΝΕ Μελέτες) 2007.
- Σιάμπος Γ., *Δημογραφία*, Αθήνα (Το Οικονομικό) 1986.
- Τσαούσης Δ., *Κοινωνική Δημογραφία*, Αθήνα (Gutenberg) 2006.
- Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ., *Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του κράτους πρόνοιας*, Αθήνα (Gutenberg) 2009.

Giannakouris Konstantinos, Eurostat statistics in focus 72/2008, population and social conditions, «Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Ο πληθυσμός των ηλικιακών ομάδων 15 έως 64 ετών και 65 και άνω (σε εκατομμύρια)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
P15-64	6,38	6,44	6,50	6,51	6,57	6,62	6,68	6,76	6,83	6,93	7,00	7,08	7,15	7,21
P65+	1,30	1,31	1,32	1,31	1,32	1,34	1,36	1,38	1,41	1,46	1,50	1,54	1,59	1,63

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
P15-64	7,27	7,33	7,37	7,41	7,44	7,46	7,47	7,47	7,48	7,47	7,50	7,52	7,54	7,54
P65+	1,67	1,71	1,75	1,80	1,84	1,89	1,93	1,97	2,01	2,06	2,07	2,09	2,10	2,14

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 1 όπου το ϕ , S, ο P15-64, ο P65+ και το Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το σ και u

1. Όλα σταθερά εκτός από σ και u															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσοδα	733,40	732,35	737,31	734,02	730,28	736,02	737,64	732,36	708,88	716,36	714,82	722,18	728,12	733,62	732,62
Δαπάνες	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40
Έλλειμμα_1	0,00	-1,06	3,91	0,61	-3,12	2,62	4,23	-1,05	-24,52	-17,04	-18,58	-11,23	-5,29	0,22	-0,78

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσοδα	748,91	748,61	756,05	754,99	770,68	786,98	796,73	802,87	814,66	819,75	826,29	818,09	795,51
Δαπάνες	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40
Έλλειμμα_1	15,50	15,21	22,65	21,58	37,28	53,58	63,32	69,47	81,25	86,35	92,89	84,69	62,10

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 2 όπου το σ, φ, S, Σ και το u είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64 και ο P65+

2. Όλα σταθερά εκτός από P15-64, P65+															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσ.	733,40	741,15	748,08	748,73	755,31	761,40	768,51	777,73	785,80	796,88	805,82	814,31	822,16	829,53	836,57
Δαπ.	733,40	736,46	744,13	734,27	742,53	751,36	763,51	777,58	792,32	819,22	845,03	868,88	892,69	916,43	940,11
Έλλ_2	0,00	4,69	3,95	14,46	12,78	10,04	5,00	0,15	-6,53	-22,34	-39,21	-54,57	-70,53	-86,90	-103,54

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσ.	842,89	848,38	852,87	856,41	857,76	859,10	859,43	860,23	859,48	862,94	865,41	867,93	867,36
Δαπ.	964,10	987,14	1010,04	1032,72	1061,32	1084,90	1108,44	1128,93	1159,08	1166,64	1175,83	1182,66	1204,75
Έλλ_2	-121,22	-138,77	-157,17	-176,31	-203,56	-225,80	-249,01	-268,70	-299,60	-303,69	-310,42	-314,73	-337,39

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 3 όπου το ϕ , S, Σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται ο P15-64, ο P65+, το σ και το u

3. Όλα σταθερά εκτός από σ, u, P15-64, P65+															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσ.	733,40	740,09	752,06	749,36	752,10	764,12	772,95	776,62	759,52	778,37	785,41	801,84	816,24	829,78	835,67
Δαπ.	733,40	736,46	744,13	734,27	742,53	751,36	763,51	777,58	792,32	819,22	845,03	868,88	892,69	916,43	940,11
Έλλ_3	0,00	3,62	7,93	15,08	9,57	12,76	9,44	-0,96	-32,80	-40,86	-59,62	-67,04	-76,46	-86,65	-104,43

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσ.	860,71	865,97	879,20	881,61	901,36	921,86	933,64	941,71	954,70	964,54	975,02	968,15	940,81
Δαπ.	964,10	987,14	1010,04	1032,72	1061,32	1084,90	1108,44	1128,93	1159,08	1166,64	1175,83	1182,66	1204,75
Έλλ_3	-103,40	-121,17	-130,83	-151,11	-159,96	-163,04	-174,81	-187,22	-204,38	-202,10	-200,81	-214,51	-263,95

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Το ποσοστό απασχόλησης με σταθερό το σ και μεταβολή του u

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
α_4	0,549	0,548	0,550	0,552	0,552	0,551	0,552	0,555	0,551	0,550	0,545	0,543	0,542	0,538	0,539

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
α_4	0,532	0,526	0,529	0,534	0,537	0,541	0,536	0,538	0,544	0,547	0,551	0,540	0,522

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 4 όπου το φ, S, Σ, ο P15-64, ο P65+ και το σ είναι σταθερά και μεταβάλλεται το u, (επομένως και το α μεταβάλλεται)

4. Όλα σταθερά εκτός από u (σταθερό σ, μεταβάλλεται το α)															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσοδα	733,40	731,46	734,20	737,64	737,85	735,56	737,34	740,90	735,80	734,05	727,84	725,54	723,94	719,03	719,74
Δαπάνες	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40
Έλλειμμα_4	0,00	-1,95	0,80	4,23	4,45	2,16	3,94	7,49	2,40	0,64	-5,57	-7,86	-9,46	-14,37	-13,67

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσοδα	710,07	701,95	706,88	713,49	717,65	722,46	715,61	718,57	726,27	731,28	736,30	721,63	696,83
Δαπάνες	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40	733,40
Έλλειμμα_4	-23,34	-31,45	-26,52	-19,91	-15,75	-10,94	-17,80	-14,83	-7,13	-2,13	2,89	-11,77	-36,57

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Η μέση αμοιβή των εργαζομένων (1% ετησίως) και η μέση σύνταξη ανά έτος

Όλα σταθερά εκτός από u, σ, P15-64, P65+, S															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
S_1	750,00	757,50	765,08	772,73	780,45	788,26	796,14	804,10	812,14	820,26	828,47	836,75	845,12	853,57	862,11
Σ	562,50	568,13	573,81	579,54	585,34	591,19	597,11	603,08	609,11	615,20	621,35	627,56	633,84	640,18	646,58

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
S_1	870,73	879,43	888,23	897,11	906,08	915,14	924,29	933,54	942,87	952,30	961,82	971,44	981,16
Σ	653,05	659,58	666,17	672,83	679,56	686,36	693,22	700,15	707,15	714,23	721,37	728,58	735,87

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S1 όπου το φ είναι σταθερό και μεταβάλλονται υ, σ, P15-64, P65+, S (κατά 1%) και το Σ

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσοδα	733,40	747,49	767,18	772,07	782,64	803,09	820,50	832,64	822,46	851,29	867,58	894,59	919,76	944,37	960,59
Δαπάνες	733,40	743,83	759,09	756,52	772,68	789,69	810,48	833,67	857,97	895,97	933,43	969,39	1005,91	1042,98	1080,63
Έλλειμμα _S_1	0,00	3,66	8,09	15,54	9,96	13,41	10,02	-1,03	-35,52	-44,68	-65,86	-74,79	-86,15	-98,61	-120,04

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσοδα	999,25	1015,42	1041,24	1054,54	1088,94	1124,84	1150,61	1172,16	1200,22	1224,71	1250,40	1254,00	1230,77
Δαπάνες	1119,29	1157,50	1196,19	1235,28	1282,19	1323,79	1366,04	1405,19	1457,15	1481,32	1507,92	1531,84	1576,07
Έλλειμμα _S_1	-120,04	-142,09	-154,95	-180,75	-193,24	-198,94	-215,43	-233,03	-256,93	-256,61	-257,52	-277,84	-345,30

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Η μέση αμοιβή των εργαζομένων (2% ετησίως) και η μέση σύνταξη ανά έτος

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
S_2	750,00	765,00	780,30	795,91	811,82	828,06	844,62	861,51	878,74	896,32	914,25	932,53	951,18	970,20	989,61
Σ	562,50	573,75	585,23	596,93	608,87	621,05	633,47	646,14	659,06	672,24	685,68	699,40	713,39	727,65	742,21

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
S_2	1009,40	1029,59	1050,18	1071,18	1092,61	1114,46	1136,75	1159,48	1182,67	1206,33	1230,45	1255,06	1280,16
Σ	757,05	772,19	787,64	803,39	819,46	835,85	852,56	869,61	887,01	904,75	922,84	941,30	960,12

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο S2 όπου το ϕ είναι σταθερό και μεταβάλλονται μ , σ , P15-64, P65+, S (κατά 2%) και το Σ

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσοδα	733,40	754,89	782,45	795,23	814,09	843,65	870,47	892,09	889,90	930,22	957,41	996,99	1035,19	1073,41	1102,66
Δαπάνες	733,40	751,19	774,19	779,22	803,73	829,56	859,84	893,20	928,33	979,05	1030,08	1080,35	1132,15	1185,49	1240,45
Έλλειμμα _S_2	0,00	3,70	8,25	16,01	10,36	14,08	10,63	-1,11	-38,43	-48,83	-72,68	-83,35	-96,97	-112,08	-137,80

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσοδα	1158,40	1188,79	1231,10	1259,16	1313,11	1369,83	1415,08	1455,86	1505,47	1551,40	1599,62	1620,12	1605,85
Δαπάνες	1297,56	1355,14	1414,30	1474,97	1546,14	1612,11	1680,03	1745,30	1827,75	1876,46	1929,07	1979,08	2056,38
Έλλειμμα _S_2	-139,16	-166,35	-183,20	-215,82	-233,03	-242,27	-264,95	-289,43	-322,28	-325,06	-329,45	-358,96	-450,53

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Το ποσοστό απασχόλησης με σταθερό το μ και μεταβολή του σ

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
α_5	0,549	0,550	0,551	0,546	0,543	0,549	0,549	0,543	0,529	0,536	0,539	0,547	0,552	0,560	0,559

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
α_5	0,579	0,586	0,587	0,581	0,590	0,598	0,611	0,613	0,616	0,615	0,616	0,622	0,627

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 5 όπου το φ , το u , το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+ και το σ

5. u σταθερό, S σταθερό και σ, P15-64, P65+ μεταβλητά															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσοδα	733,40	742,06	751,24	745,06	747,56	761,88	768,82	768,76	757,05	777,68	791,41	810,53	826,91	846,36	851,54
Δαπάνες	733,40	736,46	744,13	734,27	742,53	751,36	763,51	777,58	792,32	819,22	845,03	868,88	892,69	916,43	940,11
Έλλειμμα _5	0,00	5,59	7,11	10,78	5,04	10,52	5,31	-8,82	-35,27	-41,54	-53,61	-58,35	-65,79	-70,06	-88,57

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσοδα	888,99	904,77	912,19	906,21	921,14	935,82	956,86	961,15	964,07	967,35	971,19	983,94	990,19
Δαπάνες	964,10	987,14	1010,04	1032,72	1061,32	1084,90	1108,44	1128,93	1159,08	1166,64	1175,83	1182,66	1204,75
Έλλειμμα _5	-75,11	-82,37	-97,84	-126,50	-140,18	-149,09	-151,59	-167,78	-195,01	-199,29	-204,64	-198,72	-214,57

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Το ποσοστό απασχόλησης και ποσοστό ανεργίας με σταθερό των αριθμό ανέργων και μεταβολή του σ και του P15-64

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
u	0,081	0,080	0,079	0,080	0,080	0,078	0,078	0,078	0,079	0,077	0,075	0,074	0,072	0,071	0,070
α	0,549	0,550	0,553	0,547	0,544	0,551	0,552	0,545	0,530	0,539	0,543	0,551	0,558	0,567	0,566

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
u	0,067	0,066	0,065	0,066	0,065	0,064	0,062	0,062	0,062	0,062	0,061	0,061	0,060
α	0,588	0,595	0,597	0,591	0,600	0,610	0,624	0,626	0,629	0,629	0,630	0,636	0,641

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος με βάση το σενάριο 6 όπου ο αριθμός των ανέργων, το φ, το Σ και το S είναι σταθερά και μεταβάλλονται ο P15-64, P65+, το u και το σ

6. Αριθμός ανέργων σταθερός, σ, P15-64, P65+και u μεταβλητά															
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Έσοδα	733,40	742,82	752,82	746,09	748,82	764,40	771,96	771,90	759,14	781,61	796,55	817,36	835,19	856,37	862,01
Δαπάνες	733,40	736,46	744,13	734,27	742,53	751,36	763,51	777,58	792,32	819,22	845,03	868,88	892,69	916,43	940,11
Έλλειμμα_6	0,00	6,36	8,69	11,82	6,29	13,04	8,45	-5,69	-33,18	-37,62	-48,47	-51,52	-57,51	-60,06	-78,10

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Έσοδα	902,78	919,96	928,03	921,52	937,77	953,75	976,66	981,32	984,51	988,07	992,25	1006,14	1012,94
Δαπάνες	964,10	987,14	1010,04	1032,72	1061,32	1084,90	1108,44	1128,93	1159,08	1166,64	1175,83	1182,66	1204,75
Έλλειμμα_6	-61,33	-67,19	-82,00	-111,19	-123,54	-131,15	-131,79	-147,60	-174,57	-178,57	-183,58	-176,52	-191,82

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 2f (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
u	0,127	0,128	0,130	0,130	0,132	0,135	0,140	0,146	0,151
α	0,596	0,595	0,594	0,593	0,592	0,590	0,587	0,583	0,579

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 16 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 3f (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
u	0,127	0,108	0,089	0,090	0,091	0,093	0,097	0,101	0,104
α	0,596	0,609	0,622	0,621	0,620	0,619	0,616	0,614	0,611

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας σύμφωνα με το σενάριο 4f (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
σ	0,682	0,706	0,729	0,753	0,776	0,800	0,800	0,800	0,800
υ	0,127	0,104	0,083	0,081	0,062	0,062	0,064	0,067	0,069
α	0,596	0,632	0,669	0,692	0,728	0,751	0,749	0,747	0,745

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 2f , (με μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Απασχολούμενοι_2f	4,490	4,442	4,399	4,364	4,310	4,176	4,005	3,822	3,677
Άνεργοι_2f	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654
P65+/Απασχ_2f	0,477	0,515	0,548	0,588	0,637	0,720	0,816	0,916	0,992

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

ΠΙΝΑΚΑΣ 19 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 3f , (με μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Απασχολούμενοι_3f	4,490	4,546	4,603	4,568	4,515	4,380	4,209	4,027	3,881
Άνεργοι_3f	0,654	0,550	0,450	0,450	0,450	0,450	0,450	0,450	0,450
P65+/Απασχ_3f	0,477	0,503	0,524	0,562	0,608	0,686	0,776	0,869	0,940

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 4f , (με μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Απασχολούμενοι_4f	4,490	4,722	4,952	5,088	5,300	5,313	5,113	4,899	4,728
Άνεργοι_4f	0,654	0,550	0,450	0,450	0,350	0,350	0,350	0,350	0,350
P65+/Απασχ_4f	0,477	0,484	0,487	0,505	0,518	0,566	0,639	0,715	0,771

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 2f (χωρίς τη μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
u	0,127	0,131	0,135	0,139	0,145	0,154	0,165	0,178	0,191
α	0,596	0,593	0,590	0,587	0,584	0,577	0,570	0,561	0,552

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 22 Το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με το σενάριο 3f (χωρίς τη μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
u	0,127	0,110	0,093	0,096	0,100	0,106	0,114	0,123	0,131
α	0,596	0,607	0,619	0,617	0,614	0,610	0,605	0,599	0,593

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας σύμφωνα με το σενάριο 4f (χωρίς τη μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
σ	0,682	0,706	0,729	0,753	0,776	0,800	0,800	0,800	0,800
υ	0,127	0,106	0,087	0,087	0,068	0,070	0,075	0,081	0,087
α	0,596	0,631	0,666	0,688	0,724	0,744	0,740	0,735	0,730

Πηγή: Υπολογισμοί στοιχείων από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).

ΠΙΝΑΚΑΣ 24 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 2f, (χωρίς τη μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Απασχολούμενοι_2f	4,490	4,355	4,201	4,044	3,864	3,599	3,305	3,012	2,770
Άνεργοι_2f	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654	0,654
P65+/Απασχ_2f	0,477	0,529	0,581	0,644	0,719	0,837	0,976	1,124	1,243

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

ΠΙΝΑΚΑΣ 25 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 3f, (χωρίς τη μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Απασχολούμενοι_3f	4,490	4,459	4,406	4,249	4,068	3,803	3,510	3,217	2,975
Άνεργοι_3f	0,654	0,550	0,450	0,450	0,450	0,450	0,450	0,450	0,450
P65+/Απασχ_3f	0,477	0,516	0,554	0,613	0,683	0,792	0,919	1,052	1,157

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

ΠΙΝΑΚΑΣ 26 Η πιθανή κατανομή του εργατικού δυναμικού σε εκατομμύρια ανά πενταετία και ο λόγος του πληθυσμού 65 ετών και άνω προς τους απασχολούμενους με βάση το σενάριο 4f, (χωρίς τη μετανάστευση), (σε εκατομμύρια)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Απασχολούμενοι_4f	4,490	4,632	4,741	4,735	4,792	4,637	4,292	3,949	3,665
Άνεργοι_4f	0,654	0,550	0,450	0,450	0,350	0,350	0,350	0,350	0,350
P65+/Απασχ_4f	0,477	0,497	0,515	0,550	0,580	0,650	0,752	0,857	0,939

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που προέρχονται από την Eurostat Data Base (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

ΠΙΝΑΚΑΣ 27 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 3f (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
IKA_Απασχολούμενοι_3f	2.275.000	2.303.438	2.332.173	2.314.665	2.287.434	2.219.197	2.132.745	2.040.261	1.966.370
IKA_Άνεργοι_3f	588.927	495.000	405.000	405.000	405.000	405.000	405.000	405.000	405.000

Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από τον Πίνακα 19 Παραρτήματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 4f (με μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
IKA_Απασχολούμενοι_4f	2.275.000	2.392.492	2.508.768	2.577.746	2.685.119	2.691.870	2.590.509	2.482.077	2.395.444
IKA_Άνεργοι_4f	588.927	495.000	405.000	405.000	315.000	315.000	315.000	315.000	315.000

Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από τον Πίνακα 20 Παραρτήματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 3f (με μηδενική μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
ΙΚΑ_Απασχολούμενοι_3f	2.275.000	2.259.189	2.232.154	2.152.607	2.061.351	1.927.063	1.778.152	1.629.857	1.507.152
ΙΚΑ_Άνεργοι_3f	588.927	495.000	405.000	405.000	405.000	405.000	405.000	405.000	405.000

Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από τον Πίνακα 25 Παραρτήματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Το εργατικό δυναμικό σύμφωνα με το σενάριο 4f (με μηδενική μετανάστευση)

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
ΙΚΑ_Απασχολούμενοι_4f	2.275.000	2.346.717	2.401.851	2.398.921	2.427.847	2.349.359	2.174.769	2.000.902	1.857.037
ΙΚΑ_Άνεργοι_4f	588.927	495.000	405.000	405.000	315.000	315.000	315.000	315.000	315.000

Υπολογισμοί στοιχείων που προέρχονται από τον Πίνακα 26 Παραρτήματος.

Demographic developments, unemployment and social insurance in Greece: The case of Organisation of Social Security

Kartasidi Maria

ABSTRACT

The subject dealt with in this project refers to the repercussion of unemployment and demographic developments, specially of ageing in the sector of social insurance, (the pay as you go), of Greece. In the past few years, problems presented in the relation of the balance between the income and the expenses of pay as you go system and consequently, intense concerns are been created for its viability.

Consequently, the aim of the project consists in the search of the deficit of the pay as you go social insurance system of Greece based on various scenarios for the past and for the future. The application of scenarios of the future is presented for the Organization of Social Security. The scenarios on the future are separated in two categories; in scenarios with migration and scenarios with null migration.

Methodologically, the subject for perusal is searched through the review of the bibliography and mainly on the Eurostat database and the budgets published by the Organization of Social Security.

The analysis shows that the phenomenon of ageing affects negatively in the viability of the social security system and that its deficit progress cannot be reversed.

Keywords:

Social Security, Employment, Unemployment, Deficit, Organization of Social Security, Viability, Ageing.